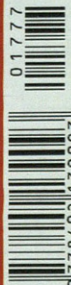

Ekonomia: Lan gaixotasuna da giharretako mina

ARGIA

E u s k a l   H e r r i k o   A u z o k a r i a

kmk/00
hau da!
IKASBERRI
AZPEITIKO IKASTOLA
KILOMETROAK 2000
AZPEITIAN

Augusto Ibañez

ERRIOXAKO TITIN III

Pedro Luis Arias

Aski da! eta Ermuko Foroak jokoa egiten diote ETari"

2000/2001

ikastaroak tailerrak

IRUDI ARTISTIKOA

Marrazketa tailerra
Pintura tailerra
Haurrentzako kreatibitate tailerra
Buztingintza tailerra
Saskigintza tailerra
Kontu kontalari tailerra

HARI ARTISAUTZA

Ebaketa eta jantzigintza
Enkaje artisautza
Bolilloak

AUTOGARAPENA

Tai-chi
Yoga
Masaje tailerra
Wingsun
Antsia eta estresaren kontrola

MUSIKA ADIERAZPENA

Trikitixa
Panderoa
Alboka
Kitarra eta baxua

URETAKO IKASTAROAK

Urpean igeri egiteko ikastaroak
Oinarritzko piraguismoa
Oinarritzko boggia
Urdaibaitik piraguaz zeharkaldia

HEZIKETA IKASTAROAK

Astaldiko begiralea 1 eta 2
Astaldiko zuzendaria

IMDAC MIKELDI GEKUI INFORMAZIO BULEGOA

Telefona: 94 603 00 30 - Faxe: 94 620 09 67
imdac@durango-udala.net
Bruno Maurizio Zabala kalea, 2 zk.

ORDUTEGIA

ASTELEHENETIK OSTEGUNERA 9.30 - 13.30 / 17.00 - 20.00
OSTIRALETAN 9.30 - 13.30

IMDAC MIKELDI GEKUI

DURANGO
Udala

Argazkia: Dani Blanco
Diseinua: antza S.A.L.

■ **Pedro Luis Arias: "Aski da!
eta Ermuko Foroak jokoa egiten
diote ETA-ri"** 9

■ **Lan gaixotasuna da
giharretako mina** 12

■ **Kilometroak 2000:
Hau Azpeitian da!** 19

■ **Augusto Ibañez
"Titin III": "Frontoi
beteak oilo ipurdia
jartzen du"** 34

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. <i>Asisko Urmeneta</i>	4
Irakurleak mintzo	5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa	6
Elkarrietzeta: <i>Pedro Luis Arias.</i> <i>Mikel Asurmendi</i>	9

EKONOMIA

Lan gaixotasuna da giharretako mina. <i>Daniel Udalaiz</i>	12

EUSKARA

Txintzarriari tiraka astero <i>Nerea Pikabea</i>	16

GIZARTEA

Kilometroak 2000: Hau Azpeitian da! <i>Katixa Garate / Jon Torner</i>	19
Elkarrietzeta: <i>Augusto Ibañez "Titin III".</i> <i>Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre</i>	34

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak	40
Damatxo eta gizontxoak Erreterian dantzari. <i>Jon Maya</i>	43
Abangoardia biluzian <i>Nagore Irazustabarrena</i>	46
Orain Dela 30 Urte. <i>Pilar Iparragirre</i>	48

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak. <i>Pilar Iparragirre</i>	52
Agenda	55
Telebista-Irratia. <i>Iosu Etxaniz</i>	56
Bizia	58
Ihesi	59
Denborapasak	63

IRITZIAK

Politika: <i>Onintza Lasa</i>	8
Kultura: <i>Felix Linares</i>	42
Azkena: <i>Joxe Mari Iturralde</i>	66

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia
Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapenaren edizioa laguntzaile:

kutxa gizarte-ekintza
obra social

EUSKARAREN
ALDE GAUDELA
BISTAN DA...

... BAINA ARGI
GERA BEDI:
NEURRIZ ETA
TENTU2...

BAIETZ, BAIETZ
MIGUELICO,
NIK ORDEA'
EZPAITAKIT
EUSKARAZ...!

NAFARROAKO GOBERNUA
HIZKUNTZA
POLITIKARAKO
ZUZENDARIA

HORRENGATIXEK BADA, MOTELL!
... EZ DADIN NABARI !!!

Asierko + IARIN

JABEA: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
ZUZENDARIA: Pello Zubiria.
Kontseilu Editorialeko Arduraduna:
 Baleren Bakaikoa.
Erredakzioa: Katixa Garate, Nagore
 Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun
 Jauregi, Xabier Letona.
Maketazioa: Berdaitz Goia.
Administrazioa: Marijo Aierza.
Harpidetza: Olatz Korta, Edurne
 Urruzmendi.
Hedapena: Ixabel Bereziartua.
Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña
 Sorluze, Bego Zuza.
Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPIZKOA: Zirkuitu ibilbidea, 15. 20160
 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak:
 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48
 (komertziala).

IPARRALDEA: Xalbardin baita.
 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00.
 Faxes: 559 47 60 01.

NAFARROA: Gazteluko Plaza 44,
 3. eskuina. 31001 Iruñea.
 Tel.: 948 22 22 85.

POSTA ELEKTRONIKOA:

Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com

WEB ORRIALDEA

www.argia.com

LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.

ISSN: 0213-909X.

BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.

INFORMATIKA: A.S.P., S.A.L.

Harpidetza sariak:

Hego Euskal Herria .15.600 pta./93,76 euro
 Ipar Euskal Herria . . .746 lib./113,73 euro
 Espainia . . . . .15.600 pta./93,76 euro
 Beste atzerriak . . .20.100 pta./120,8 euro
 Airez . . . . .31.450 pta./189,02 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

Jon Abrilekiko elkartasuna

Malerrekako Mankomunitateko Euskara Batzordeak Ttipi-ttapako kaze-tari den Jon Abrili gertatutakoasalatu nahi du. Izan ere bere kazetari lana egi-teagatik Entzutegi Nazionalak talde armatuari laguntza ematea leporatu dio. Egun baldintzapeko askatasunean dago bortz milioi pezetako bermea ordaindu ondotik. Honen aintzinean Joni elkarta-suna adierazi nahi dio Malerrekako Mankomunitateko Euskara Batzordeak.

MALERREKAKO MANKOMUNITATEKO EUSKARA BATZORDEA

Tere Irastortzaren elkarrizketako okerrak zuzenduz

Tere Irastortzari Estitxu eta Ixiar Eizagirrek egindako elkarrizketa plaza-ratu zen ARGIAren 1.775. zenbakian. Oker tekniko batengatik, Terek elka-rrizketari egindako zuzenketak ez ziren islatu ARGIAren orrietan. Paperean agertu diren oker batzuk ortografikoak dira (Duvoisin, Lobsang Rampa edo Martin Vigil izenen idazketa bezalako-ak) eta horiek dira errazen nabarmen-tzen direnak. Tere Irastortzak elkarriz-keketan hobeto matizatu nahi zuen aldaketa bat ere galdu da. "Emakumeek idatzitako literatura beste ghetto bat bihur daiteke" esan nahi zuen, eta ez

"emakumeek idatzitako literatura beste ghetto bat iruditzen zait". Bestalde, "Martxoak 8 eta halako egunetarako Emakunde eta beste talde feministen-tzat katalogo bat da" esaldia moztea eskatu zuen, ez duelako zehatz adieraz-ten berak pentsatzen duena. Tere Iras-tortzari gure okerragatik barkamena eskatzeaz gain, irakurleari jakinarazi nahi diogu datorren astetik aurrera Interneten zuzenketak eginda egongo dela elkarrizketa hau.

ARGIA

Hiruko Txikian

LORE-TOKI

Hala deitzen genion lorez urri eta zaldiz aski horniturik futbol zelaitik parez-pare ikusten genuen zelaiari. Espainiako Armada zen jabea, eta kontatzen zigutenez seku-lako pagotxa omen zuten bertan zerbi-tzen ziharduten soldadu bolondresak. Nahiz eta espainol armadan mando batek estimazio handiagoa izan solda-duek baino, biziki estimatua omen zen mandopeko soldadu bolondresen artean Lore- Tokiko destinoa. Añorgako Kirol Elkartek amesten zuen zelai horrekin, bere futbol harrobia zabaltze aldera egokia atzematen zuelako hura eskura-tzea. Eta hara non, horko inguruetan

Arte-Tokia eratu den. Zabalaga. Julio Iglesiasen antzera -atezainak biak- kol-patze larria medio futbol profesionala utzi behar izan zuen Txillidak, bere eskulturez hornitu omen du jada solda-du bolondresik gabeko mando auzoa. Dena bere lekuan, bere aita Espainiako Armadako Teniente Coronelaren eta bere seme alaba Fundazioaren jabeen pozerako. Inaugurazioa Zabalaga adi-nakoa. Errege eta guzti. Historikoa. Eta ondasun horietatik txakur txikirik bil-duko ez duen Hernaniko herriko orde-zkaririk gabe. Zorionez. Izan ere, Herna-ni ez baita Paris ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

PRAGA

Praga globalizazio ekonomikoa edo mundu kapitalismoaren egoitza izango da irailaren 28a arte. Baita pobreziaaren sinbolo ere. Egunotan Nazioarteko Moneta Fondoa (FMI) eta Mundu Bankua (BM) urteko asanbladak egiten ari dira han. Haien aurrean, munduko pobrezia eta gizarte bazterketaren sinbolo gisa, mundu kapitalismo hori salatuz, milaka pertsona. Mobilizazioak irailaren 26an bukatu dituzte "Kapitalismoaren kontrako ekintza globalaren eguna"-rekin. Kapitalismo hori 1.200 milioi pertsona eguneko dolar bat baino gutxiagorekin bizitzearan erantzulea da. 225 dirutza handienak 2.500 milioi pertsonen urteko diru sarreraren kopurura heltzearen erantzulea da. Orain arteko FMiko zuzendari orokorrak, Michel Camdessus, pobreak sistema leherrazaz dezaakeela adierazi zuen. Ea hala den! Camdessus badaki horretarako benetako iraultza sozial eta politikoa behar dela. Kapitalismoa hori saihestearaz arduratu da, ustez ezkertiarak diren partidu eta sindikatuak etxekotuz eta bere filosofia indibidualista inokulatuz, gehienez euren afiliatu eta aktiboez ardura daitezkeen. Eta hala gabiltza ●

● DANIEL UDALAITZ

SEI URTE ONDOREN KATALUNIAN

SEI urtez Katalunian atentaturik egin gabe egon ondoren, ETak Jose Luis Ruiz Casado hil zuen irailaren 22an Bartzelonako Sant Adria de Besos herrian, ETak hiltzen duen PPko hamai-kagarren zinegotzia. Ekintza gaitzesteko ohiko ekitaldiak egin dira Katalunia zein Euskal Herrian, eta ohiko gaitzespen eta adierazpenak entzun dira. Samina barreiatu da berriz eta gero eta ageriago geratu da azken bi urteetako sueten egoerara itzuli behar dela, egungo gatazka odoltsutik konpontze fase batera abia gaitzean. Sakonean errepresioa eta elkarrizketaren bideak besterik ez dira, gero eremu horietako bakoitzean asko zehaztu ahal bada ere, eta saminaren gordinen babesturik bide errepresibo soilak elikatzen dituztenek, egoeren errepikatze antzua eskaintzen diote herri honen etorkizunari. Elkarrizketaren ahalegina beti izango da emankorra, orain arteko ahalegin eskaseta porrot egin bada ere. Etorkizunari begira, alegia, etakideak borroka armatuaren kalte larriez jabeatzeko lana beti izango dela etakideak atxilotzea baino emankorra. Hor dute lanik garrantzitsuenak elkarrizketaren eldekoek.

HAUTESKUNDEEN GERTUTASUNA

EUSKO Legebiltzarreko politika orokorrak argi utzi du hauteskundeena dela Ibarretxe Lehendakariari geratzen zaion egiazko alternatiba bakarra. Gasteizen ez zen ezustekorik izan eta bakoitzak bere ildoari eutsi zion. Elkarrizketarako bere foroari muzin egiten bazaio hauteskundeak deitu beharko dituela aipatu zuen Ibarretxe berak, eta hori da egin beharko duena. Aurten bertan izan daitezkeela esan da eta azaroako data zehatza ere aipatu da. Dena den, ezin da hauteskundeetan gatazkarekiko konponbiderik bilatu, gutxi gorabehera ohiko ordezkariak eskainiko ditu eta; alabaina, Jaurilaritza osatzeko komeriak izango dira EAJk, ohi legez, hauteskundeak irabaziz gero.

B A H E A

- Txema Montero abokatua: "ETAren porrota beharrezkoa da ideia nazionalistaren garapenerako. ETA bere porrotaz jabetzen delako badator, hau da, autodesegiten bada, politikoranzko iragatea ez da horren larria izango. Ez dut ETAren autodesegitea espero, garai hobeak izan dituzte horretarako eta ez dira hori egiteko gai izan".
- Xavier Trias, CiUko bozeramailea Espainiako Kongresuan: "ETAren porrota ekintza polizial indartsu batekin lortuko da".

PABLO S. QUIZA

ALDERDI EGUN JENDETSUA

URTERO moduan EAJk dozenaka mila pertsona bildu zituen Salburuan. Juan Jose Ibarretxe eta Xabier Arzalluz izan ziren hizlari.

■ Jendetza handia bildu zen Salburuan.

E T R O A

Lehendakariak batez ere PSOeri zuzendu zizkion bere berbak, PPra hurbilduz gero bidailaguna luzerako hautatu duela esanez. Arzalluzek, oster, barne kohesioari dei egin zion, militante jeltzaleei erasoen aurrean ez kikiltze eskatuz.

JACQUES CHIRAC KOLOKAN

LE MONDE egunkariak lege kanpoko finantzazioa burutu izana leporatu dio RPRri. Finantza operazioan Jacques Chirac Frantziako lehendakaria nahasten du. Egunkari franziarraren arabera, Jean-Claude Mery RPRko finantza arduraduna zen Jacques Chirac lehen ministro zenean eta François Mitterrand lehendakari. Jean Claude Mery-k ezkutuko finantzak izan bide zituen 1985etik 1994ra bitartean. Urte har-

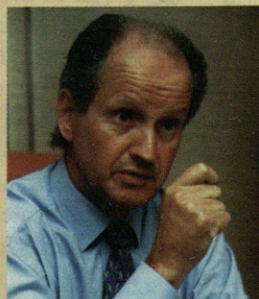
ASKI DA! DONOSTIAN

Dozenaka mila pertsona bildu zen Donostian Aski da! plataformak deituta, bizitza, askatasuna, Estatutua eta Konstituzionaren alde. Jende asko bildu zen Donostian baina kopuruek ez dute zerikusirik Ajuria Eneko Itunaren garaian Bakearen Aldeko Koordinakundearen deialdietan bildu izan diren jendetzekin. Edozein modutan, manifestazio esanguratsua da, alderdi eta mugimendu ez abertzaleek deitutakoa delako eta honek erakusten duelako, gizarteko sektore honek kaleari gero eta garrantzi handiagoa ematen diola. Kontrapuntua Zarautzen izan zen, Euskal Herriaren burujabetzaren alde EHk bildu zituen milaka pertsonetan.

tan, ordea, auziperatua izan zen gizarte ondasunak lege kanpo erabiltzeagatik eta fakturazio faltsuak egiteagatik. Artean, Chirac Parisko auzapeza zelarik, bere gabineteko zuzendari Michel Roussin-ek 35 eta 40 miloi libera jaso zuen urtero Meryren eskutik. Mery joan den ekainean zendu zen minbiziak jota. Eliseoak salaketa hau erabat ukatu du.

BALIO GABEKO BOTOAK: %26

BOSTURTEKOAREN erreferendumean balio gabeko botoen bilketa %26,82koa izan zen Iparraldean (Frantzia %4,9). Euskal Departamenduaren aldeko deia izan da, beraz, erreferendumaren ezaugarrietako bat Ipar Euskal Herrian. Bosturtekoa nagusi ateratzen Frantzia baina abstentzioa %70era iritsi zen.

■ J. M. Atutxa.

IZPIAK

Juan Mari Atutxa Eusko Legebiltzarreko lehendakariaren izena atera da EAJk hurrengo hauteskunde autonomikoetara aukeztuko duen lehendakariaren dantzara. EAJko zuzendaritzak Ibarretxek berak errepikatzea nahiko omen luke baina Ibarretxek berak ez.

ELA sindikatuak Azaroaren 1 eta 2an egingo du bere X. kongresua Bilboko Nazioarteko Erakustazokan. Bere zuzendaritzan kargu aldaketa esanguratsuak ezagutuko dira, batez ere 58 urtetik gorako kideak ordezkatu beharko direlako. Horrez gain, ELA eta LABen arteko elkarlana ardatz gisa hartuko du aurrerantzean.

Josu Muguruza Madrilen tiroz hil zuten HBko parlamentarioaren aurkako atentatua ez da terrorismo ekin-tza bat Espainiako Barne Ministerioaren ustez.

■ Josu Muguruza.

•Xabier Arzalluz, EAJko EBBko lehendakaria: "Francok utzi zigun oinordetza bera utziko digu Aznarrek, gorroto eta amorru handiagoak eta ETA gehiago".

•Maixabel Lasa, ETAk hildako Juan Mari Jauregiren alarguna: "PPren gobernuak ez zuen behar beste egin su-eten garaian. Esku beltzen bati honek guztiak berdin jarraitzea interesatzen zaio".

•Arnaldo Otegi, EHko bozeramailea: "Gu atxilotzera datozenean zutik izango gara, duintasunez eta Txikik erantzun zuen moduan erantzungo dugu: Gora Euskadi Askatuta".

Aberrigintza euskaldunon zeregina

Nork bere jaioterria du nortasun, neurri handi edo txikiagoan bada ere. Eta jaio, edo bizi garen herrikoak garen moduan, bertara ego-kitzeak bakarrik bihurtzen gaitu bertako. Berdin dio bertan edo handik urrun jaio bazara. Bada, hala ere, euskaldunok bereizten gaituen zer-bait. Alegia, gu hemengoak izanik -atzerrian edo Euskal Herrian jaio, bost axola- ezin dugu espainiar edo frantziar batek egin dezakeen moduan, geure burua euskalduntzat agertu. Euskaldun izateko, nahitaez, aldi berean espainiar edo frantsesa izan behar, nonbait. Legez, bederen, ez ordea bihotzez.

Zergatik beste edozein herriri bere buruaren jabe izateko aitortzen zaion eskubidea, ukatu egiten zaigu guri, euskaldunoi? Eta, zer egin daiteke (eta zer ez) egoera ezbidetzeko hau konpontzeko? Bi galdera hauetan datza gakoa.

ETak, independentzia eta Euskal Herriaren eskubideak aldarrikatuz, indarkeriari ekin dio berriro erarik gordinenean, giza eskubide sakratuenak zapalduz. Bide hori aitzitik, etikoki arbuia-garria ezezik, antzua da ezer erai-ki nahi izatekotan behinik behin. Suntsipena besterik ez baitakar.

Bestalde, Aznarren gobernuak indarkeriaren erabilera dela eta, krudeltasun osoz abertzale kutsua duen ororen aurka erasotzen du, zilegitasun osoa duten ideia abertzaleen arerio sutsu bihurtuz. Joaquín Navarro dioen bezala, "terrorismoa ultzera da eta abertzaletasuna minbizia. Azken hau erroitik atera behar da, eta horretarako, ez da medioetan erreparatu behar".

BI MUTUR hauek defendatzen dutenen arabera, eske-ma militar bat planteatzen da, eta honelakoetan ez da inor irabazle irituten. Aldiz, bake giroan, giza eskubide oro errespetatuz, elkarriketaren bidez norberaren ideiak irmo (ez setati) defendatuz, elkar ulertzea ahalbideratzea errazagoa bilakatzen da. Egoera honetan denok ginateke garaile.

Eusko Alkartasunako kideok bat gatzoz kontzeptu baten

inguruan: aberrigintza. Horretan dihardugu, edo horren ahaleginetan, bederen. Argi dugu autodeterminazioa, hau da, gure herriak bere etorkizuna erabakitzeko duen aukera, eskubide kolektibo eta unibertsala dena, guztiz zilegia. Eskaera legítimo eta demokratiko bezain baketsua. Argi dugu, era berean, gizakiak garen aldetik, eskubide indibidual ukaezinak egon badaudela, derrigor bermatu behar-rekoak. Bizitzeko eskubidea, hauen artean, lehenbizikoa.

EUSKO ALKARTASUNAN, arestian aipaturiko bi eskubideak sendotasun eta irmotasun osoz defendatzen ditugu edonoren aurrean. Lizarra-ko Akordioak argi asko islatzen ditu bi oinarri horiek. Ordezka-tzen dudan alderdiak beti defen-datu izan ditu, hasera haseratik, noiznahi eta nonahi. Benetako aberrigintzak, egiazko demokra-ziak hala behar du, gure aburuz. Bi eskubideekin erabat adeitsu agertu izan gara beti, lehen, orain eta honela mantenduko gara etor-kizunean ere.

Aznar, Oreja eta espainiar nazionalistek herriaren hitzari bide ematea uko egiten diotenean, eskubide bat zanpatzen ari dira. Zergatik? Abertzaletasuna delako beldurra ematen diena. Ez indar-keria, abertzaletasuna bera. Abertzaleok, indarkeriaren harresia gainditurik, edukiko genukeen indarra. Zertan aritu ziren, beste-la, su-eten garaian, arazoari aurre egiteko aukera paregabea paratu zitzaizenean? Hori ez da maila goreneko buruzagi batengandik espero zitekeen jokabidea eta Aznarrek ondo agertu du bere izana.

Espainiako presidenteak ez du, antza, memoria onik. Euskal Herrirako independentzia eskaera erabat defendagarria dela esan berri du. Lehendik ere, horrelakoak entzunda-koak gara, baina benetako aukerak agertzean, jo eta su, hel-buru hori lehertzen saiatzen da, benetako minbizia "erroitik atera" behar delako.

Aznar jaun txit gorenarengandik ezer gutxi espero dut. Bai, ordea, abertzale garengandik. Izan ere, gure herria-ren geroa delako jokoan dagoena ●

Onintza Lasa Arteaga
EAKo komunikazio arduraduna

"Aznarren gobernuak indarkeriaren erabilera dela eta, krudeltasun osoz abertzale kutsua duen ororen aurka erasotzen du, zilegitasun osoa duten ideia abertzaleen arerio sutsu bihurtuz"

Bakearen Aldeko Koordinakundearen (BAK) eleduna Injinerutza Eskolako lanetan nahiz bakearen aldeko injinerutza berri baten aldeko lanetan aurkitu dugu. ETArekin biolentziaren aurrean garatzen ari diren mobilizazio eskaintzak eta ereduak izan ditugu aipagai.

“ASKI DA! ETA ERMUKO FOROAK JOKOA EGITEN DIOTE ETA-RI”

Euska-
gatazka-
ren kon-
ponbidean
bereizten al da
ETArekin azken su-
etenaren aurreko
eta gero garai
bat, BAKen abu-
ruz?

Gure iritziz bai.
ETArekin su-etenaren
amaiera frustrazio
itzela izan zela uste
dugu, su-etenaren
hasiera poz izugarria
izan zen bezalaxe.
BAKeko lagun askok
tregoa, azkenik,
ETArekin munduan

izandako bilakabide baten ondorioa zela
sinetsi genuen. ETAn eta ezker abertzale-
an oro har, asko eta asko indarkeriaren
estrategia izaera politiko-sozialeko hel-
buruak erdiesteko guztiz antzua edo era-
ginik gabekoa zela konbentzituak zeude-
la, alegia. Uste sendo
horretatik, pentsatu
genuen ETArekin azken urrat-
sa emana zuela estrategia
biolento-militarra baztert-
zeko eta izaera politikoen
bideetatik apustu egiteko.

Su-etenaren amaierak diagnostiko hau
deuseztu zuen eta estrategia militarrean
konfiantzen segitzen duela agerian utzi
ere bai. Beraz, ETArekin indarkeria terrorista
oraindik beharrezkotzat jotzen du eta bir-
tualtasunen bat izan dezakeela uste ere
bai. Ikuspegi horretatik tregoa atzerapau-
su handia eta zapuzgarria izan da.

■ **Tregoa aurretik baino okerrago edo
hobeto al gaude, ordea?**

JON RUIZ DE ZARATE

■ **“Tregoa garaian gazteen erreklutatze kanpaina segitu zuen ETArekin”.**

Une honetan okerrago gaude. Okerra-
go gaude, ez soilik indarkeria itzuli dela-
ko -biktima konkretuak daudelako, hilak
nahiz mehatxatuak zein jazartuak- baizik
eta politikaren eremua zapuztu delako;
honek sozietatean eragin izugarria duela-

□ **“ETArekin indarkeria terrorista oraindik
beharrezkotzat jotzen du eta birtualtasu-
nen bat izan dezakeela uste ere bai”**

rik. Tregoa garaian alderdi politikoen
artearen nolabaiteko oldartzeak izan bazi-
ren ere -heziera txarreko adierazpenak
tarteko- tregoarekin ostean indar politikoe-
k desadostasunaren eszenaratze etengabe
bat protagonizatu dute. Heziera txarreko
agerraldi hauetako adierazpide zatarrak eta
krispazio egoera itzelak eragiten dituzte
batzutan. Indar politikoen agerraldi

hauetako eragin oso txar-
ra dute gizartean.

■ **Su-etenarekin
batera Lizarrako
Garaziko adieraz-
pena gauzatu zen.
Nola ikusi izan
duzue Lizarrako
Akordioaren gara-
pena BAKetik?**

Akordio hau kon-
ponketarako neurri
tekniko-politikoak zen
aldetik, BAKen ez
dugu iritzirik. Gu
soluzio tekniko-juri-
diko-politikoaren
aurreko esparruetan
ari gara. Hala ere,
hauxe esango nuke:

Akordioak eremu nazionalistan nolabai-
teko asaldura (moskorraldia) bat eragin
zuen. Akordioak bere hasieran biolent-
zian murgilduriko sektorearentzako
lurreratzeko pista moduko bat izan behar
zuen. Lizarrako Akordioak ETArekin bere
oinarrien artean armei adioa
legitimitatzeko baliagarria
izan behar zuen, alegia.
Hainbat nazionalistek,
aldiz, akordioaren asaldura-
ren eta moskorraldiaren
eraginez, biolentziaren
aldeko sektorea zibilizatzen

hasia zela pentsatu zuen, eta nazionalis-
tak gehiengoa izaki, herri hau proiektu
nazionalista batera eramane zezakeela
uste ere bai. Dinamika horretan, sozieta-
teko beste sektoreak bereganatzeko posi-
bilitatea erre zuten. Biolentziaren estrate-
gia defenditzen dutenentzako lurreratze
pista bat izan behar zuen akordioa, aire-
ratzeko pista bihurtzen zuten. Klabe

nazionalistetan eraiki nahi den proiektu bat bihurtu zuten Lizarrako Akordioa.

■ **Bake prozesu bat garatu izan da edo garatzen ari da oraindik ere?**

Tregoa garaian, ordurarte izan ez ziren posibilitateak eman ziren. Zentzu horretan jende askok sinetsi genuen bake prozesu batean ari gine-la. Orain, berriz, ohartu gara ETako agintariek ez dutela estrategia terrorista eragin-kortasunik gabekotzat erabat jotzen, ez dira horretaz jabetu, IRAn jabetu diren bezala, kasu. ETaren munduan estrategia militarrek zentzurik duena sinesten duen jendea dago oraindik ere. Tregoa garaian, esaterako, gazteen erreklutatze kanpaina egiten segitu zuen ETak. Bakea ez dakit bilatu zuen baina gerrarako prestatzen segitu zuen behintzat. Nolabaiteko tranpa zegoen tregoarene baitan. Hau esanda ere (nahiz kualitatiboki ezberdina izan), tregoa garaian espetsxeetako politika hobetu izan zezakeen keinu bat egon izan balitz -presoen hurbil-tzea, kasu-, faktore adierazgarria izan zatekeen eta HBko mundu moderatuarentzako aktibo lagun-garria ere bai. Biolentziara itzultzeko erabakia hartzeko unean espetsxeo politikan aldaketa funtsezkorik ez izateak bere garrantzia izan zuen seguruaski. PPren Gobernuak erradikaleen tesien aldeko politika egin zuen.

■ **Harrezkero gatazka areago polarizatu da. Gatazka politikorik ez dagoela dioten ten tesia indarturik atera al da?**

Nire ustez, inork ez du gatazka politiko bat dagoenik ukatzen. Areago, jarrera erradikalak mantentzen dituztenekin -Aski da! edota Ermuko Foroekoekin sakonean hitz egiten baduzu, haiek onartzen dute hemen badagoela izaera politikoko gatazka bat.

Edonola ere, gatazka gogortu ahala bereizketa handiago bat eman da. Batetik daude, gatazka politiko horrekin ezin

JON RUIZ DE ZARATE

■ **"Ez da txarra mobilizatzeko eskaintza anitza izatea".**

dela deus egin biolentzia erabat desagertu arte -aldi luze batez gainera- esaten dutenak. Hauek, gatazka politikoa irtenbide bat eman aldera burutzen den edozein ahaleginak biolentziaren erabilgarritasuna justifikatzen dutela diote, eta

□ **"Kontuan hartzen badugu mehatxaturik bizi diren pertsonen kopurua, onartu behar da sozietate hau lasaia eta orekatua dela"**

gatazka politikoa eta gatazka biolentzorekin identifikatzen dutenei arrazoia ematen zaiela esan ere. Beste aldean, berriz, hemen biolentzia dago gatazka politikoa dagoelako, eta gatazka politikoa ebazten ez den neurrian biolentzia haren ondorio dela esaten dutenak daude.

■ **Zein da BAKen jarrera garai berri honetan?**

BAKek hemen bi gatazka daudela segitzen du esaten. Guk onartzen dugu

hemen gatazka politiko bat dagoela, sozietate honetako gutxiengo baino adierazgarri den parte bat ez dela gustura sentitzen bizi dugun artikulazio juridiko-politikoarekin, eta bere xedeak dituela hori aldatzeko. Horregatik, BAKetik uste dugu sektore horrek gatazka politikoa eta gatazka bortitza bereizten ikasi behar duela. Hau da, mehatxatzearen, bahitzearen edo hiltzearen erabakia pertsona batzuek hartzen dute. Ezin dute jarraitu betiko diskurtsoa lantzen, biolentzia gatazka politikoa ondo-rioa dela baiezteko. Justifikaezina justifikatzeko saio bat besterik ez da hori.

Bizi dugun egoeran are agerriagoak azaldu dira bi aldeak. BAKi iruditzen zaio bi jarreraren abiapuntuetan akats bat dagoela: Aski da! plataformaren edo Ermuko Foroaren jarrerak ETari joku egiten diote. ETA dagoelako, nazionalista edo ez-nazionalisten artean hitz egiteari uko egitea ETari agenda antolatzen uztea da. Ezker abertzalean,

eta ENAM delakoan partikulariki, gatazka politikoa eta bortizkeria batzean eta identifikatzean, printzipioz, kuestionagarria den kausalitate erlazio bat finkatzen ari da. Biolentziak inertzia bat darama, eta berean diharduenak jakin behar du ez

dela berak erdietsi nahi duenaren ehuneko ehuna lortuko. Jende honek pentsatzen badu pistola uztean helburuen ehuneko ehuna lortuko duela, kimera bat proposatzen du. Konstituzioaren

aldaketa emanda ere, ez da konformatuko.

■ **Su-etenaren aurreko garaian BAKek deituriko mobilizazio mota zen ETaren biolentziaren aurkako eredu nagusia. Gaur hori aldatu da.**

Ez da txarra mobilizatzeko eskaintza anitza izatea euskal sozietatean. Onuragarria da ikustea ez dagoela biolentziaren fenomenoaren aurrean mobilizatzeko eredu bakar bat. Beraz, onartu behar da

beste modu bateko mobilizazioak era-izea, guretzako kezkarria bada ere. Kezkarria mundu nazionalista moderatua biolentziaren fenomenoaren aurrean bere espazio propioak eta bere moduak eratzen hasia delako, eta mundu ez-nazionalistak, berri, espazio propio espezifiko bat antolatu duelako mobilizatzeko. Guretzat garrantzitsua den zerbait apurtu da, hau da, biziarekiko errespetuan (politika alderdikoiaren aurretikoa eta elkarbizitzaren muina) sozietateko parte guztiek elkarrekin egon behar dugun printzipioa. Hortaz, deitoragarria izan zen Fernando Buesa eta Diez Elorza ertzainaren hilketak gaitzesteko ekitaldietan eman ziren eszenaratzeak. Desadostasunaren goia ikutu zen orduan. Tamalez, eredu honek tamalez jarraitzen du, biolentzia terroristari aurre egiteko eredu desegokiena izaki.

■ BAKek sozietatean zuen eragina gutxitu al da?

ETAren biolentziaren aurkako herri-tarren mobilizazioan, une batez, BAKek protagonismoa ia-ia erabatekoa izan zuela onartzen dugu gure diagnostikoan. Mobilizatzeko eskaintza ugari eta anitzak zeuden garaian BAKena bihurtu zen nagusi. Hedabideen eta ikuspuntu mediatikoaren partetik ez da eskaintza eta eredu erakargarria izan, ordea. Ez da hedabide nagusiek potentziatu nahi duten eredu behintzat, horretaz ongi jabetu gara. Hedabide nagusiak beste apustu mota baten alde paratu dira. Aski da! plataformaen edo Ermuko Foroaren mobilizazioen alde, esaterako. Mobilizazio mota hori, ordea, ez da gurea bezain integratzailea. Guk beti apustu egin dugu

BAKEAREN ALDE TEMATUA

Pedro Luis Arias eledunak Bakearen Aldeko Koordinakundea (BAK) desegiteko arrazoiak emateko elkarrizketaren zain dagoela dio. ETAren tre-goa amaiturik, ordea, zoritxarrez eta ezinbestez, BAKek ere jarraitzeko erabakia hartu behar izan omen du. Bere ustez, ETAren atentatuak tokian tokiko talde bakezaleak biziarazi dituzte, jendea behartua sentitzen baita mobilizatzen. Azken ofentsibaren ondoren lozorroan geratua zen jendea esnatzen hasi omen da berri.

mobilizazio molde integratzaile baten alde, biziaren eta askatasunaren aldeko eskubidea defenditzean, nazionalistak eta ez-nazionalistak, ezkerrekoak nahiz eskuinekoak edota gehiago edo gutxiago ideologizatutako jendea elkarrekin bildu behar dela diogu. Uneon, mobilizatzeko nagusitzen ari diren eskaintzek edo ereduak, biolentzia gaitzesten dugunok berdina izan gaitzen eta ideologikoki sintonia beretsuan mugi gaitzen bilatzen dute. Azkenotan eman diren mobilizazioak eredu horretakoak dira. Ez dira BAKen ereduak, eta horregatik, BAKekoei baino oihartzun handiagoa ematen zaie hedabideetatik. Gainera, gure kasuan, garai batean hedabideekin une gozoak izan izanak une honetan agerian uzten du lehen bezala ez azaltzea.

■ Joan deneko astean, aipaturiko bi aldean arteko liskarrak izan ziren Donostian. Gatazkaren fase berri

baten atarian ote gara?

Nik egoera erlatibizatuko nuke. Donostian eman zen liskarra kezkarria da, baina horrelako gutxi dago. Kontuan hartzen badugu mehatxaturik bizi diren pertsonen portzentaia, onartu behar dugu sozietate hau lasaia eta orekatua dela. Mehatxatuak dauden pertsonen portzentaia oso da altua, eta aldian, behin baino ez da gertatzen Donostian gertaturikoa. Ez zaio garrantzia kendu behar egoera zaila eta gogorra baita, eta era berean kontziente izan behar dugu gizartea ez dagoela "saldu" nahi den bezain zatitua eta oldartua.

■ Kale borroka delituen eremua areago zabaltzea proposatu du PPK. 14 urtetik 18ra bitarteko

gatzetxoak Entzutegi Nazionalan epaitzea aurreikusi du. Zein da BAKen iritzia?

Kontuan hartu behar da jende asko bizi dela mehatxaturik eta honek sozietatean ekimen honen aldeko iritzia sortzen duela. Ekimen hau praktikan jarri aurretik lau puntu hauek kontuan hartu beharoko lirateke. Bat, lege aldaketa hauek ez dira arin egin behar, indar politiko guztien kontsentsuen bidez baizik. Bi, adin gutxiko delituak ekiditeko prebentzioa landu behar da. Hiru, zigor neurriek delitu egileen gizareratzea ekarri behar dute eta horretarako baliabideak jarri behar dira. Lau, kritikoak gara terrorismoarekin lotuak diren delituak bereizten dituen legeriarekin, gazte hauen irudimena indartua izanzen baita, delituegileak direla uste beharrean izaera politikoko preso direla pentsatuko baitute ●

◆ MIKEL ASURMENDI

RESA GUIPUZCOANA, S.A.

GIPUZKOAKO KONTZESIONARIO BAKARRA

N-1 444. km.a
Billabona (Gipuzkoa)
Tel.: 943 69 04 00
(8 linea)

Arlo guztietan aitzindariak

Urrian Laneko Segurtasunaren eta Osasunaren aldeko Europako Astea 2000 izango da Europako Batasuneko estatuetan. Bilbon amaituko da azaroan, eta, besteak beste giharretako eta hezurretako arazoak eta bizkarreko mina aztertuko dira.

LAN GAIXOTASUNA DA GIHARRETAKO MINA

■ Europako langileen %30ek bizkarreko mina du eta %45ek gorputz jarrera nekagarrietan egiten du lan.

Bizkarreko mina eta giharretako mina laneko gaixotasunak dira eta oso zabalduek daude langileen artean, gizon nahiz emakumeen artean. Horrela, Europako langileen %30 bizkarreko minaz kezkatzen da, %17k beso eta hanketako giharretako mina du eta %45ek jarrera gogaikarri eta nekagarrietan egiten du lan. Alabaina, minaren eta sufrimenduaren zati handi bat saihesteko edo neurri handi batean murrizteko nahikoa litzateke osasun eta segurtasun arloan dauden arauak betetzea

eta jarduera egokiei buruzko jarraibideak kontuan hartzea.

Hori da Europako lan arloko agintariek atxiki duten tesia, hori baita Dublineko fundazio batek duela gutxi Europan egin duen inkesta baten emaitza. Inkesta hori izango da, inolako zalantzarik gabe, Espainiako Estatuan eta Europako Batasuneko estatu guztietan izango den Laneko Segurtasunaren eta Osasunaren aldeko Europako Astearen oinarria. Aste horren helburu nagusia lan arloan sortzen diren bizkarreko minak eta gihar eta

hezurretako beste hainbat gaixotasun (GHG) murrizten ahalegintzea da.

LANEKO GAIXOTASUN NAGUSIA. Europako herrialde askotan bizkarreko mina eta GHGak dira gaur egun gehien nagusitzen diren laneko gaixotasunak. Sektore guztietako milioika langileri eragin diete. Horren kostua milaka milioi eurokoa da Europarentzat, produktu nazional gordinaren %2raino iritsi daiteke, produktibitate galera eta urtetik urtera handiagoak diren osasun eta gizar-

■ Ordenagailu aurrean lan egiteko hainbat aholku

Egunetik egunera ugariagoak dira bere eguneroko lana oso-osorik ordenagailu aurrean egiten duten pertsonak, eta egunetik egunera gehiago baita ere beren etxeetan ordenagailua erabiltzen dutenak lan pertsonal, kultural, sozial, politiko, sindikal eta abarrerako edo Interneten sartzeko. Horregatik, Laneko Segurtasun eta Higienarako Institutu Nazionalaren (INSHT) gida teknikora jo dugu, eta ordenagailuan lana egiterakoan kontuan hartu beharreko honako aholkuak jaso ditugu:

✓ **Pantaila:** 14"koa, 640x480 erresoluziokoa eta 70 Hz.ko irudi-maiztasunekoa izan behar du; orientagarria eta gora edo behera okertu dezakeguna. Irudia egonkorra izango da, ondo definitua eta lerro arteko nahiko tarterekin.

✓ **Teklatua:** 25° baino okerdura gutxiago izan behar du eta teklen 3. lerroak ez du 30 mm baino garaiera gehiago izan behar. Besoen eta bizkarraren tentsio estatikoa gutxitzeko, oso garrantzitsua da eskuak pausatzekoa izatea, gutxienez 10 cm.-ko sakonerarekin.

✓ **Mahaia:** laneko osagai guztiak erosotasunez jartzeko

adina leku izan behar du. Atril bat erabiltzea gomendatzen da, ikuspena eta buruaren jira egokitzeke.

✓ **Aulkia:** bizkarraldean irtengune txiki bat izan behar du gerrialdea bermatzeko, eta sakonera, garaiera eta okerdura egokitzeke aukera eskaini behar du. Bost oinarri eta gurpilak izan ditzala gomendatzen da.

✓ **Hankak jartzekoa:** erabiltzen baldin bada, horizontalarekiko 0° eta 15° bitarteko okerdura aldagarria izan behar du eta, gutxienez, 45 cm.-ko sakonera. Gainazalak irristagarria izan behar du.

✓ **Argitasuna:** lanerako mahaia leihoen arabera kokatu behar da, eta argiak ez du pantailan jo behar eta ez dio langileari zuzenean begietan jo behar.

✓ **Zarata:** ez du arretarik eta komunikaziorik eragotzi behar. Ahalik eta soinurik txikiena egiten duten ekipamenduak erabili behar dira.

✓ **Temperatura:** 23° eta 26°C bitartean udan, eta 20° eta 24°C bitartean neguan. Begien eta mukosen lehertasunari aurre egiteko %45 eta %65 bitarteko hezetasun erlatiboa komeni da ●

□ Geroz eta pertsona gehiagok erabiltzen dute ordenagailua lanerako edo aisialdian

te arloko kostuen gorakada direla-eta. Horrela dio Hans-Horst Konkolewsky-k, egoitza Bilbon duen Laneko Segurtasun eta Osasunerako Europako Agentziako zuzendariak. Gaixotasun horiek osasun arazo multzo zabal bat hartzen dute beren baitan, horien artean bizkarreko minak eta mugimendu errepikakorren ondoriozko lesioak. Konkolewskyren iritziz, dau-den datuen arabera nabarmena da eragindako pertsona kopuruaren igoera.

Euskal Herrian ez dago horri buruzko datu orokorrik. Sindikatu abertzaleen lan osasuneko kabineteek arlo batzuen azterketak egin eta beren barneko aldizkarietan argitaratu dituzte. Oraingoz ezagutzen dugunaren arabera, honelako laneko gaixotasunei buruzko sektoreko txostenik garrantzitsuena eta osatuena EILAS sindikatuak irakaskuntzan egindakoa da, eta jada horren berri eman genuen ARGIAN joan den uztailen.

Baina, badira laneko gaixotasun hauei buruz egindako beste azterketa batzuk Espainiako Lan Ministerioak 1998an eginak Espainiako Estatu guztiari begira eta, beraz, Hego Euskal Herriko datuak ere biltzen dira. Horren arabera, 1998an lanbideari atxikitako gaixotasunen %75

ITZULPEN ZERBITZUA

eskura

SERVICIO DE TRADUCCION

EUSKARA - GAZTELANIA
GAZTELANIA - EUSKARA

Bezereen beharretara egokituz,
*Ingelesa, Frantsesa, Alemaniera, Italiara,
Katalana, Portugesa, Galegoa...*

1985EAN SORTUA

JOSÉ ARANA, 15 BEHEGAINA • 20001 DONOSTIA
TEL.: 943 29 18 30 • FAXA: 943 27 58 69
eskura@euskalnet.net • www.eskura.com

■ Europako Astea 2000: "Saihestu gihar eta hezurretako minak"

Saihestu gihar eta hezurretako minak" izango da aipatu dugun Laneko Segurtasunaren eta Osasunaren aldeko Europako Astea 2000 horren goiburua.

Europarako informazio kanpaina hori joan den otsailaren 11n ezagutarazi zen ofizialki Lisboan, Portugaleko lehendakartzaren laguntzarekin. EBeko 15 Estatu partaideetako bakoitzak aste bat aukeratuko du gaiarekin zerikusia duten jarduerak burutzeko urrian zehar. Itxiera ekitaldia Bilbon izango da azaroan, eta Frantziako lehendakartzarekin batera antolatua izango da. Bertan, esparru horretan arrakastatsuak gertatu diren hainbat jarduera aipagarri emango zaizkion sariak banatzeko ekitaldi berezi bat egingo da.

Europako Aste 2000ren helburua bertako estatu guztietan sentiberatasunerako eta prebentziorako ekitaldiak bultzatzea da, lanaren ondoriozko gihar eta hezurretako minak eta bizkarreko minak saihestearren. Bizkarreko mina da milurteko

berrian laneko segurtasun eta higiene arloko kezkarik larrienetakoa, bai eragiten duen kostuagatik eta bai hainbeste eta hainbeste langilerengan sortzen duen mina eta sufri-menduagatik.

Europako Astea 2000 honen arduradunek EBko partaide diren Estatuetako Gobernuen, UNICE Europako patronalaren erakundearen eta CES Europako Sindikatuen Konfederazioaren laguntza dute, eta kanpaina hau lagungarri izatea espero dute lanarekin zerikusi zuzena duten gihar eta hezurretako minei aurre egiteko konponbideei buruzko informazioa elkartrukatzeko eta zabaltzeko.

Azken asteetan, CCOO gihar eta hezurretako lesioen igoera salatzen duen txosten bat zabaldu du. Bertan dio Espainiako Estatuko biztanleen erdiak baino

gehiagok lepoko, garondoko, bizkarreko edo hanketako mina izaten duela lanerako modu berrien ondorioz, nahiz eta garrantzitsuenak gihar eta hezurretako minak izan. Sindikatu honen azterketaren arabera, azken arazo horrek eragin handiagoa du emakumeengan gizonezkoengan baino. Zehazki esanda, sindikatu honen datuek agertzen dutenez, gihar eta hezurretako minak lan egiteko eraren ondoriozko minen %55 bereganatzen du emakumeengan, eta gizonezkoengan, berriz, %42.

Emakumeen artean nabarmentzekoa da supermerkatuetako kutxazainen kasua, erostetxe handietan lanegun bakar batean 4.500 eta 6.000 kilo bitarteko pisua har baitezakete. Kutxazainen ondoren, osasun arlokoak, tabernetako zerbitzariak, garbitzaileak, ileapaintzaileak, sukaldariak eta egunean zehar ordenadorearen pantaila aurrean lau ordutik gora ematen dituzten administrariak daude ●

GHGak izan ziren, gehienetan mugimendu errepikakorren eta gorputz-jarrerara txarren ondorio. Giltzurrunetako, bizkarreko eta zerbikaletako min zorrotzak, inurridurak sentitzea eta giharretako gainkarga patologia honen sintometako batzuk besterik ez dira, eta laneko absentismoaren arrazoi nagusietakoa bihurtu dira.

Gainkarga horiek iraunkorrak edo aldikakoak, fisikoak edo psikikoak izan daitezke, eta pisu handiak mugitu behar dituzten langileek edo beren eskuekin mugimendu oso fin eta errepikakorrak egin behar dituztenek jasan ditzakete, baita, beren gorputz jarrerengatik, esfortzu handirik egin behar ez dutela diruditen bulegariak ere. GHG hauek iza-

teko arriskua areagotu egiten dute hainbat eragilek, besteak beste, gorputz-jarrera txarrek, batez ere sorbalda eta eskumuturretakoek, mugimendu oso errepikakorrek, eskua nolabaiteko presioa egiteko erabili beharreko eginkizunek edo besoa edo eskua bibrazioen eraginpean egon beharrak. Horrela adierazten du Konkolewsky zuzendariak, eta beste hainbat eragile ere badela aipatzen du, esaterako lan inguruneke tenperatura baxuak, lanaren antolamenduak eta langileek horri buruz duten sentiberatasun mailak.

Adituek diote prebentzioaren kultura izanez gero, arrisku eta gaixotasun horiek saihestu daitezkeela, eta horregatik langileek nahiz enpresaburuen lankidetzak

behar dela. Guztiz funtsezkoa da, diote, langilearengan eragina duten alderdi guztiak bilduko dituen azterketa orokorra egitea, zein arrisku saihestu daitezkeen eta zein ez bereiziz. Lanpostuaren baldintzak langile bakoitzaren ezaugarrietara egokitu eta moldatu behar dira. Hainbeste ordu eserita lan egiteagatik dituzten arriskuak langileei jakinaraztea eta etenaldi batzuk egin ahal izateko lana nola antolatu behar duten erakustea enpresaburuen betebeharra da. Nahiz eta botika batzuk edo giroaren hobekuntzak egoera arindu dezaketen, benetako konponbidea, adituen ustez, lanpostu bakoitza ondo antolatzea eta langilearen ezaugarrietara egokitzea izango litzateke.

Gihar eta hezurretako arazoek beste

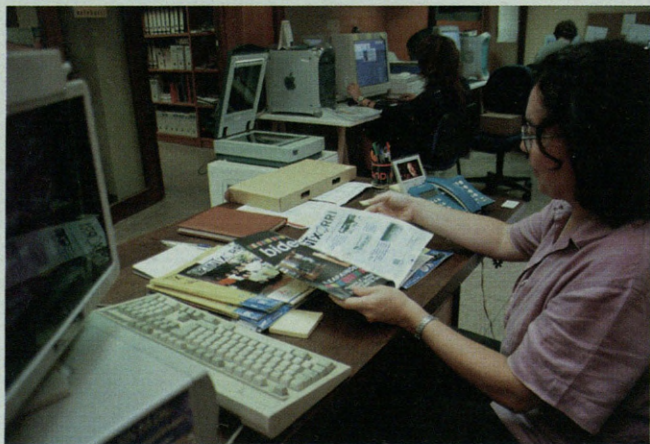

Lasarte-Oriako "Txintxarri" euskara hutseko aldizkaria astero kalean izango da hemendik aurrera. Orain dela ia zazpi urte Ttakun euskara elkarteak abian ipinitako hama-bostekari ohiak bi aste besterik ez ditu bete astekari bihurtu denetik,.

TXINTXARRIARI TIRAKA ASTERO

■ Ana Labaka "Txintxarri" aldizkariako zuzendaria.

Hamabostean behin lasartearrek ikusi eta irakurri izan duten hamabostekariari zail egiten zitzaion gaurkotasun gaiei eustea. "Zenbait kontu edo berri denboran oso atzera gelditzen zitzaigun; leku guztietan hamaika aldiz emandako berriek 'Txintxarri'n, jada, ez zuten zentzurik. Gainera, beste urrats bat emateko garaia iritsia zela uste izan dugu" dio Ana Labaka aldizkariako zuzendariak. Hamabostekaria astekari bihurtzeak ekarri dien lan gehitzeak ez ditu larritzen arduradunak. Dagoeneko bi aldiz argia ikusi du astekariak eta harrera ona izan du kalean. Zuzendariaren hitzetan "presaka lan egin beharko dugu. Orain ostiralero ume bat izango dugu".

Zuri-beltzean, 20 orrialderekin eta 2.000 alerekin hasi zen aldizkaria aldatzen joan da. Kolore eta orrialde gehiago, Gida-Komertziala, gehigarri bereziak eta antze-

ko produktuak sartzen joan dira pixkanaka. Pasa den urtean aldizkariaren diseinu guztia (letra-tipoak, argazkiak...) aldatu zuten. Astekari berriak, esate baterako, 20 orrialde ditu eta kolore urdin bat tartekatuta izango du barrualdean.

Sei langilek osatzen dute lantaldea. Astekaria abian ipintzeak beste bi pertsonentzako lana sortu

du; kazetari berri bat eta maketatzailer bat hartu dituzte. Gainerakoak musutruk lan egiten duten kolaboratzaileak dira. Gizarte, kultur eta kirol gaietarako sailez gain, merkatu txikia, zorion-agurren tartea eta erreportaia ditu. Astekariaren koordinatzaileak dienez, "erreportaia eta berari lotutako kale-inkestak izaten du arrakastarik handiena, kaleko jendearen aurpegiak eta iritziak ateratzen baitira". Ia 5.000 ale banatzen dituzte Lasarte-Orian bertan eta inguruko herrietan. Kanpoan bizi diren lasartearrek ere herriko kontuak gertutik jasotzeko aukera izaten dute. Doako harpidetzaren bitartez eta tabernetan, ikastetxetan utziz egiten da aldizkariaren banaketa.

Gazteak dira aldizkariaren irakurle nagusiak. Lasarte-Oriako Udaleko Euskara Batzordeak Ttakun euskara elkartearekin batera aldizkariaren ezagutzari buruzko azterketa bat egin zuen orain dela

lau urte lasartearren artean. Ikerketa horren arabera, irakurleen erdia 14 eta 30 urte bitarteko gazteak dira. "Herriko ikastetxeekin harremanetan egoten gara. Ikasleek egindako lanen berri ematen digute eta beraien argazkiak argitaratzen ditugu".

Erakunde publikoek (Udala, Eusko Jaurlaritzak eta Gipuzkoako Foru Aldundia) emandako diru laguntzekin eta publizitatekin ateratzen dutenarekin ordaintzen dute aldizkaria, herri komunikabide gehienetan antzera. Astekariaren ideia sortu zenean Udalarekin jarri ziren harremanetan finantziario aldetik bideragarria izango zen jakiteko. Hainbat bileraren ostean Udalaren diru laguntza jaso du aldizkariak.

Orain zazpi urte hasi ziren aldizkaria sortzearen inguruko bilerak eta azterketak. Erdaldunen kopuru dezentea duen herri batean, Lasarte-Oriaren gisako herri industrializatu batean alegia, euskara hutseko aldizkaria bideragarria izan zitekeen aztertzen hasi ziren. Hizkuntz normalizazioa lortzea zen helburu nagusia. Hasieran

EUSKARAREN EZAGUTZA LASARTEN

GUZTIRA 17.581

EUSKALDUNAK
6.259 (% 35,6)

Alfabetatuak 5.160

Erdizka alfabetatuak 699

Alfabetatu gabeak 400

IA EUSKALDUNAK
3.002 (% 17,1)

Alfabetatuak 1.000

Alfabetatu gabeak 1.000

Pasiboak 658

AMA HIZKUNTZA ETA ETXEAN ERABILTzea

AMA HIZKUNTZA

Euskara	Gaztelania	Biak	Beste bat
4.163	12.506	956	236

LASARTEKO BIZT

Euskara sailaren babeslea:

LEZOKO UDALA

Kultura eta Euskara Batzordea

*Euskara maitatzen
irakasten duten gurasoei*

FAMILIAK EUSKALDUNTZEKO EGITASMOA

zalantzak ugariak izan baziren ere, atek zabaldu zizkioten proiektuari. 1993. urteko urriaren 1ean argitaratu zen lehenengo alea eta geroztik ibilbide luzea eta oparoa izan du urte hauetan zehar.

Udalak eta Ttakunek emandako datuek adierazten dutenez, lasartearren %80ak (12.800 herritar) ezagutzen du aldizkaria. Kontuan izan behar da Lasarte-Oriako euskaldun osoen kopurua biztanleriaren heren bat besterik ez dela. Eustatek 1996an ateratako datuen arabera, euskaldun osoak 6.259 dira; ia euskaldunak 3.002 eta erdaldunak 8.320.

Euskararen inguruan azken urteotan herrian egiten diren ekintzak ere ugariak dira. Bai Udaleko Euskara Zerbitzutik eta baita Ttakun euskara elkartetik ere jardue- ra ezberdinak antolatzen dira urtean zehar. Urrats batzuk eman dira dagoeneko: bertso-eskola, haurrentzako euskarazko udalekuak... Azkenengoa Jalgi Kafe Antzokia martxan ipintzea izan da. Hiru urtetik hona atek zabalik ditu, eta bertan kultur ekitaldiak, erakusketak eta kantaldiak egiten dira. Labakak dioenez "jende asko biltzen du". Etorkizuneko proiektuei begira, ideia asko dituzte buruan, baina momentuz aste- karia finkatu, orrialde-kopurua gehitu eta produktu osagarriekin jarraitzeko asmoa dute

NEREA PIKABEA

Arturo Campion

Arturoren kaiera

OSASUN IKASGAIK EUSKARAZ

Osasungoa Euskalduntzeko Erakundeak, osasun mun- duarekin zerikusia duten unibertsitate ikasgaiak euskaraz izateko ahaleginean, lehen aldiz Jose Antonio Agote saria antolatu du. Euskarazko testu hutsunea murriztea da helbu- rua. 200.000 pezetako saria lortzeko proiekturaren aurrerapena urriaren 31 baino lehen bidali behar da.

ELHUYARREN BIGARREN LABEKADA

Duela lau urte argitaratu zen "Elhuyar Euskara-Gaztelania/Castellano-Vasco Hiztegia", liburuan zein CD-ROM-ean. Orain bigarren aldiz argitaratu dute "Elhuyar Hiztegia" liburuan, CD-ROM-ean eta enpresentzat Intraneten. Lan tal- deak berrikuntzak egin ditu eta noski, Euskaltzaindiaren arau berriak eta gomen- dioak sartu dituzte.

MIARRITZE ETA BIARRITZ

Bietara esan daiteke hemendik aurre- ra, Euskaltzaindiaren arauak jarraitu nahi badira, bederen. Lapurdiko herri eta herritarren izendegia kalean da jada eta euskararen batasuna ardatz hartuta izen- degia batératuta dago. Urtearen bukaera- rako Nafarroa Behereko izendegia ere prest izango da. Nafarroako Hizkuntza Politikarako Euskara Zuzendaritza Nagusiak berriz, "Nafarroako Toponi- mia" liburua argitaratu du eta bertan jasotzen da nafar herrien behin betiko euskal izendegia.

EUSKO TREN ETA KONTSEILUA

Eusko Treneko sindikatuak (LAB, ELA, CCOO, CGT, ESK eta UGT) Euskara- ren Gizarte Erakundearen Kontseiluarekin bildu dira garraio zerbitzuan euskara indar- berritzeko asmoz. Sindikatuek langileen borondate ona azpimarratu dute eta Eusko Treneko zuzendaritzaren utzikeria.

Urrea

■ Bi arrazoiengatik eman diogu aste honetan urrea Eibarko Udalari. Batetik, Isasi-Markeskoa jauregia Udako Euskal Unibertsitateari utziko diolako. UEUK Ikastetxe Nagusi bihurtuko du jarduerak akademikoa bertan burutzeko asmoz. Bestetik, "Euskara Eibarko Merkataritzara" egitasmoa abian jarri berri du Udalak.

Ikatz

■ Australiako Olinpiar Jokoetara kirolaririk onenak joan dira. Sabeco hipermerkatuko eskaintzen orrialdean gaztelaniazko testuak euskaratu dituena ez da itzultzaile onenarikoa, ezta gutxiagorik ere; bestela irakurri: "Olinpiadak disfruta" eta "zure itzazu". Gaztelaniaz "Disfrute de las Olimpiadas" eta "en su hogar".

ERDALDUNAK
8.320 (% 47,3)

Oharra: 2 urte eta gehiagoko
biztanleria. 1996ko datuak.

DENA

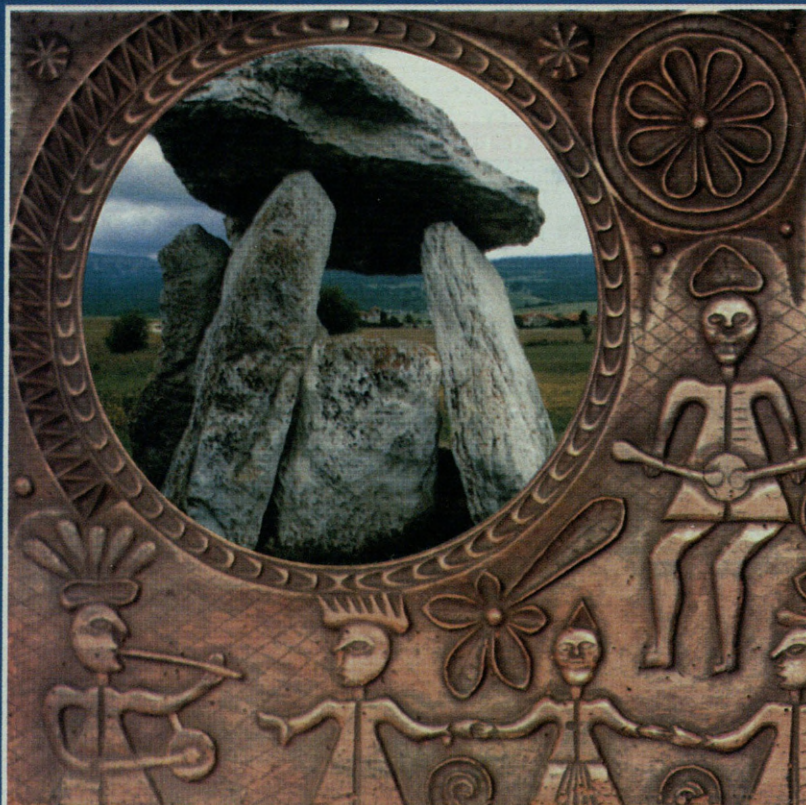
Oharra: 1996ko datuak.
Iturria: Eustat

ETXEAN ERABILTZEN DEN HIZKUNTZA

Euskara	Gaztelania	Biak	Beste bat
2.810	12.963	2.002	86

E KOPURUA: 17.861

**EUROPAKO HERRI ZAHARRENARENTZAT,
MUNDUKO NAZIOEN ARTEAN, BEREZKO
LEKUA ALDARRIKATZEN DUGU !!!**

**BASANDERE
ARGITALETXEA**

*
Gure Herriaren
interesen araberrako
pentsamendu kritiko eta
aurrerakoiaren alde...
*

BASANDERE proiektua jaio da.

Arkeologia, hizkuntzalaritza,
populazioen genetika edo
mitologiatik abiatuta, gure
lurraldearen antolakuntza,
teknologia berrien eragina,
globalizazio ekonomikoa,
kontsumismoa edota
ekofeminismoa... gai hauek guztiak
eta beste hainbat gure lan-taldeek
ikertu eta zuretzat, era erraz eta
atseginean, dibulгатuko dituzte.

BASANDERE ARGITALETXEA

Birmingham 1 - Pral. eskubia
20002 Donostia
Tel. / faxa : 943 453852
Posta elektronikoa:
basandere@euskalnet.net

- * Lau liburu argitaratuko dira urtean zehar.
- * Liburu bakoitzeko argitalpen bakarra egingo da eta banaketa egiterakoan harpidedunak lehenak izango dira.
- * Harpidetza egiteko aukera ez galdu, beraz, %20ko deskontuarekin.
- * Gainera, harpidetza eginez gero, lehenengo titulua (Alizia Stürzte egilearena, hain zuzen) prezio erdian jasoko duzu.
- * Ez galdu aukera hau eta gurekin harremanetan jarri.

Hau Azpeitian da!

Urria heldu da eta, urtero lez, ikastolen jaiak hastear dira. Kilometroak festa izango da lehen. Aurten Azpeitian izango da eta Ikasberri ikastola arduratu da festa prestatzeaz. Ikastola berri honen ibilbidea izango dugu hizpide; izan ere, 1996 urtean sortu zen. Bestalde, Azpeitiko euskararen egoeraren berri jakiteko asmoz, Udal Euskaltegia eta AEKko Mikelats euskaltegiaren ikasgeletan sartuko gara. Euskalgintzan aritzen diren beste elkarteak ez ditugu ahaztuko, eta Uztarria kultur koordinakundeaz mintzatuko gara, esaterako. Halaber, udazkenean Azpeitian izaten diren Euskadiko Euskal Antzerki Topaketek jardungo dugu, eta, bukatzeko, Azpeitiko txoko politenak bisitatuko ditugu.

Testuak: Katixa Garate eta Jon Torner

• Festaren ingurukoak	20
• Ikasberri ikastola	22
• Euskara herrian	24
• Antzerki topaketak	28
• Herriari bisita	30

24. aldian lau urteko

Azpeitiko Ikasberri ikastolak antolatu du Kilometroak 2000 festa. Gipuzkoako Ikastolen aldeko jaia urriaren 1ean izango da, eta 24. edizioa beteko du aurten. Herria bisitatuko duten milaka euskaltzaleen diru laguntza bere patrimonioa sendotu eta eraikuntza berria ordaintzeko erabiliko du Ikasberri ikastolak.

ERAIKINA. Diru bilketa berau ordaintzeko izango da.

Kilometroak, Gipuzkoako Ikastolen jai handia, hemen dugu berriro. Aurten Azpeitiko Ikasberri ikastola izan da urtez-urte milaka euskaltzale bildu ohidituen festa antolatzeaz arduratu dena. Guraso, ikasle eta herritarak azken hilabeteotan buru belarri aritu dira lanean urriaren 1erako dena prest izateko, Euskal Herriko txoko guztietatik hurbilduko baita jendea Azpeitira egun horretan.

HAU DA!

Ikasberri ikastolak aukeraturiko leloa da "Hau da!". Ziurtasun eta irmotasuna adierazten dituen mezua da, eta antolatzaileek gura duten ikastolan ereduaren erakusgarri da. Abiatu duten bidearena, alegia.

LOGOTIPOA

Jaiaren logoa irudikatzerakoan ikaslea hartu dute eredutzat sortzaileek. Bere besoa K letran amaitzen da, eta aipaturiko "Hau da!" leloa seinaltzen du. Tram grafik eta Dida enpresak dira logotipoaren egileak, eta arin identifika daitkeen irudia sortu nahi izan dute.

IBILBIDEA

Aurtengoa zazpi gunetan banaturik dago, eta horietako bakoitzean hainbat zerbitzu izango da. Haur, gazte zein helduek goza ahal izango dute antolatu diren ekitaldiekin. Xoxote (Ikasberri ikastolan), Kakuete, Ernio (Loiolan), Murumendi, Ertxin, Indamendi eta Enparantzan kokatua dagoen gunean izango da ekitaldietan parte hartzeko aukera.

EGITARAUA

Goizeko 9:30etatik hasi eta arratsaldeko 20:00ak arte, Azpeitira hurbiltzen denak ez du aspertzeko betarik izango. Egitarau zabala prestatu dute antolatzaileek, eta adin guztietako jendeari zuzenduriko makina bat ekitaldi egingo da zazpi guneeetan: haurrentzako jolasak, magia ikuskizunak, txalapartari eta dantzariaren emanaldiak, herri kirolak, rapela, izotz eskalada eta abar. Horiez gain, nola ez, kontzertu ugari izango dira Azpeitian. Triki ta ke, Petti, Erramun Martikorena, Imuntzo eta Beloki, Bide Ertzean, Ene Bada, Betagarri, Asgarth eta Hissopus arituko dira, besteak beste, Kilometroak festan.

EGAÑA ETA GARCIA. Lehenak irabazi zuen apustua.

okumearen txanda

GARRAIOA

Azpeitira hurbilduko den euskaltzale kopurua kontuan izanda, garraio publikoak erabiltzea aholkatu dute antolatzaileek. Nafarrek eta arabarrek, adibidez, trenak izango dituzte Zumarragaraino, eta ondoren autobus zerbitzu berezia Azpeitiraino. Autoz joatea erabakiz gero, aurrenekoek Tolosa, Zumarraga, Beasain eta Andoaingo bide alternatiboak har ditzaten gomendatzen dute antolatzaileek, eta Arabatik badatoz, Altsásu eta Maltzagako errepideak erabil ditzatela. Bizkaitik datozenentzako, bestalde, komeni-

euskal kutsua nahasten dituen kan-
tuari. Txalaparta eta ikasleen ahotsa
ere entzun ahal da, eta abesteaz gain
norbaitek "hau da ikastolaren festa
nagusia" entzun orduko dantza egin
nahi badu, Idoia Azkoitiak prestatu-
riko pausoak ikasi besterik ez du.

HAMAIIKA EKITALDI

Kilometroak 2000ren ekitaldi
nagusia igande honetan ospatuko
den festa izango den arren, antola-
tzaileek eginiko lana ez da egun
honetara mugatzen. Izan ere, urtean
zehar ere makina bat ekitaldi izan
dira Gipuzkoako ikastolen jaiaren
barnean. Abenduaren
3an adibidez, Diego
Garcia, Pako Aristi,
Jokin Errasti eta beste
hainbat pertsona eza-
gun desfile berezi bate-
an modelo lanetan
aritu ziren bertsolarien
doinuak lagun zituzte-
la. Otsailaren 26an, bes-
talde, Azpeitia bertako
13 bertsolari antzezle
bilakatu ziren "Hautes-
kundeak Azpeitian:
txuria, gorria eta ber-
dea" bertso-antzerkian
parte hartzeko.

Kirolak ere leku
garrantzitsua bete du.

Aipatzekoak dira, adibidez, abuz-
tuaren 24an Euskadiko beteranoen
selekzioak eta Frantziako selekzioak
Zarautzen jokaturiko futbol partida
eta Diego Garcia korrikalariaren eta
Andoni Egañaren arteko apustua.
Apustuaren irabazle Egaña izan
zen, lasterka bete behar zituen 3,5
kilometroak azkarrago egin baitzi-
tuen Diego Garciak bere 5 kilome-
troak baino.

Azkenik, irailaren bukaera aldera
bi kontzertu antolatu dira Kilome-
troak 2000 festaren barnean. 16an

Benito Lertxundi izan zen entzungai
Azpeitiko polikiroldegian, eta 26an,
Ikasberri Ikastolan Su Ta Gar, Lin
Ton Taun, Legen Beltza eta Segabat-
hor taldeak aritu ziren.

LORTURIKO DIRUA ZERTARA- KO?

Publikazio legearen ondoren,
1993an, Ikasberri Ikastola hutsetik
hasi zen, eta 600 milioi pezetako
inbertsioa egin behar izan zuen ego-
era berriari egokitzeko. Diru honen
zati handi bat, egoitza berria eraiki-
tzeko erabili zen. Hau horrela iza-
nik, bere patrimonioa sendotu eta
eraikuntza ordaintzeko erabiliko du
Ikasberri Ikastolak.

KILOMETROAK 2001 BEASAI- NEN

Azpeitiko Ikasberri Ikastolak Bea-
saingo Ikastolari pasako dio leku-
koa, bertan ospatuko baita datorren
urtean Kilometroak festa. Goierri
aldean ospatuko da, beraz, mende
berriko Gipuzkoako ikastolen alde-
ko lehen jaia ■

PARTIDA. Euskadi eta Frantzia aurrez aurre Zarautzen.

garria litzateke autopistan Elgoiba-
rren irtetea.

Azkenik, Iparralde eta Donostial-
dekoek tren zerbitzu berezia izango
dute Zumaiaraino, eta bertatik 30
minutuero irtengo dira autobusak
Azpeitiruntz.

ABESTIA

Aurten Sebastian Lizaso bertsolari
eta Ikasberri ikastolako gurasoak
idatzi du Kilometroak festako abes-
tiaren letra. Doinua berriz Imuntzo
eta Belokik jarri diote reggae, ska eta

BIGARREN ALDIA. Kilometroak 79
Azpeitian egin zen, Loiola auzoan.

Ikastola berri esperientziaduna

Publikazio legearen ostean, Azpeitiko Karmelo Etxegarai Ikastetxea bitan banandu zen eta bigarren eskolak Ikasberri izena hartu zuen. Eskola pribatu honek eraikin berria egin eta jaiotzetik unibertsitatera bitarteko ikasleak hartu ditu. Partaideko kidea da eta aurten bere ardura da Kilometroak 2000 ekitaldiaren antolaketa.

IKASLEAK. Jaiotzetik unibertsitatera arte ikasteko aukera dute.

Azpeitiko lehen ikastola, Karmelo Etxegarai, 1965. urtean jarri zen martxan. Eragile nagusiak Inaxio Mari Olarte, Patxi Azkargorta eta Ambrosio Goenaga herritarak izan ziren, eta garai hartan zortzi ikasle besterik ez ziren. Kopurua txikia izanagatik ere, emandako pausoa benetan handia izan zen.

IKASBERRI IKASTOLAREN SORRERA

Hogeita hamar urte beranduago Karmelo Etxegarai ikastola bitan banandu zen Publikazio legearen ondorioz. Karmelo Etxegarai bera eskola publiko bihurtu zen, eta bertako kide ziren zenbait gurasoren eta irakasleren ekimenez Ikasberri Ikastola sortu zen. Ikasberri, eskola pribatua, Ikastolen Elkartearen barnean sartu zen.

Publikazio legearen ostean ia hutsetik hasi zen Ikasberri ikastola, eta inbertsio handi bat egin behar izan zuten egoera berriari egokitze-ko. 1995-1996an, ordea, abiapuntua arras desberdina izan zen. Ordurako

jada 600 ikasle eta 400 bazkide zituen Ikasberrik.

IKASTOLA GAUR EGUN

Egun, Urola bailaran Partaideko kide den ikastola bakarra da Ikasberri, gurasoak dira jabeak eta erabakiak hartzen dituztenak. D ereduan oinarrituta, jaiotzetik unibertsitatera arte zerbitzu guztiak leku berean eskaintzen ditu, eta kultur elkarte sendo bilakatu da. Herriko elkarteekin elkarlana sustatzeaz gain urtean zehar kulturarekin loturiko ekimen ugari eramaten ditu aurrera Ikasberri Ikastolak. Ezinbesteko erreferente bilakatu dira adibidez Olentzero egunean, Santo Tomasetan, Santa Ageda bezperan, Inauterietan edota Aste Santuko opor aurretik antolatzen dituzten ekitaldiak.

Beste ikastetxe eta elkarteekin batera, euskara elkarteak sortzearen ari da lanean Ikasberri. Kilometroak 2000 jaian lortuko duten dirua Publikazio legearen ostean eraikitako egoitza berria ordaintzeko eta eskaintza sendotzeko erabiliko du, besteak beste ■

IKASBERRI. 1996an jarri zen abian.

gazte kutxa

kilometroak 2000

**Gogoko euskaran,
aldaparik ez.**

kmk/00
hau da!
IKASBERRI
AZPITIKO IKASTOLA

www.kutxa.net

kutxa

zuri esker

Euskaldun zaharren

Euskara osasuntsu dago Azpeitian, baina, hala ere, oraindik jasaten du gaixotasunik. Horiek sendatzeko asmoz bi euskaltegi gogor ari dira lanean herrian. Udal Euskaltegia eta AEKren Mikelats euskaltegia dira. Aurrena 1984an jarri zen abian, eta bigarrena duela lau urte baino zertxobait gehiago. Denbora tarte honetan guztian, euskararen erabilera bultzatzea izan da euren helburua. Dena den, Azpeitia ez da euskara-ezagutzarekin larrien dabilen herrietako, gehiengo handia euskaldun zaharra baita.

Udal Euskaltegiak badaki finkatu dituen helburuak errealitate bihurtzeko ahalegin berezia egin behar dela, eta emaitzak ez direla egun bate-tik bestera lortuko. Eta hau badaki jada hamasei urte baitaramatza euskararen normalizazioaren alde lanean. 1984an sortu zen Udalaren ekimenez, helburu bikoitzarekin: erdaldunen euskalduntzea eta euskaldunen alfabetatzea. Garai hartan, zuzendariak gain, hiru irakasle eta 45 bat ikasle bildu ohi ziren klaseetan. Egun, kopuru hau izugarri hazi da. Iaz adibidez hamaika irakasle eta 270 ikasle inguru aritu ziren lanean. 16 urte hauetan makinan bat proiektu eraman ditu aurrera Udal Euskaltegiak. Besteak beste, duela lau urte euskararen kalitatea hobetzeko "Iturri onetik" programa jarri zuen abian.

MIKELATS, AUZO ERDALDUNEN EUSKALTEGIA

Mikelats euskaltegiak lau urte eta erdi daramatza euskara sustatzeko lanetan, eta sortu zenean egoitza Azpeitian zuen arren, egun Zestoa eta Azkoitia ere badu euskaltegi bana. 1996an hiru taldetan bananduriko 20 bat ikaslek jarraitzen zituzten irakasleen argibideak, egun 60 baino gehixeago izanik. Azpeitiko Mikelats euskaltegia, arduradunek "auzo

erdaldunen euskaltegia" bezala definitzen dutena, euskalduntzearen alde ari da batez ere lanean, eta gainerako eginbeharrak (alfabetatzea, EGA lortzeko ikastaroak...) Zestoa eta Azkoitiko euskaltegiek betetzen dituzte. AEKren ekimena hala ere ez da klaseak ematera mugatzen. Horren erakusgarri dira urtean zehar antolatzen dituen ekitaldiak: bertso jaialdia, sagardotegia, kontzertuak, Santo Tomasetako txozna...

MERKATAL ETA ENPRESA ARLOKO HUTSUNEAK

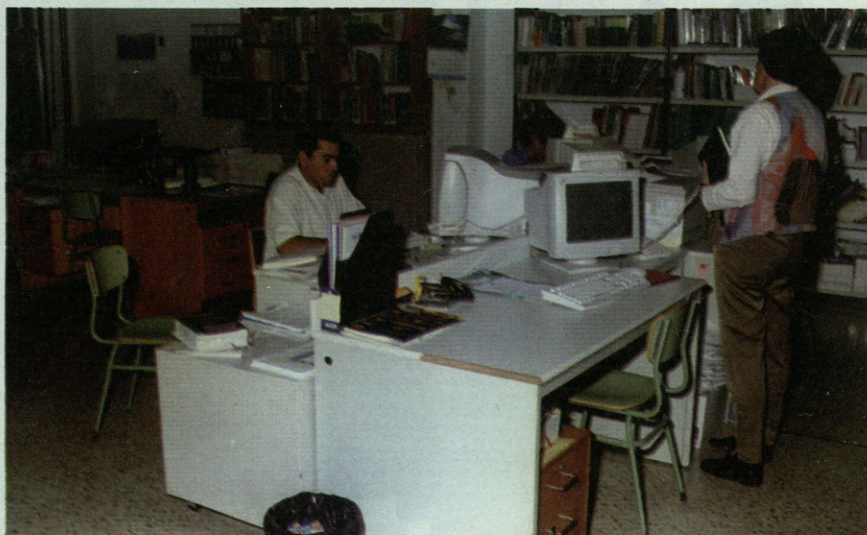
Merkatal eta enpresa arloan, hortxe ikusten dituzte hutsune gehien Udal Euskaltegiak eta AEK taldeak. Izan ere, kalean euskarak duen presentzia oso garrantzitsua den arren, hainbat lantegi, denda, jantoki eta bestelakoetan egoera ez da hain ona. Euren errotiluak gaztelera daude, kaleratzen dituzten txosten eta iragarkietan ere gaztelera da nagusi, eta abar. Egoera honen aurrean, eta aurrerapausoak eman asmoz, euren ahaleginak arlo honetara zuzenduko dituzte euskaltegiek.

AZPEITIA EUSKALDUNA

Azpeitian euskarak bizi duen egoeraren inguruko datuei begirada azkar bat botatzea nahikoa da biztanleria euskaraz bizi dela ohartzeko. Ia herritar guztiak dira euskaldunak eta gehienek euskara erabili ohi dute etxean. Azpeitiaz gain, euskara nagusi da ere Urola bailarako beste zenbait herritan, Azkoitia eta Zestoa kasu.

1996ko datuen arabera, urte honetan 2 urtetik gorako 13.234 pertsona bizi ziren Azpeitian. Horietatik 11.565 euskaldunak ziren, hots, biztanleria osoaren %87a baino zertxobait gehiago. Erdaldunak ordea 616 ziren (%4,7). Urtetik urtera, gainera, bigarren talde honetan gero eta biztanle gutxiago aurkitzen da, eta euskaldunen kopurua bere horretan mantentzen den arren, ia euskaldunena haziz doa.

Datuok azpeitiarren ama-hizkuntza eta etxean erabiltzen duten hizkuntzaren

UDAL EUSKALTEGIA. 11 irakasle eta 270 ikasle ditu gaur egun.

en paradisu txikia

ingurukoekin lotura zuzena dute. Izan ere, ama hizkuntza euskara dute 11.237 herritarrek, eta gaztelera 2.000 baino gutxiagok. Etxean erabiltzen duten hizkuntzari dagokionez kopuruak antzekoak diren arren, bada desberdintasun txiki bat. Ama-hizkuntza bai euskara eta bai gaztelania duten biztanleak 242 dira, eta etxean bi hizkuntzak erabiltzen dituztenak 972, hau da, laukoitza baino gehiago.

Azpeitian euskarak bizi duen egoeraren inguruko datuen antzekoak dira, ehunekoei dagokionez bederen, Urola bailarako beste herri batzuetakoak. Eustatek 1996an eginiko azterketaren arabera, bai Azpeitian eta baita Azkoitia, Beizama, Errezil eta Zestoan ere euskaldunzaharrak ziren nagusi urte hartan. Partzialki eta guztiz erdaldunduen eta erdaldun zaharren kopurua, ordea, nabarmen jaisten da, batez ere Zestoa, Errezil eta Beizaman. Azkoitian adibidez, zortzi biztanleetatik bat da erdaldun zaharra eta Azpeitian hamabostetik bat.

Zestoak dituen 3.114 biztanleetatik ordea, 245 dira erdaldun zaharrak, eta Errezilen bizi diren 611 biztanleetatik 5 bakarrik. Datuak are deigarriagoak dira Beizamari dagokionez. Orotara, 161 pertsona dira herrian eta hiru biztanle izan ezik beste guztiak euskaldun zaharrak dira.

EUSKARA ELKARTEA, HELBURU

Orain arte irakurritakoaren arabera, Azpeitian euskarak duen egoera aski ona dela ikus daitekeen arren, herriko zenbait taldek euskara normalizazioa lortzeko aurrerapauso

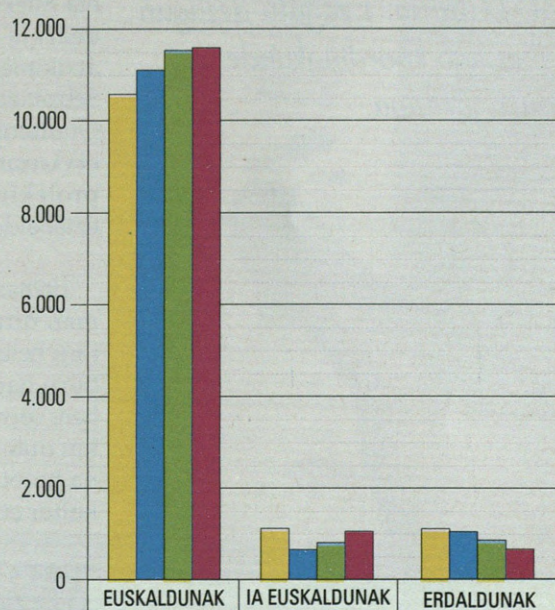
batzuk ematea beharrezkotzat jo dute. Hau horrela izanik, eta euskara patronatuaren ekimenez, 12 lagune-ko talde bat hamabostean behin biltzen hasi zen maiatzetik aurrera. Euren helburua elkarlana bultzatzea da, eta urte amaierarako euskara elkarte bat sortu gura dute. 12 lagun horietako bakoitzak herriko talde edo erakunde bat ordezkatzeko du. AEK, EHE, ikastetxeak, Udal Euskaltegia, Uztarrria kultur koordinakundea eta merkataritza eta enpresa elkarteak dira horietako batzuk ■

AMA HIZKUNTZA ETA ETXEAN ERABILTZEN DENA

AMA HIZKUNTZA				ETXEAN ERABILTZEN DEN HIZKUNTZA			
Euskara	Gaztelania	Biak	Beste bat	Euskara	Gaztelania	Biak	Beste bat
11.237	1.987	242	70	10.537	1.985	972	42

AZPEITKO BIZTANLE KOPURUA: 13.536

AZPEITIAHARRIN EUSKARA MAILAREN BILAKAERA

	EUSKALDUNAK	IA EUSKALDUNAK	ERDALDUNAK
1981 (12.726)	10.578 (83,1%)	1.096 (8,5%)	1.088 (8,4%)
1986 (12.885)	11.178 (86,7%)	635 (4,9%)	1.072 (8,4%)
1991 (13.155)	11.513 (87,6%)	813 (6,2%)	829 (6,3%)
1996 (13.234)	11.565 (87,4%)	1055 (7,9%)	614 (4,7%)

Iturria: Eustat eta Azpeitiko Euskara Patronatua (2 urtetik gorako biztanleak).

UROLA-KOSTALDEKO ZENBAIT HERRITAKO EUSKARA MAILA (1996)

Iturria: Eustat
Oharra: 5 urtetik gorako biztanleak

	Biztanleria	Euskaldun-Zaharrak	Jatorrizko Elebidunak	Euskaldun-Berriak	Partzialki Euskaldun-Berriak	Partzialki Erdaldunduak	Guztiz Erdaldunduak	Erdaldun-Zaharrak
Azkoitia	9.743	6.984	228	605	560	51	26	1.289
Azpeitia	12.838	10.557	170	615	536	111	31	818
Beizama	161	158	3	0	0	0	0	0
Errezil	611	600	0	2	1	3	0	5
Zestoa	3.114	2.585	54	100	106	20	4	245

Azpeitiarren uztarrria

Azpeitia euskaraz bizi dela jada esan dugu. Gure hizkuntzari bultzada bat ematea helburu duen herriko zenbait talderi buruz ere egin dugu berba. Hala ere, bada euskara eta euskal kulturarekin harreman zuzena duen eta oraindik aipatu besterik egin ez dugun talde bat: Uztarrria. Ezagutu dezagun hobekiago koordinakunde honen jarduna.

Uztarrria kultur koordinakundeak 1998ko martxoan eman zituen lehen pausak. Azpeitian euskararen inguruan lan egiten zuten taldeen arteko deskoordinazioarekin amaitzea zuen helburu, eta bide batez, euskara eta euskal kulturaren sustapen lanetan aurrerapauso batzuk ematea gura zuen.

Sortu aurretik, kulturarekin lotura estua duten Azpeitiko 21 taldek (AEK eta Euskal Herrian Euskarazek adibidez) eta lau pertsona ezagunek euren atxikimendua eman zioten Uztarrriari. Sebastian Lizaso bertsolaria, Jose Luis Otamendi eta Xabier Aldai idazleak eta Laxaro Azkune kazetaria izan ziren proiektu hau errealitate egin zuten eztabaidetan parte hartu zutenak.

1998az geroztik, ekimen ugari eraman ditu aurrera Uztarrriak, beti ere hiru helburu nagusiri erantzunez. Helburu hauek kultur koordinakundeak bere sorreran finkaturiko hiru zutabeekin dute harremana: komunikazioarena batetik, euskararena bestetik eta kultur etxearena hirugarrenik.

"Uztarrria", LEHEN HERRI ALDIZKARIA

Uztarrriaren hiru zutabe nagusietako

bat komunikazioarena dela esan dugu. Izan ere, kultur koordinakunde honek kideek hutsune garrantzitsu bat ikusi zuten lehen urratsak ematen hasi zirenean. Azpeitian ez zegoen herri aldizkaririk. Beraz, talde eragile batek lanari ekin eta 1999ko azaroan "Uztarrria" izeneko hilabetekari bat sortu zuen. Lehen hiru hilabeteetan herriko etxe guztiek dohainik jaso zuten "Uztarrria". Egun, harpidedun ugari eta 400 bazkide ditu aldizkariak.

Dirua lortzeko asmoz, Uztarrriak hainbat kultur ekitaldi antolatu zuen sortu aurretik, Benito Lertxundi eta Ruper Ordorikaren kontzertuak esaterako, eta oraindik ere hala egiten jarraitzen du. Aurrera begira ere baditu zenbait proiektu. Horiek urriaren 10ean egingo duen Lehen Batzar Nagusian jorratuko ditu Uztarrriak.

EUSKARA PATRONATUA ETA TEKNIKARIA

Uztarrriak komunikazioaren arloan hutsuneak topatu bazituen, gauza bera gertatu zen euskararen inguruan. Duela bi urte Azpeitian ez zegoen ez Euskara Patronaturik ezta euskara teknikaririk ere. Gabezi hau konpontzeko lanean hasi zen kultur koordinakundeak, eta egun biak daude herrian ■

Uztarrria
Azpeitiko herri aldizkaria

SANINAZIYUETAN LANEAN

Batzuek lanari eta besteak festei ekingo diete trupinazoa bota ondoren

«Saninazia»
Jose Ramon

«Jaime Amenabar»
«Nei beti gustau

Oñozola

«Torero onenak zein diren zaletuak badakia»

Añizburu

«Dena 'bestiala' da, kanpoko jende asko kortzen da»

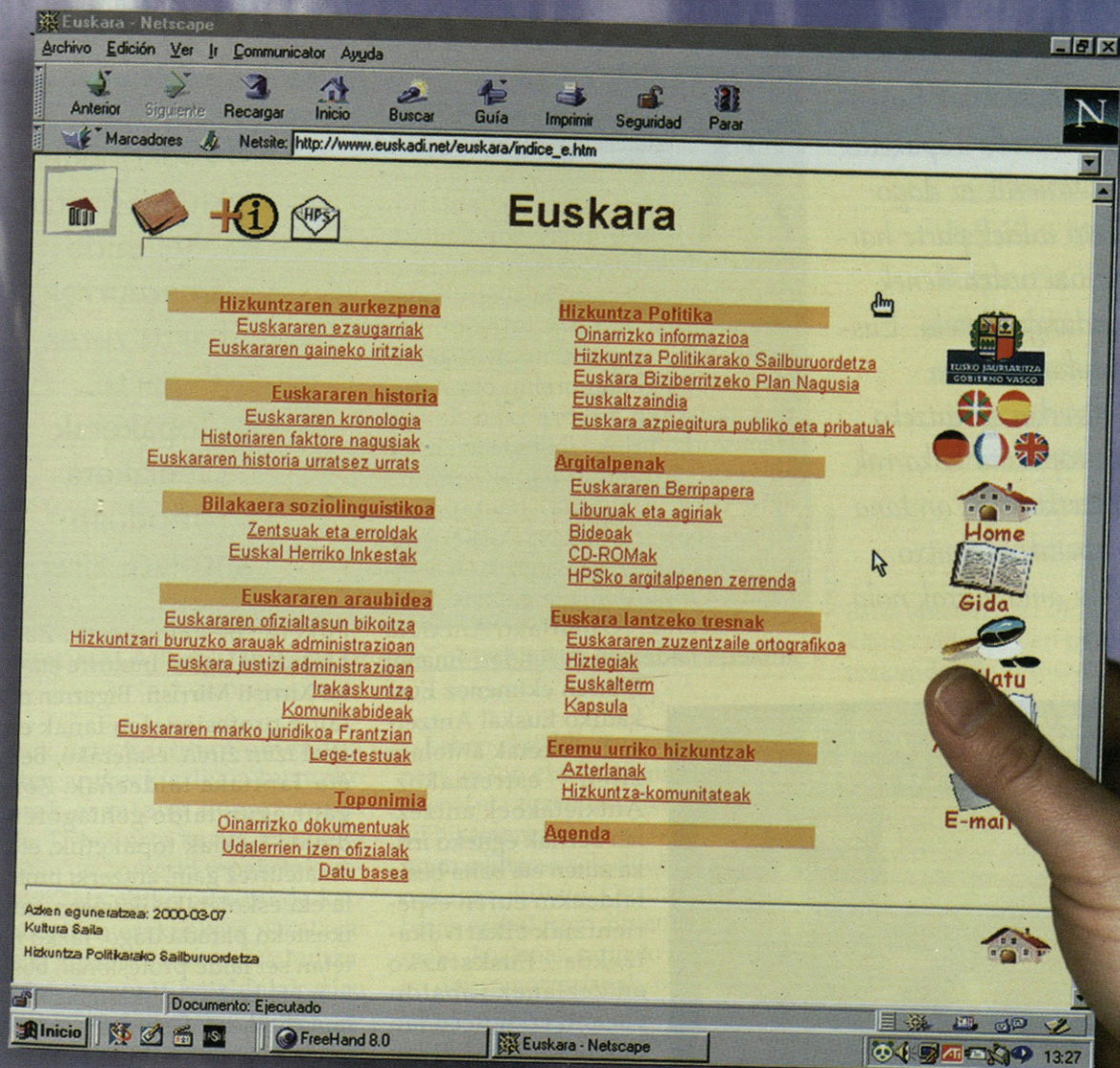
Aramendi

«Festa lasaia da, bihurrikiren bat gertatzen bada ere»

"Uztarrria" HILABETEKARIA. 1999an sortu zuten komunikazioan zegoen hutsunea betetzeko asmoz.

www.euskadi.net/euskara

Euskara zure eskura
L`euskara au bout des doigts
Basque at your fingertips
El euskara al alcance de tu mano

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

Euskal antzerkiaren

Azaroan dira hastekoak Euskadiko Euskal Antzerki Topaketak Azpeitian. Oraindik ez dago erabakita zein taldek parte hartuko duten, bai ordea denek euskaraz jardungo dutela. Euskal Herri mailan euskara hutsezko antzerkia sustatzeko egiten diren topaketa bakarrak dira eta antzerki talde andana igaro da Azpeitiko Zelaitxo aretotik, hala amateurrek nola profesionalak.

Aurten Euskadiko Euskal Antzerki Topaketak egingo dira hemezortzigarren aldiz. Azaroan hasi eta Santo Tomas eguna bitarte euskal antzezlanek gozatu ahal izango da. Hasiera batean hilabete irauten zuten baina 1997tik udazkeneko topaketak izatera pasatu dira, jendeak patxada gehiagorekin obra guztiak ikusteko aukera izan dezan. Hemezortzi urteko ibilbidean euskal antzerki jardunaldi hauek sendotu egin dira; alabaina, hastapenak xumeagoak izan ziren. Euskarazko antzerkia makal zebilen 80ko hamarkadaren inguruan, eta gauzak aldatzeko asmoz, Azpeitiako Antxieta antzerki taldearen zuzendari Imanol

Eliasen ekimenez Euskadiko Euskal Antzerki Topaketak antolatu ziren estreinakoz. Antxietakoek antzezan berriak egiteko irrika zuten eta baita beste taldeekin euren esperientziak elkartrukatzekoa. Euskarazko antzezanak zabaldu eta antzerkigileen lan berriak eta zaharrak ezagutzera ematea helburu izanik, euskarazko antzerkiaren gune izan nahi zuen Azpeitiak. Hala, udalaren laguntza jaso zuen eta 1983ko lehen ekitaldi hartan sei talde amateurrek hartu zuten parte. Topaketak lehiaketa moduan antolatu ziren eta bertan parte hartzeko baldintza, euskarazko antzezanak taularatzea izan zen. Zortzi taldek izena eman bazuten ere, seiri soilik egokitu zitzairen topaketetan egoteko

1983ko lehen ekitaldi hartan sei talde amateurrek hartu zuten parte. Topaketak lehiaketa moduan antolatu ziren.

aukera. Besteak beste, Zarauzko Lizardi, Alegiko Intxurre eta Baionako Xirristi Mirristi. Bigarren edizioan talde profesionalen lanak ere ikus ahal izan ziren, esaterako, Bederen 1 eta Tanttaka taldeenak. Zorionez, gaur egun talde gehiagorentzako daude irekiak topaketok, eta talde amateurrez gain, antzerki profesionala eta eskoletako ikasleen antzerkia ikusteko parada dago. Iazko topaketetan sei talde profesional, bost amateur eta bederatzi ikastetxe izan ziren taula gainean. Gehienak Zelaitxo aretoan; formato txikiko obrak, aldiz, Enparan dorretxean izan ziren ikusgai.

ALDAKETA UGARI

Hasierako antzerki topaketa horien inguruan, beste hainbat ekitaldi antolatzen joan dira denboraren poderioz. Urtero euskal antzerkigile bat omentzen da, bere obra ezagutua izan dadin. Iaz Nemesio Etxaniz omendu zuten bere biografia eta hainbat antzelan liburu batean bilduz. Aurretik Toribio Altzaga, Leon Leon eta Lizardi autoreei, besteak beste, egin zieten gorazarre. Dagokion autorearen inguruko liburua oinarri hartuta, irrati lehiaketa bat egiten da Azpeitiko ikasleen artean Loiolako Herri Irratian. Hala,

AURTENGOA. Irudiko kartelak irabazi du lehiaketa.

engune aitzindaria

AZPEITIKO UDALA

PROFESIONALA Txalok "Dama eta kardinala" obrarekin ireki zituen iaz topaketak.

ikasleek urte horretan omendua izan den antzerkigileari buruzko galderak erantzun behar izaten dituzte. Urtez urte kartel lehiaketa bat egiten da antzerki topaketak iragartzeko, eta ohiko bihurtu da kartel irabazleen erakusketa paratzea. Bestetik, antzerki amateurra bultzatzeko aldera, Azpeitiko Udalak diru laguntzak ematen dizkie talde hautatuei, antzezlan berriak estreina ditzaten.

Lehen ekitaldian antzezlan hobere-nari, gizon eta emakumezko aktore onenei eta zuzendari, dekoratu eta jantzi bikainenei eman zitzaizkien sariak. Egun, aldiz, sariak aldaketa nabarmenak izan dituzte. Orduan epaimahai batek erabakitzen zituen sariak, baina orain ikusleriak saritzen ditu gustuko-en dituen antzezlanak, maila profesio-naleko eta maila amateurreko obrak hurrenez hurren. Bestalde, azken urte-etan Euskal Antzerkiaren Bultzatzaile

Hemezortzi urtetan euskal antzerkiaren lekuko izan da Azpeitia. Euskal antzerkia sustatu du arnas-estuka zegoenean, eta arnasberritzen laguntzen dio mementoan.

Saria ematen hasi dira, euskal antzerkiaren alde ari den pertsona, elkarte, erakunde edo komunikabidearen lana aitortzeko asmoz. Iaz Imanol Eliasek, Antxieta taldean zuzendari lanetan aritutakoak jaso zuen.

Hemezortzi urtetan euskal antzerkiaren lekuko izan da Azpeitia. Lanean jarraitzen duten eta dagoeneko desagertu diren antzerki taldeei eman izan die ostatu udazken partean. Euskal antzerkia sustatu du arnas-estuka zegoenean, eta arnasberritzen laguntzen dio mementoan. Hala segi dezan espero dugu ■

AZPEITIKO UDALA / ARGIA

HAZI DA. 1983tik dozenaka talde izan dira Zelaitxo aretoko taula gainean. Eskuinean, lehen edizioetako bilera bat.

Azpeitian txangoa egiten

Azpeitiak historia luzea du, 1310 urteko sorrera gutunak eta 1785ko dokumentu batek ziurtatzen duten lez. Gipuzkoaren bihotzean kokatua, Urola ibaiak bustitzen du eta Izarraitz mendikateak babesten du. Kilometroak festa han dela-eta, Azpeitiko kaleetatik barrena abiatuko gara bertako eliza eta monumentu ederrenak bisitatzeko asmoz.

SAN INAZIO. Azpeitiko sinboloa.

HERRIKO GARBITOKIA

Arkitektura neoklasikoa agertzen du 1842an eraikitako ikuztegiak. Urte askoan arropa garbitzeko lekua izan ondoren, amuarrainen haztegia dago orain bertan, eta arrantza garaian ibaia hornitzeko erabiltzen dira bertan hazitako arrainak.

AMUBEKO ZUBIA

Herriko zubi zaharrena industriad inguratua dago. Kondairaren arabera erromatarren garaikoa omen da.

ANTXIETA ETXEA

Mudejar estiloaren erakusgarri dugu Joan Antxietaren bizileku izan zen eraikina. Antxietak Errege Katolikoen zerbitzura egin zuen lan. Egun Azpeitiko erakusketa areto nagusia bilakatu da.

OLATZEKO ERMITA

Olatzeko Ama Birjina Azpeitiko zaindaria da eta Erdi Aroko ermita du. Bertako tailu gotikoeak atentzioa ematen dute. San Inazio haurtzaro eta gaztaroan maiz etorri zen Olatzeko Amari otoitz egitera.

DAMA KATEKISTEN KOMENTUA

Olatzeko ermitaren ondoan aurkitzen da komentua hau. Ikusgarriak dira bertako kaperan dauden eta Maumajearen egindako beirateak.

ANBULATORIOA

Egungo anbulatorioa dagoen eraikina oso bestelako jardunak bildu zituen garai batean. Izan ere, epaitegia eta kartzela lekutu ziren bertan. Anbulatorioak aspaldiko kartzelaren aurrealdea mantentzen du.

MADALENAKO ERMITA

XIV. mendean eraiki zen mudejar estiloko aurrealdea duen eraikina. San Inaziok herritarrei predikatzen zien eta haurrei kristau bidea irakasten zien ermita honetan. 1921ean zaharberritu zen San Inazio Iruñean zauritu zutela

LOIOLAKO BASILIKA. Bisitari ugariaren helmuga.

lau mende bete zirenean.

MADALENAKO OSPITALEA

San Inazio bertan egon zelako izan da famatua. Loiolako santua han bizi zen hiru hilabetez 1535ean gaixo zegoenean. Hemen zela, egunero ateratzen zen Azpeitiko kalera diru eske eta ondoren, erietxeko behartsuen artean banatzen zuen.

KIOSKOA

XX. mendearen hasieran eraikia, Azpeitiko ikur garrantzitsua da. Plaza Nagusiaren erdigunean kokatzen den kioskoa. Asteartero feria izaten da bere inguruan.

FRANTZISKORTAR LEKAIMEEN KOMENTUA ETA ELIZA

Azpeitiko ordena erlijioso zaharrena Kontzeptzionista Frantziskotarra da. Duela gutxi berritua izan da eliza eta Jeronimo Larraren "Kristo Gurutziltzatua" da bertako harri bitxia.

teko bada arrazoi franko

SOREASUKO SEBASTIAN DONEAREN ELIZA

Euskal gotikoa deitu denaren adierazgarri dugu eraikin erlijiosoa. XVI. mendean birmoldatua izan zen. XVIII. mendeko atea du, estilo platereskokoa.

UDALETXEA

Agustindarren monasterioa izan zen eta oraindik eliza gordetzen du. 1842an Udalak bere gain hartu zuen eraikina lehen aldiz.

UDALETXE ZAHARRA

Harri landuko eraikinak udaltzaingoaren bulegoak eta Udalaren beste lokal batzuk hartzen ditu. Udalaren egoitza nagusia agustindarren monasterio ohian dago, ordea.

RUBEN PLAZA

JESUSEN BIHOTZAREN ESKLABEN KOMENTUA. 1923an eraiki zuten.

Karlos ARGUÑANO
HOTEL JATETXEA

★★★★★

*Zarautzen,
euskal itsasaldeko
bihotzean
zuen zain gaude.*

Itsas Bitxia

KA

Mendilauta, 13. • Tel: (943) 13 00 00
Faxa: (943) 13 34 50 • 20800 Zarautz

SAN SEBASTIANAK. Urtarrilaren 20 tanbor hotsa da nagusi herrian.

ENPARAN DORRETXEA

Etxe hau dugu Azpeitiko monumenturik zaharrenetakoa. 1320an eraikia izan zen eta Erdi Aroko euskal dorretxeen adierazgarri bikaina da. Egun Udal Liburutegia aurki dezakegu Enparan familia noblearen bizileku zen dorretxean.

ZEZEN PLAZA

1903koa da hainbat eta hainbat korrida hartu dituen plaza. Zezenek jarraitzaile sutsu ugari dituzte Azpeitian.

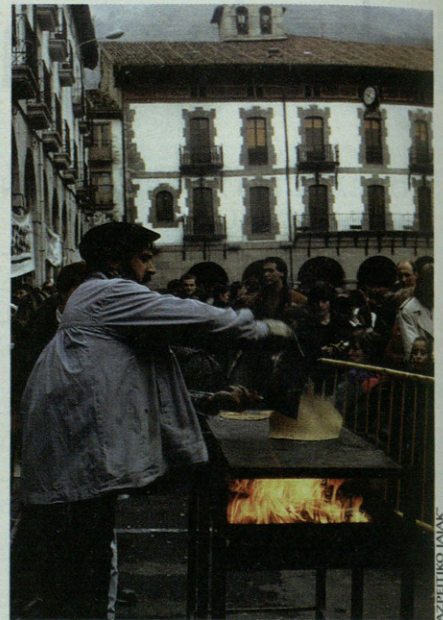
TRENAREN MUSEOA

Urolako Trenbidearen geltoki izan-

dakoan kokatzen da Trenaren Museoa. Europa mailan garrantzitsuenetakoa den museo honek 1998 erdialdetik "Aurrera" lokomotoraren bagoietan Lasaoraino ibilaldira bat egiteko aukera eskaintzen die bisitariei.

LOIOLAKO SANTUTEGIA

Dudarik gabe, Loiola da bisitari gehien erakartzen duen monumentua, San Inaziok duen ospea dela-eta. Basilika da eraikuntza nagusia, 1668 urtekoa. Carlo Fontana arkitekto italiarrak egin zuen eta XVII. mendeko estilo barrokoaren adierazle garrantzitsua da. Basilikaren alboan dagoen dorretxeak ere badu xarmarik. Loiola lei-

SANTO TOMASAK. Talo bero-beroaren ordua.

nuaren dorretxean, San Inazio jaio zen 1491n. 1380-1400 bitartean mudejar estiloan berreraiki zuten. Santutegiko liburutegia 1997tik bisitarientzat irekia dago. Loiolako Egoitzak ere merezi du begiratua, 1713an eraikia, Kristo Erregeren Ahizpak ordenaren komentua izan da orain arte. Gogo-jarduneko etxea ere gune honetan ikus daitekeen eraikuntza da. Azkenik, aipagarria da Frantzisko Garate anaiaren jaiotetxea, Errekarte baserria ■

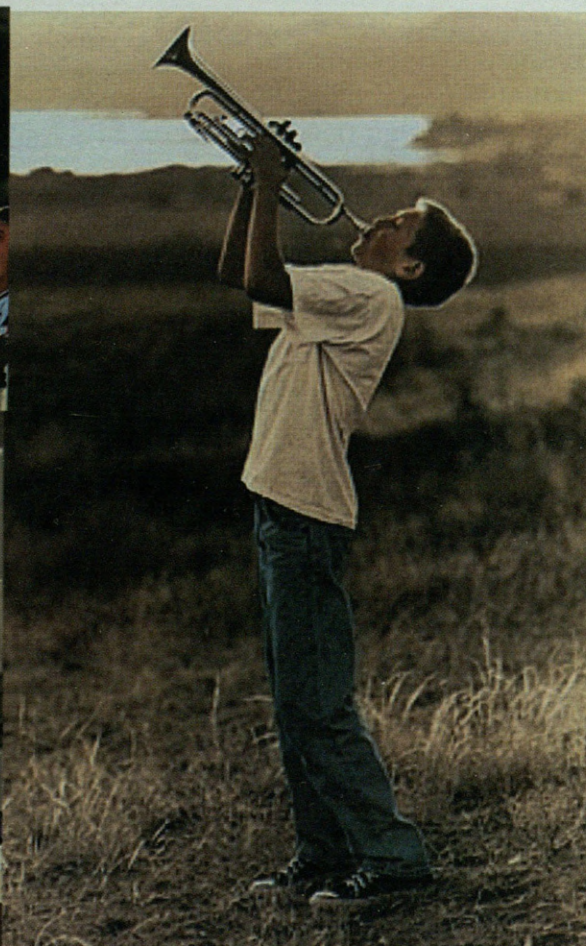

INAUTERIAK ETA SAN INAZIOAK. "Txikito elegante" eguneko janzkerak eta alboan herriko zezen plaza eta toreroak.

EUSKARA

Zure unibertsario

<http://www.gipuzkoa.net/kultura>

Gipuzkoako Foru Aldundia
Diputación Foral de Gipuzkoa

Kultura, Euskara, Gazteria eta Kirol Departamentua
Departamento de Cultura, Euskera, Juventud y Deportes

Augusto Ibáñez "Titin III"

"Frontoi beteak oilo ipurdia jartzen du"

PERFILA

Airez erantzuten oso ona da eta trinketea probatu badu ere, ez ditu gauzak lau pareta joz esango.

Ikuspegi zabalekoa baina txokozalea da: Triciora jotzen du ahal duen gehienetan. Azken aldian hemengo frontoietako hautsak astintzen ari bada ere, Errioxako hizkera eta kasta bizia mantentzen ditu...

Bera da soldatarik altuena jasotzen duen pilotaria, baina preziorik gabeko osasuna dute bere eskuek: zailduak eta zainduak, sekula ez diote kexatzeko motiborik eman. Kantxaz kanpo ez du kontrariorik: artekariak baino tratu gehiago du pilotazaleekin, saltseroa, berritsua da, sinpatikoa, adarjotzeak errematatzen artista. Baina harrokeriarik handiena txapapean geratzen zaio. Horregatik, bere jokoa karakterraren isla da: "A ze gantxoa duen!"

Testuak:
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre
Argazkiak:
Dani Blanco

Titindarretan hirugarren pilotari profesionala zara. Zuen geneak biribilak dira, edo nola hasi zinen zu pilotan?

Gure etxean pilotari asko egon da. Aita eta osaba pilotariak ziren, eta nire anaia ere bai. Baina zorionez nire familia ez da sekula gainean egon "horrela jokatut behar duzu edo beste hau egin behar duzu" esanez. Askok lagundu didate, beti saiatu direlako aholkuak ematen baina egokien neritzaiona egiten utziz. Ni Triciokoa naiz, eta garai batean herri txikietan frontoia besterik ez zen egoten eta denok jokatzen genuen pelotan. Zortzi urterekin hasten ginen Errioxako Herriarteko txapelketak jokatzen, eta horrez gain mutikoentzako partidak antolatzen zituzten herrietan. Gutxi jokatzen genuen, noski, ia ez ginen txapara iristen...

■ Afizionatueta pasa zinen...

Bai. Herriarteko txapelketan jokatu nuen 17-18 urtera arte, eta Errioxako federazioak antolatzen zituen torneotan ere aritzen nintzen. Orduan fijatu zen nigan federazioa eta jubenilen torneo, hemezortzi urtez beherakoa eta hogeita bi urtera artekoa irabazi nituen. Afizionatueta hasi nintzen, baina beste pilotari batzuek gehiago jokatzen zuten eta lanean hasi behar izan nuen.

■ Lana ere egin izan duzu, beraz?

Hemezortzi urte arte ikasten aritu nintzen. Bigarren Hezkuntza bukatu eta bi urtez joan nintzen institutura. Hura utzi eta lehengusu batekin hasi nintzen eraikuntzan lanean. Han 9-10 hilabetez aritu nintzen, soldadutzara joan behar izan nuen arte. Baina soldadutza garaian ere ez nion utzi pilotan jokatzeari. Soldadutzatik itzultzean Tricioko sarrean dagoen gasolindegian hasi nintzen lanean eta federazioko partidak jokatzen

jarraitzen nuen. Hogei urtetatik hogeita hirura jardun nuen gasolindegian eta uztailean Asegarce enpresa sortu zen. Errioxako arduraduna etorri zitzaidan ea debutatu nahi nuen galdezka eta irailean debutatu nuen. Bi hilabetetan lan egitetik debutatzera pasa nintzen! Entrenatu eta ezer egin gabe debutatu nuen, ez nuen denborarik izan.

■ **Zer beste kiroletan aritu zara?**

Herrian boleibolean ere jokatzeko gogoa nuen eta bi urtez Errioxako txapeldun geratu ginen. Eta futbito talde bat ere

“Beti fijatu izan naiz aurrelari errematatzaileengan, airez sartzen zirenengan, arriskatzen zutenengan... agian nire karakter eta jokatzeko eragatik”

osatu genuen. Gurasoek errieta egiten ziguten, pilotazaleak baiziren, eta futbitoan lesionatzeko arriskua genuela esaten ziguten anaiari eta bioi. Niri kirol denak gustatu izan zaizkit beti. Pilota klase denei ematen nien, denei gaizki, baina denei!

■ **Hori ongi etorriko zitzazun pilota-rako...**

Hala diote. Boleibolean irakasten den lehenengo gauza zure burua lurrera bota eta pilota jasotzea da, eta hori pilotan jokatzeko ere ongi dator. Baina onena lurrera bota gabe jasotzea da, e!

■ **Teknikoki nola hobetu duzu?**

Niretzat itzelezko aldaketa izan da: lan egin ondoren entrenatzetik, lana utzi eta erabat entrenatzera jarri nintzen. Fisikoki ez prestatzetik, prestatzaileak bilatu eta gimnasioan entrenatzera. Frontoira ere joaten naiz astean bitan eta dena hobetzen saiatzen naiz: sakea, airea, defentsa... Eta hobetzeko batez ere zu baino hobeak direnekin jokatu behar duzu. Afizionatutik profesionale-tara izugarrizko aldea dago: pilota beste indar batekin etortzen da profesionaletan. Afiziona-tuetan atzelariari bi pilotakada bota atzeraino eta hirugarrena ez zuen jasotzen.

Profesionaletan, berriz atzelariak 2, 4, 14... pilotakada erantzuten dituzte.

■ **Nola dago afiziona-tuetatik preofesionale-tarako jauzia?**

Profesionaletarako pausoa da garrantzitsue-na, eta mantentzea, berriz, zailena. Afiziona-tuetan estankatuz gero,

BERTSOA

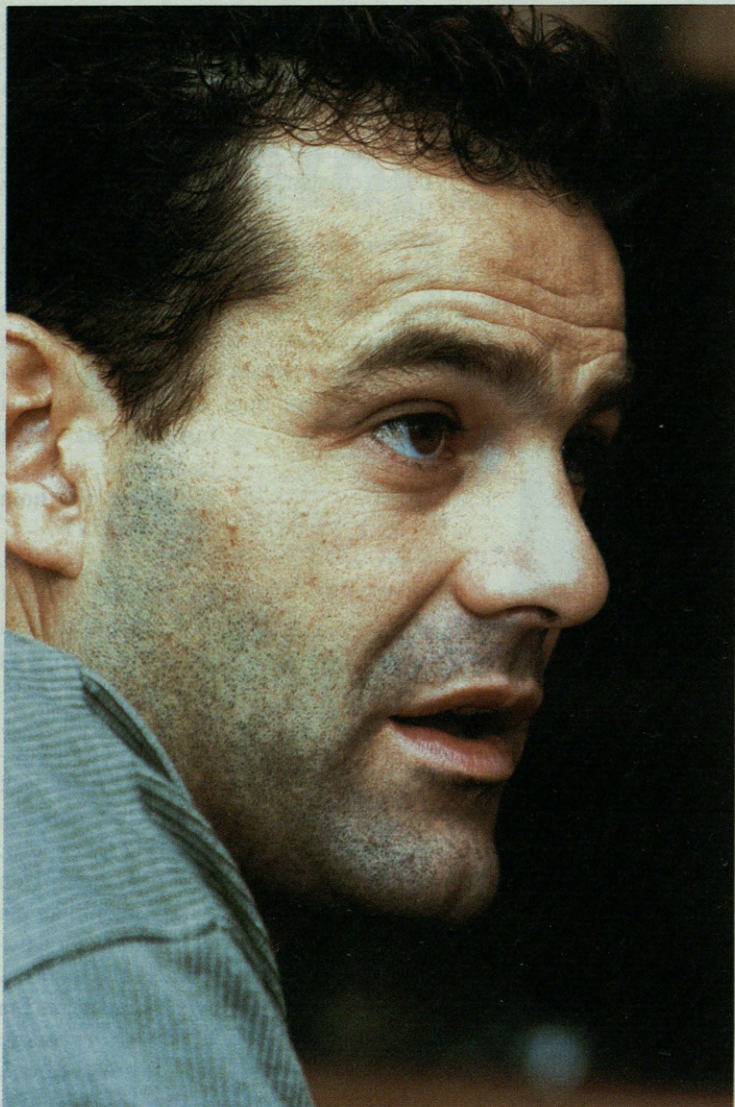
Doinua: Leibo ertzetik

Riojak aurten behera egin du
hori da zabaldu dena
ta zerk uzten du afalondoko
aho gustorik onena?
Bi gantxo erdi lehenbizi eta
korri berezia hurrena
horixe da Titinena
sufrituta gozamina
ontzeko urteen beharrik gabe
frontoi denetan barrena
txapagainetan eta lurrean
geldituko den izena

Jexux Mari Irazu

MONIKA DEL VALLE

■ "Errioxako zaleak agian sutsuagoak dira, pasio gehiagorekin ikusten dituzte partidak. Baina ez dut uste pilota munduko kontua denik, karakter kontua baizik."

eta zu baino hobeekin jokatzeko aukerarik ez baduzu bertan geratzen zara, gora-
go iritsi gabe. Uste dut afizionatuek
entrenatu behintzat profesionalekin egin
behar dutela, maila igotzeko. Guk zorte
handia izan dugu.

■ Nori begira edo norekin jokatzuk
ikasi duzu zuk?

Ez dut idolo berezirik. Gaztetan pro-
fesionalei begira egoten nintzenean baka-
rrerengan fijatu beharrean beti fijatu izan
naiz aurrelari errematatzeileetan, airez
sartzen zirenengan, arriskatzen zirenengan...
agian nire karakter eta jokatzeko
eragatik: Pierre Olano, Barberito, nire
aita... ez nuen jokatzeko ikusteko aukera-
rik izan, baina anaiak oso ongi hitz egiten
dit haietaz. Gaur egungoetan Bergara eta
Julian Retegi.

■ Zer duzu hobetzeko?

Batik bat sakea. Beste
jokalariek indar eta
direkzio gehiagorekin
ateratzen dute eta ni
berriz mutikotatik ez naiz ongi moldatu
sakean. Ezker defentsa ere hobetu behar
dut, paretean oso justu ibiltzen naiz pilo-

**"Nahiago nuke pilotari
multzo txikiago bat
balego, kontratu
orekatuagoekin, ez
goikoei asko eta
behekoei gutxi
ordainduz"**

BIZITZAREN PASARTEA

Nire aita eta osaba bikiak ziren. Aitak Augusto du izena eta osaba zenak Agustin (nire anaiak Agustin du izena eta nik Augusto). Haiek ere pilotariak ziren: aita atzelaria eta osaba aurrelaria (nire anaia atzelaria da eta ni aurrelaria... historia errepikatu egiten da). Elkarrekin jokatzeko zuten (nabiz eta nire aita pasa zen profesionaletara) eta Augusto-Agustin "los Titín" ezizena jarri zieten (hortik datorkigu izena).

Istoria askotan kontatu izan didate triciotarrek (ez dakit egia ote den, aitak beti ezetz esaten dit...): Garai batean herrietan pilota desafioak jokatzeko ziren. Nire osaba ijitu baten aurka ari zen pilota desafioan eta ijitua erraz ari zitzaion irabazten. Eta osabak esan omen zion: "uf, iturrira noa, tragoa jotzera!". Nire aita tabernan omen zegoen, eta osabak esan zion: "Igo hadi frontoira, ijitu bat irabazten ari zaidak eta!". Eta esaten dute gure aitak joan eta partiduari buelta eman ziola. Eta ijituak esan omen zion: "baina gizona, zer ur edan duzu zuk!"

ta jotzeko. Baina eskuin airea, ezkerrekoa... Erretiratu artean beti dago dena hobetu beharra, bestela atzetik datozenek kanpoan uzten baitzaituzte.

■ Nola lantzen duzu?

Frontoian orduak sartuz. Partidetan gutxiago arriskatzen da, pilotakada bat hutseginez gero apustulariaz gogoratzen zara, beste jokalariez... Horregatik entrenamentuetan hobetu behar da. Gimnasioan egiten den entrenamendu fisikoa bezala garrantzitsua da astearen pare bat egunez frontoira joatea. Takoak jarri berriro, eta ordu eta erdiz-bi orduz aritzea sakatzen,

airez sartzen, atze-lariak erretoan... Perfekzionatzen. Lagunartean jokatu eta partidetan agian egin ezingo dituzun gauzak eginez.

■ Zer jartzen duzu zuk eskuak babes-teko?

Denok babesten ditugu eskuak, gaur egun ezinezkoa da esku hutsik jokatzeko. Garai batekoek esaten digute "horrela emango ez diozue ba! Lehenago eskuak txistuarekin igurtzita jokatzeko zen..." Ba orain ezinezkoa da. Lehengo frontoiak ezberdinak ziren eta pilotak ere bai.

Bakoitzak

bere erara babesten ditu eskuak. Nik esku azpi osoa estaltzen dut eta behatzak ere bai (puntetaraino), bestela ezingo bainuke airez sartu. Gero, babesaz gain eskua nola-koa duzun ere asko esan nahi du: nik oso esku gogorrak ditut,

ez dut kailu askorik izan eta afizionatu garaitik uste dut asko jota partida bat edo bi suspenditu behar izan ditudala.

■ Zertan aldatu dira, bada, frontoia eta pilotak?

Pilota egiterakoan haria nola estutzen den, halako pilota ateratzen da. Lehen gutxiago estutzen zuten pilota, eta piska bat bolumen handiagoa zuen... Oraingo materiala uste dut gogorragoa dela, pilotagileak konpaktuago eta txikiagoak egin dituzte eta indar gehiagorekin etortzen dira. Frontoiak, berriz, garai batean gehienak lehorrak ziren, pilotak gutxiago tiratzen zuten, indar gutxiagorekin etortzen ziren eta eskuek

"Ez balego telebistarik pilotariok orain dela 10 urte bezala egongo ginateke"

gutxiago sufritzen zuten.

■ Nola daramazu urtean 80 partida jokatzearera?

Ahal dudan bezala! Orain esa-

ten da asko jokatzeko dugula, baina garai bateko pilotarietako galdetuz gero, uste dut gutxi ibiltzen zenak ere 110 partida jokatzeko zituela urtean. Garai hartan oso torneo gutxi ziren, eta telebistak ez zituen ematen. Orain torneo mordoak daude eta telebistak ematen dituzenez, badirudi egu-

nero jokatzeko ari garela. Asko dire-

la? Udan agian bai, beti

eskuak ongi dituzula jokatu behar

baita, baina irailera-ko nekatzen

bagara ere, niretzako uda da

jokatzeko

garai

onena.

Baina onartu

behar da

partida

batzuetara

saturatuta

iristen zarela

hainbeste

bidaia eta parti-

dekin.

Batzutan

bi partida

segidan, atse-

den egun bat eta beste bi partida segidan tokatzen zaizkizu eta fisikoki hori nabaritzen da. Baina eskuak ongi izanez gero, ez dago partidak bereizten gehiegi ibili beharrik.

■ Eta hainbeste partidetan motibazioa mantentzen duzu?

Udan motibazio gabe baino, gehiago piska bat gogo gabe iristen zara: partida asko dira segidan, alde batetik bestera ibili behar da, estresatu egiten zara eta

partidara piska bat erreta iristen zara.

Baina nik frogatuta dut, partidetara joan, giroa ikusi,

aldagietara sartu eta zure lagunekin

hitz egitean (pilotaz ez beste denaz

hitzegiten dugu),

NIRI KIROL DENAK GUSTATU IZAN ZAIZKIT BETI

"Federazioetan pilotarien elkarte bat egon beharko litzateke gure arazoak eta ideiak azaldu eta hitzegiteko"

BERE HITZETAN

"Une onetan zurekin egotea erraza da, baina nik txarretan ere beti izan ditut nirekin (pilotazale errioxarrak). Asko lagundu didate."

Egunkaria 2000-03-13

"Asegarcetik, aldegin nuenagatik aldegin nuen, baina ez inori min egiteko. Niri Asegarceri buruz gaizki hitz egiten badidate, euren arrazoiak izango dituztela erantzungo diet, baina nirekin oso ongi portatu zirela."

Egunkaria 2000-03-09

"Pilotan eskatzen da uneoro sasoi batean egotea. Horregatik da horren garrantzitsua gauzak lasai hartzea. Urte guztia goian egotea ezinezkoa dela jakinda."

Egunkaria 2000-03-09

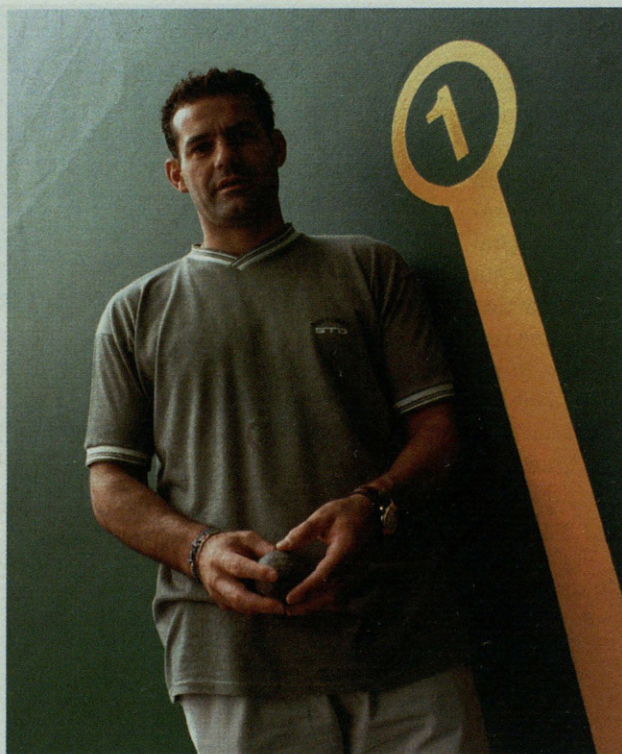
"Oraingo buruz-burukoa baztertuta daukat. Nire mugak ezagutzen ditut. Agian urteren batean ongi aterako zait, baina horretarako kontrarioak esku bakarrarekin jokatu behar du eta nik nire posibilitateez gainetik"

Jai Berri 2000 Iraila

"(Logroño bizi naiz.) Astelehenetan eta asteazkenetan, ordea, beti igotzen naiz herrira semearekin. Aukera dudak bakoitzeko hemen izaten naiz, familiakoekin bazkaldu, afaldu, eurekin egiteko."

Egunkaria 2000-03-09

■ “Oso esku gogorrak ditut, ez dut kailu askorik izan eta afizionatu garaitik partida bat edo bi suspenditu ditut.”

beste dena ahazten duzula eta partidan sartu eta izerditzten hastean irabazten saiatzen zara. Baina dudarik gabe neguan motibazioa askoz handiagoa da txapelketak daudelako, sailkapena dagoelako jokoan eta freskoago zoazelako partidetara.

■ Mentalki nola prestatzen zara?

Egia esan ez naiz partiden aurretik mentalki prestatzen. Txapelketetarako urduri eta izutia direnak prestatzea ongi iruditzen zait, uste dut hauentzat beharrezkoa dela. Ni partida guztietara ateratzen naiz ahal dudan ondoen jokatzera eta, partida batzuetan besteetan baino urduriago egoten banaiz ere, partida garrantzitsuen bezperan ere beti zortzi ordu ez, hamar ordu lo egin izan ditut.

■ Komeni al da pilotan lau enpresa egotea?

Nigatik hobe 400 baleude! Oso zini-koa litzateke besterik esatea. Pilotari batentzat zenbat eta enpresa gehiago egon, hobe. Konpetentzia gehiago dago, eta kontratuak negoziatzerakoan aukera gehiago ditugu. Hain kirol autoktonoa denez ez dagoela hainbeste enpresarentzat lekurik? Ba agian hala izango da. Ez dagoela hainbeste enpresa betetzeko maila altuko pilotaririk? Agian hori

aztertu beharko litzateke.

■ 150 profesional inguru zaudete. Denentzat lekurik badago?

Pilotarientzat hobe da lau enpresa egotea, baina, profesioaletara igo arren, beheragoko mailan dauden pilotarientzat egoera kaskarra da: goien gaudenok oso ongi gaude eta ezin gara kexatu, gure jornalekin ederki asko bizi daiteke pilotatik, eta arazorik badugu enpresek entzun egiten digute. Baina azpian daudenak dira sufritzen dutenak, beren jornal eta kontratuak ez dutelako berdin ematen. Agian horregatik dago pilotari gehiegi orain: nik nahiago nuke pilotari multzo txikiago bat eta hobe ordainduago

bat balego, kontratu orekatuagoekin, ez goikoei asko eta behekoiei gutxi ordainduz.

■ Zer ordezkariatza duzue pilotarietara?

Egoera gordina da. Kirol denetan daude elkarteak eta, erabakirik hartzen ez badute ere, ahotsa eta iritzia emateko eskubidea behintzat badituzte. Guk ez dugu elkarerik, eta enpresen barruan ez dugu ordezkarietara. Uste dut federazioetan elkarrekin bat egon beharko litzatekeela, gutxienez gure arazak eta ideiak azaldu, eta hitz egiteko. Horren errua ez diet enpresei eta federazioei botatzen, gure errua da, ez garelako inoiz elkartu.

■ Tebistak zer alda-keta ekarri ditu?

Guretzat erretransmisioak gehiegizkoak dira, badiudielako eguneroko jokatzeko dugula, eta jendeak oso ikusita gauzka. Gainera beste komunikabideetara ere

“Apustuak pizgarri bat gehiago dira, beti egon izan dira eta oso ongi deritzot”

eraman gaitu tebistak (irritati, aldizkarietako elkarriketak...). Baina pelotariak orain hobeto ikusiak gaude, hobeto ordainduta, irudi eskubideei esker lortzen ditugun kontratuekin pilotatik bizi gaitetzeko... Enpresak horri etekina ateratzen dio, eta ez balego tebistarik (horrek dakarren guztiarekin) pilotariok orain dela 10 urte bezala egongo ginatke, partiduko hainbateko bat kobratuz bakarrik. Eta uste dut tebistak eman arren jendea berdin berdin joaten dela partidak ikustera frontoira. Are gehiago: orain arte frontoira joan ezin zutenek (aiton-amonak eta gurasoen mende zeuden umeak) orain aukera ederra dute etxetik partidak ikusteko.

■ Apustuek zer inpresio?

Enpresa eta jendearentzat beste pizgarri bat gehiago da. Seguru nago ez balego apusturik eta “mil azul, mil colorao” kantatzen duen giroa, batzuek ez liratekeela partida bat ikustera bakarrik joango. Beti egon izan dira apustuak, gauza polita iruditzen zait eta oso ongi deritzot.

■ Zer alde dago afizionatu eta profe-

CURRICULUM

• **Jaio:** Tricio-n (Errioxa), 1969an.

• **Pilotaria.**

• **Irabazitako txapelketak:**

Eskuz-binakakoa: 1994. eta 2.000. urteetan.

Eskuz-binakako azpitxapeldun: 1993an. Lau tferdian Euskadiko azpitxapeldun 1997an.

Bikoteka, San Mateo ferian txapeldun azken 4 urteotan

Espainiako binakako txapelketa 1993an.

• **Neurriak:** Pisua: 85 kgr. Altura: 1'85 m

• **Lehen partidak:** 8 urterekin Errioxako Herriarteko torneoan.

• **Profesioaletan debuta:** Baños de Rio Toribian, 1992-9-13an, Asegarcerekin

• **Enpresa:** Aspe enpresan dago 2003a arte.

• **Futbolearen eta bolebolearen ere aritua.**

• **Lana:** eraikuntzan eta gasolindegian.

sionaletako publikoaren artean?

Presioa askoz handiagoa da profesionalean, baina frontoi bete bat frontoi bete bat da, oilo ipurdia jartzen dizu. Presioa sentitzen da, baina hori aldageletan uzten da eta motibatzeak askoz hobe da. Ehun pertsonen beharrea milak txalo jotzeak zure jokoan eragina du.

■ Errioxan adina jokatzeko duzu Euskal Herrian. Zer moduz sentitzen zara?

Ni joan naizen leku denetan ongi hartu naute. Toki bakoitzean bertakoek irabaztea nahi izaten dute, normala da. Hori Gipuzkoan bezala gertatzen da Errioxan. Baina jendeak jokaldi polit bat ikustean berdin txalotzen du, nongoa den begiratu gabe. Pilotan ez dago futboleko bezalako forofismorik. Ni beti errespetatu naute eta oso ongi portatu dira nirekin frontoi denetan.

■ Zer alde dago Errioxako eta Euskal Herriko ikusleen artean?

Hemen, Errioxan, agian sutsuagoak dira, pasio gehiagorekin ikusten dituzte partidak. Ez dut uste pilotarien kontua denik, karakter kontua baizik. Euskal Herrian ez dira hain sutsuak, baina lurraldetik lurraldera ere badaude aldeak, eta Nafarroan sutsuagoak dira Gipuzkoa, Bizkaia eta Araba aldean baino.

■ Nola dator Errioxako harrobia?

Hemen beti izan dugu jendea ateratzeko arazoa. Orain inoiz baino profesional errioxar gehiago gaude (12tik gora izango gara). Baina hutsune handi bat dator. Eskolak badaude, federazioak ere gehiago laguntzen du eta gauzak ongi egiten ari dira, baina 5 urtetik gorako hutsunea dator, eta jende berria ateratzen kostako zaigu. Aurrelariak bai, baina

atzelaririk ez da ateratzen, agian gogorragoa delako.

■ Gaurko bizimoduak ez al du harrobi faltan eraginik?

Bai, dudarik gabe. Gure garaian eskolatik atera eta frontoira joaten ginen. Lagunekin ere frontoian geratzen ginen, ez baizeoen beste ezer. Gaur egun pilota eskolak daude, baina frontoi gehienak itxita egoten dira eta ordu zehatz batzuetan bakarrik jokatu daiteke horietan. Fijatuz gero dauden pilotari denak, egon direnak eta egongo direnak herri txikietatik atera dira, frontoi irekia erdi erdian duten herrietatik. Herri horietan umea nahi duenean doa frontoira, aspertzean alde egiten du eta nahi duenean berriro itzuli. Orain dena

“Jendeak jokaldi polit bat berdin txalotzen du, pilotaria nongoa den erreparatu gabe. Pilotan ez dago futboleko bezalako forofokeriarik”

da programatuagoa, eta umeak egun batean gogorik ez badu eta frontoira ez bada aste osoko entrenamendua galtzen du. Uste dut frontoiak irekita baleude askoz pilotari gehiago irtengo liratekeela, orain zaletasuna egon bada-go eta ●

ARGAZKIA

“(1997an Retegi Ilren aurka galdutako finala) zerbait negatiboa bezala gogorarazten dit jendeak. Egia da 21-17 irabazten joanda galdu egin nuela, baina asko irakatsi zidan. Lau t’erdian jokatzeko ez zitzaidan asko gustatzen, baina ordutik aurrera kariñoa hartu nion”. Jai Berri 2000 Iraila

Bizkaiko Foru Aldundia

Euskararen alde!

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Saila

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

E Z P A

PRINTZA

NAZIOARTEKO
EUSKAL ARTEA

Juan Ignacio Vidarte Guggenheim Bilbao museoaren zuzendariak honela hausnartu zuen museoaren eta euskal artisten arteko harremanari buruz "Euskonews & Media"n:

"Guggenheim Bilbao museoak hasieratik esan zuen geografiak baino gehiago, kalitateak markatutako museo izan nahi zuela. Kalitatearen irizpide horri jarraitzen diote gure bilduma eta egitarauak. Guggenheim Bilbaok nazioarteko audientzia eta proiektzioa dauka, eta horregatik ondo begiratzen ditu bere bilduma eta erakusketak. Nik uste dut bere garaian azaldu genuenari leial gatzazkiola. Museo hau ez zen euskal museo nazionala izateko asmoarekin sortu, eta ezta ere mende honetako edo beste garaien bateko euskal artea erakusteko. Garbi dago kultur erakunde guztiek daukatela inguruarekin osmosi moduko harremana, eta museoek ere bai, noski. Guggenheim Bilbaoren bilduman eta programazioan bere garrantzia du euskal erakundeak izateak, eta bai Guggenheim Bilbaoren bilduma espezifikoan, bai bilduma globalean ere, dezente euskal artista daude (...) Museoaren bilduman euskal artista asko daude, eta euskal artisten inguruko erakusketak ere izan ditugu, eta geroan ere izango ditugu. (...) Guretzat ez dira ghetto bateko kideak, baizik eta gure programazioaren zati bat, nazioartekoa izan arren euskalduna ere badena (...).

EOS-EK 100 KONTZERTUTIK GORA

EGITARAUAREN aurrerapena ekainean burutu zuen arren, Euskadiko Orkestra Sinfonikoak irailean aurkeztu du egitaraua. Guztira, ehun kontzertu baino gehiago burutuko ditu, eta 39 lan eskainiko ditu, 18 estreinako aldiz joko dituelarik. Kontzertuetatik erdiak, abono denboraldikoak dira. Azpimarratzekoak dira: urriaren 7an Euskaldunan Brahms-i eskainiko zaion kontzertua; apirilean Bachen heriotzaren 250. urteurrena ospatzeko egitarau berezia; eta maiatzean "On Kixote Manchakoa"ren omenez burutuko duen hainbat kontzertu. Abonuko kontzertuetatik at, EOSeK RTVEko Orkestra Sinfonikoarekin elkartrukea egingo du. Bestetik, Golden Apple Quartetekin eta ABAOrekin eskainiko du hainbat emanaldi.

ALDIZKARI BERRITZAILEAK

BI aldizkarik aldaketak jasango dituzte bai edukietan eta baita diseinuan. "Gaztetxulo"

■ Herrialde guztitan banatuko da aldizkaria.

hilabetekaria hemendik aurrera Euskal Herri osoan banatuko da, orain arte Donostiara bakarrik heltzen zen arren. Gainera, orrialde kopurua bikoiztuz, 48 orrialde izango ditu aurrerantzean hauetan atal berriak gehituko direlarik. Besteak beste, munduan zeharreko albisteak ere bilduko dituzte hainbat korrespontsalen bidez. Aldaketen truk, hilabetekaria ordaindu egin beharko da. Harpidedunentzat, 2.000 pezetako salneurria ezarri dute urte osoko aleengatik. Bestetik, "Barren" Elgoibarko astekariak ere hainbat berrikuntza burutu du. Batetik, diseinua berri dute argazkiak gehituz eta tipografia aldatuz; eta bestetik, hiru gehigarri berri sortu dituzte: bat elkarriketa sakona, bestea gazteei zuzendutako gehigarria eta hirugarrena euskaltegiei buruzkoa izango da.

H I T Z B I T A N

- Mari Jose Olaziregik eginiko adierazpenak dira hauek "Gara"n bilduak: "Poliki-poliki gaituz goaz atzerriko literatura gure hizkuntzan irakurtzeko genituen mugak eta gaur askok uste baino ondare joriagoa dugu".
- Josemari Ripalda filosofoak honela zioen egunkari berean: "Nere gazte garaietan hizkuntza alemaniarrean barneratzera zerbaitek bultzatu baninduen, bere aberastasun kultural izugarria izan zen. Euskarak erakargarritasun hori izan dezan bere 'jatortasun'era

L A K

HARITZ DENDATEGI / ENAUT MATEOS

IRUDI LANDUAK

Forma edukia bezain garrantzitsua da, zinean sarri gertatzen den legez, Donostiako Kursaleko erakusketa aretoan, irailaren 14an martxan jarri zen "1000 Irudi" erakusketan. Donostiako Zinemaldiko historiaren irudi esanguratsu eta anekdotikoak bildu dituzte formato ezberdinetan. Tubo baten bidez egiten die erakusketak ongiatorria bisitariei. Eta ondoren, kajoak ireki, burua panelen barnean sartu eta beste hainbat ariketa egin behar da irudiak ikus ahal izateko. Hainbeste izanik, erakusketaren antolaketak pisuegia ez dadila gerta lortu nahi du, horretarako, ikuslea bera argazkiak deskubritzera behartuz. Film hoberenak egiten duten bezala.

AFGANISTANGO ALABAK BAIONAN

AFGANISTANGO emakumeei buruzko argazki erakusketa dago ikusgai urriaren 18a arte Baionako antzokian. "Lever le voile sur les femmes afghanes" erakusketa argazkilari eza-gunenek Munduko Medikuek elkar-teari erakusketa prestatzeko eskainitako argazkiez dago osatuta. Besteak beste, Sebastiao Salgadoren eta Christine Spenglerren lanak daude bertan. Berrogei bat argazki biltzen ditu Ipar Euskal Herriko Emakumeen Kolektiboak eta Baionako Eszena Nazionalak antolatutako erakusketak.

PRINTZE TXIKIA LURREAN

ANTOINE de Saint-Exupéryren

lehen mendeurreraren ospakizunekin bat eginez Taupada antzerki taldeak "Printze Txikia" estreinatuko du irailaren 29an Elgoibarko Herri Antzokian. Horretarako bi emanaldi egingo dira goizez eta beste bat gaueko 22:30etan.

■ Taupadak "Printze Txikia" estreinatu berri du.

jotzea baino zerbait gehiago behar du".

• Martin Iturbe idazleak esanak dira hauek "Galtzaundi"n: "Gizaki txarrena ere barne, denok dugu barruan poesia. (...) Niretzat sinistu nahi dudana etorkizun argitsua nire etsai haundientzat ere sinistu nahi dut. Bizitzan poesia asko dago. Bakearen bila ari diren horiengan poesia dago. Oraindik ez dago lorerik, baina erroak hortxe daude".

• Patxi Zubizarretak honakoa esan zuen "Euskaldunon Egunkaria"n: "Arlo askotako jendeak bultzatu behar dugu irakurzaletasuna. Argi da; ez da dena besteen esku utzi behar".

EUSKALDUNON EGUNKARIA

■ M. Armendariz.

IZENAK

Montxo Armendariz zuzendari nafarraren "Silencio roto" film berria errodatzen hasiak dira dagoeneko Nafarroako Zaragueta herrian. Filma Francoren aurka borrokatutako makien istorioan oinarrituta dago eta giza harremanak eta maitasuna jorratzen ditu. Besteak beste, Juan Diego Bottok eta Andoni Erburuk hartuko dute parte bertan.

Iñaki Aldekoa eta **Marijose Olaziregi** dira argitaratu berri den "Literatura Unibertsala (XVIII-XIX-XX.mendeak)" liburuaren egileak. EIZIEn ekimenez eta Ereinen eskutik kaleratu da euskal itzulpenen antologia hau.

Anarik disko berria plazaratuko du urrian. "Habiak" izeneko bigarren lan hone-tan Mikel Abregok, Xabier Olazabalek eta Xabi Strubellek lagundu diote.

ALBERTO ELOSEGI

■ Anari kantaria.

Zineak bustita

Udako laztasunetik ihes egin eta gela iluna baino gordeleku hoberik aurkituko ez bagenu bezala, iraila zinez blai bizi dugu. Veneziako, Deauvilleko eta Donostiako jaialdiek areto komertzialetan ikusi ezin diren izen eta tituluak gerturatzten dizkigute; denboraldiko estreinaldiek eskuragarriak diren abenturak eta benetazko emozioak proposatzen dizkigute; pantailako izarrek inoiz baino dizdira handiagoa dute eta takiletako arrakastak publizitatean xahutu denaren proportzionalak izango dira. Betikoa, baina zineak inguratzen gaituen sentsazioarekin, hura gabe ezin dugula bizi.

Ohi bezala Zinemaldiak hainbat mitorengana hurbiltzeko aukera emango digu, txikiagoak baina mitoak hala ere. Bernardo Bertolucci iraultzatik new agera, ezkerretik budismora, konpromiso intelektualetik artistaren estetikara doazen bere film ezagunak aurkeztuko ditu berriz. Estatu Batuetako telebistaren belaunaldi ikaragarria ezagutuko dugu, zinezale kritikoak gutxi bezala, zeintzuetako batzuk oraindik sistemaren mugan lan egiten jarraitzen duten, Sidney Lumet esaterako. Berari zor zaio "Telebista", "share" a, "rating" a eta azkenaldian hain ezagun egin diren hitz hauen ikuspuntu garrantziena. Gertatzen dena zera da: Lumetek orain hogeitaz hitz egin zuela hauei buruz Network-en. Nostalgikoak berrogeiko hamarkadako zine ingeles ilunera eta Carol Reed-engana hurbil daitezke, "The third man" bere filmarik hoberenarekin, nahiz eta beti agertuko den Sir Carolek omenaldi hau merezi ez duela ziurtatzen duen kritikaririk. Eta, iragana alde batera utziz, egungo zine guztia, beste jaialdietan arrakasta izan duena, munduko ekoizpen guztitik lehiaketarako hautatua, bereziki ezagunak diren hainbat film, pertsona famatuak, sarituak, flash-ak, "glamour" a eta zineaz beti jakin nahi izan duzuna, baina inoiz galdetzeraz ausartu ez zarena.

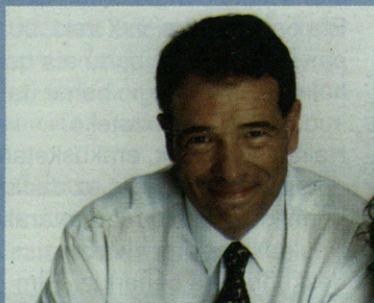
ONGI, galdetu zeure buruari, adibidez, ezinbesteko film horietatik zenbat ikusiko dituzun. Galdetu gero ea benetan gustatu zitzaizun ikustea beharrezkoa zen film hura, komunikabideek ziurtatu zizute-lako ikustearen errotia bete ezean, legendaridun soziala bihurtuko zine-la. Pentsa, ea "American Beauty", edo "Magnolia", lehenengoak bere oscar-ekin eta bigarrenak urteko film hoberenari emandako Fipresci sariarekin, benetan film apurtzaileak, ezberdinak, berritzaileak diren edo ez ote diren behar bezala mozorrotutako produktu konbentzionalak. Benetan gustuko duzu Almodovar edo inongo gra-

ziarik ez duen baldarra dela pentsatzeari utzi diozu eman dizkieten sari ugari eta laudorio ugariagoengatik? Eta zer diozu "Año Mariano"ren mega arrakastaz? "Torrente"ren ordezkio duina diru-bilketaren gailurrean eta ikusleko gaztearen bihotz nemiñoan, Karra Elejalde eta Fernando Guillén Cuervoren filma gaurko zinearen adibide da, baina benetan orain bertan egin daitekeen zine hoberena da?

EZ bazara zinezalea, hurrengo galderaz paso egin: Eguberria bitartean estreinatuko diren filmeen zuzendarietatik zenbat ezagutzen dituzu lehen begiratuan? Ibarretxe anaiei "Sabotage" k salbatuko al du denboraldia? Uste al duzu Espainiako eta Frantziako zineek

aurrean lortu duten ehuneko bederatziko kuota ahula merezi dutela edo amerikar erraldoiaren aurrean leku garrantzitsuagoa bete beharko luketela? Zine estatubatuarrek publikoaren hain arreta handia merezi al du? Europarrok ere hasi behar al dugu estilo amerikarreko filmak egiten lehiatu ahal izateko? Non daude euskal zinegileak? Alex De La Iglesiaren "La Comunidad" euskalduna al da zuzendaria Bilbokoa delako? Eta Juanma Bajo Ulloaren "El Capitán Trueno"? Eta Montxo Armendariz hurrengo filma? Zeinentzat lan egiten dute Julio Medemek eta Enrique Urbizuk? Noizko Bernardo Atxagaren "Gizona bere bakardadean" liburuaren zineko bertsioa? Eta "Zeru horiek" ena?

Barka diezadala irakurleak haserrealdi apokaliptikoa. Momentu txar bat izan da. Baina aldatzen saiatzen ari naiz eta gauzak baikortasunez ikusten eta esfortzuak aintzat hartzen eta zine industria bat sendotzera, nahiz eta txikia izan, eramango gaituen saiakera bakanak bereizten. Baina onartu behar dut errazago suertatzen dela ebidentziei kasu egitea eta zine amerikarra ikusleen gehiengo handi batek kontsumitzen duen zine bakarra dela ziurtatzea, zine hau aretoetako kontsumitzaile bakarra den publiko gazteenera dagoela zuzendua eta ondorioz, ez da oso zorrotza, edo hobe esanda, ba da eta horregatik, nerabe produktu beldurgarriak sortarazten dituela, errealdadore berriak telebistaren gaitzak gehiegi jota diruditela eta euren lanek pantaila txikiko telesailen antz gehiegi dutela, azken batean, zinegile hauen hezkuntza eskusiboki bisuala dela eta euren interesetatik gidoia baztertu dutela eta industria etekinak sortzen dituen produkzioak babesteko prest dagoela soilik. Eta orain soilik, industriagatik galdetzea gelditzen zaigu. Baina ez dizuedanez eguna ozpindu nahi, hobe izango da zu eta ni zinera joatea, agian film on bat aurkituko dugu-eta ●

Felix Linares
Zine kritikoa

"Zine estatubatuarrek publikoaren hain arreta handia merezi al du? Europarrok ere hasi behar al dugu estilo amerikarreko filmak egiten (...)? Non daude euskal zinegileak? Alex De la Iglesiaren "La Comunidad" euskalduna da zuzendaria Bilbokoa delako?"

mitzen duen zine bakarra dela ziurtatzea, zine hau aretoetako kontsumitzaile bakarra den publiko gazteenera dagoela zuzendua eta ondorioz, ez da oso zorrotza, edo hobe esanda, ba da eta horregatik, nerabe produktu beldurgarriak sortarazten dituela, errealdadore berriak telebistaren gaitzak gehiegi jota diruditela eta euren lanek pantaila txikiko telesailen antz gehiegi dutela, azken batean, zinegile hauen hezkuntza eskusiboki bisuala dela eta euren interesetatik gidoia baztertu dutela eta industria etekinak sortzen dituen produkzioak babesteko prest dagoela soilik. Eta orain soilik, industriagatik galdetzea gelditzen zaigu. Baina ez dizuedanez eguna ozpindu nahi, hobe izango da zu eta ni zinera joatea, agian film on bat aurkituko dugu-eta ●

DANTZA

Larunbaterako dei ozena egin dute Erreteriatik Ereintza Dantza Taldeak eta Euskal Dantzarien Biltzarrak: "Danok Dantzara Plazara!". Izan ere, Erromeria Egunaren bigarren edizioa ospatuko da, Herri-dantzak herriak dantza ditzan eta erromeria giroa berpiztu nahian.

DAMATXO ETA GIZONTXOAK ERRETERIAN DANTZARI

Garai batean baserri giroan, herrixka txikietan eta festa giro apartan ospatzen ziren erromeriak. Herri gehienek zeukaten ohiko bilera leku bat (horrela deitzen zitzairen erromeriei). Urteen joan etorrian, ordea, gizartearen ohiturak aldatzen joan diren heinean, Euskal Herria hiritartu egin dela esan liteke, eta festarako ohiturak ere bai. Usadioen aldaketak zuzen-zuzenean eragin du herri-dantzetan. Modako erritmo eta dantza doinuekin batera fandango eta arin-arina, muxikoak, larrain dantzak eta beste hainbat herri-dantza oso ohikoak ziren jai giroan. Festarako guneak tabernak, dantzalekuak eta antzekoak bihurtu direnetik, berriz, ez dira apenas erabiltzen. Plaza askotan dantzari koadrilak ikusten diren arren, zalantzarik ez dago plaza kopurua nabarmen jaitsi dela eta dantzari koadrilak ere ez direla lehengoak bezain handiak. Diagnostiko hori eginez jarri ziren martxan Euskal Dantzarien Biltzarra eta Ereintza Dantza Taldea.

Hastapeneko helburu nagusiak bi izan ziren: kaleko jendeari dantzan erakustea eta herri-dantzen inguruan, erromeria giroko jai erraldoia antolatzea. Hortxe hasi zen ereiten, 1999aren lehen egunetan, Erromeria Eguna izeneko proiektua. Lehenengo saikera arrakastatsua gertatu zen antolakuntzarentzat, partehartzaileentzat eta jai giroak erakarrita hurbildu zirenentzat, eta aste honetan bertan bigarren ahalegina gertatu-

ko da. Helburuak lehenengo urtekoak dira eta ekitaldiak ere ildo berari jarraituko dio. Hala ere, badaude berrikuntzak, apustua inoiz baino garrantzitsuagoa izan dadin nahi baitu Ereintzak aurtan.

**EGUN OSOKO
EGITARAU ZABALA.** Goiz-goizetik

■ XI. mendeko Bizkaiko dantzaria.

■ Jendeari dantzan erakustea da jaiaren helburu bat.

■ Herri gehienek zuten bilera lekua garai batean.

abiatuko da Erromeria Eguna. Amaiera, berriz, zehaztu gabea da; norberak erabakiko du noiz erretiratuko den, bakoitzari hantzek eusten dioten bitartean giroa izango baitu Erreterian.

Kalez-kaleko kalejira batekin hasiko da festa; herriko hiru auzo ezberdinetatik

abiatuko dira dantzari eta musikari taldeak. Guztiak eguerdi partean elkartuko dira Esmalteria izeneko enparantzan, eta hortik, guztiak elkarrekin, herriko kaleetan zehar jardungo dute. 13:00etan, Zumardian, soilik ikusteko den eguneko ekitaldi bakarra egingo da, gainontzeko guztiak

parte hartzekoak dira-eta. Ekitaldi hau erakusketa bat izango da, Euskal Herriko lurralde eta eskualde ezberdinetan dantza soltean egiteko dauden era ezberdinak azalduko dituen erakusketa. Euskal Herri osotik etorriko dira dantza bikote edo taldeak, eta horrez gain, dantza solte munduan garai bat eta estilo bat markatu duten belaunaldi, sendi edota eskolak ere izango dira agerraldian.

Eguerdian, 450 pertsonentzako bazkari herrikoia burutuko da kiroldegian. Bertan eguneko partehartzaileak eta nahi duten herritarrak izango dira, eta iaz gertatu

■ Kalez kaleko kalejira batekin hasiko da festa.

Erromerietako musikariak

Trikitilariak

Ansorregi-Larrañaga
E.Iturbe-O.Irastorza
K.Iparragirre-I.Urkizu
Elorza anaiak
Zumarragako trikitixa
Muganix taldea
Bigira talde

Dantzarako txarangak

Patxi eta Batbiru
Alkarkide

Albokalaria

Juan Mari Beltran

Dultzaineroak

Oreretako dultzaineroak
Urantzu taldea

Txistulariak

Ereintza Elkarteko taldea
Gipuzkoako txistularien Elkarteko taldea

Aurkezlea

Iñaki Beraetxe

bezala ondorengo festa egosiko den lapikoa izango da seguru aski. Erromeriako ekitaldi nagusiari arratsaldeko 18:00etan ekingo zaio. Erromeri nagusia izango da hau, eta egitarauan ikus daitekeenez, partehartzaile ugari eta izen handikoak izango dira bertan. Erromeria Egunekeo helburua ekitaldi nagusi honetan gauzatzena da, batez ere. Iazkoari begiratu besterik ez dago. Zumardia jendez gainezka, eta guztiak ere herri-dantzak dantzatu eta dantzatu. Hasberri eta dantzari iaioak, haurrak, gurasoak, gazteak eta garai bateko bileretan jai giroan aritzen zirenak.

Erromeria nagusi horri beste bi erromeria txikiago batuko zaizkio (Inguruko

beste bi enparantzatan kokatuta egongo dira), 19:00etan. Horrela, Erretereriako herrigune osoa festa leku bihurtuko da, eta jendeak batetik bestera ibiltzeko aukera izango du. Gauean, aldiz, modako erromeria taldeen txanda izango da dantzaldian. Ordu txikienetara arte Eztanda eta Etzakit arituko dira.

EGITARAUA

11:00etan. Kalez kalekoa.

13:00etan. Dantza Solte erakustaldia, lurralde ezberdinen dantzaerak erakutsiz.

14:30etan. Herri Bazkaria, udal kiroldegian.

18:00etan. Erromeria Nagusia, Zumardian.

19:00etan. Alhondigako eta Xenpelargo Erromerien hasiera.

22:30etan. Dantzaldia Eztanda eta Etzakit taldeekin.

BILINTX

MEGADENDA

IGANDE ETA JAIEGUNETAN ZABALIK

Fermin kalbeton, 21 • Tel.: 42 00 80 / 42 02 24 • Faxe: 42 23 63 • 20003 DONOSTIA
Fermin kalbeton, 30 • Tel: 42 26 96 • 20003 DONOSTIA
Republica Argentina, 4 • Tel: 62 68 17 • Faxe: 62 68 17 • 20300 IRUN
Arostegieta, z/g. • Tel: 67 35 33 • Faxe: 67 35 00 • 20400 TOLOSA
Ibargarai, 12 • Tel: 76 40 50 • Faxe: 76 40 50 • 20570 BERGARA

IPARRALDEARI BEGIRA. Euskal Herri osoari bidalitako mezua da "Danok Dantzara Plazara!" leloa. Hala ere, aurtan deia Ipar Euskal Herrira ozenago iritsi zedin saiatu dira antolakuntzako kideak. "Deialdi nazionala izanik haiek ere kon-tuan hartu behar ditugu, eta batik bat jakinda herri-dantzetan aberastasun han-dia dutela beraiek eta erakusteko gauza

■ Iazko Erromeria Egunaren une bat.

asko dituztela esparru horretan", dio Juan-txo Maya Ereintzako lehendakariak. Horregatik, aurtengo egitarauaren berri-kuntzarik nagusiena Lapurditik dator. Patxi Perez maisuak larunbatean dantza urratsak erakutsiko dizkio Erreterian nahi duen orori, eta harekin batera jende multzo garrantzitsua hurbilduko da Iparraldetik.

IKASTAROAK NONAHI. Patxi Pere-zek Arrangoitzen egin duen moduan, Eus-kal Herri osoan herri-dantzen ikastaroak burutu dira bi hilabetez, Erromeria Eguna prestatu nahian. Esti Iturria Gipuzkoako Dantzarien Biltzarreko idazkariaren esane-

■ Patxi Perez: "Muxikoak dantzatzeko ez duzu talde batean aritu behar"

Aurtengo Erromeria Egunak aurkezten duen berrikuntza handienaren protagonista da bera. Batbiru txaranga-rekin batera dantza eskolak emango ditu berrogeita bost minutuz plazan bertan. Lapurdiko dantza maisu ezaguna da eta ehun, berrehun edo lauhun pertsona aldi berean erakutsi diezake dantzan.

■ Nola izango da zure emankizuna?

Ni plaza erdian jarri-ko naiz, kablerik gabeko mikrofono batekin, eta errepikanaren bidez dan-tza urratsak erakutsiko

ditut. Errepikatzen dugun bitartean eta jendeak ikasten duen heinean Batbiru fanfareak musika joko du, eta dantzan bukatuko dugu guztiok.

■ Iparraldean dezente dantzaten dira muxikoak, hegoaldean ere posi-ble al da hori?

Bai, jendeak badu interesa, zeren musikarekin kalejiran eta aritzen da. Nik uste askotan gertatzen dela gogoia badagoela baina ez dela jakiten zer

dantzatu, zeren kalejiran eta saltoka ezin zara denbora luzez aritu. Horrega-tik, guk muxikoak erakutsi nahi diz-kiogu jendea, Hegoaldean ere. Izan ere, muxikoak dantzatzeko ez du dan-tza talde batean aritu behar.

■ Tapia eta Leturiarekin ere baza-biltza batetik bestera. Zer moduzko harrera izaten du jendeak horrelako erakustaldien aurrean?

Oso ona, gehienetan jende multzo handiak izaten ditugu gure inguruan dantzan. Donostiako euskal jaietan, adibidez, harrituta geratu nintzen. Euri zaparrada izugarria ari zuen, baina jen-deak dantzan jarraitzen zuen. Esaten dute Donostian jendea hotza dela, baina hantxe aritu ziren. Horrek era-kusten du jendearen interesa.

■ Erromeri Eguneko antolakuntzak ahalegin berezia egin du iparraldeko jendea erakartzeko, sortu al da giroa bertan?

Bai, nik adibidez Arrangoitzen ikastaro batzuk antolatu ditut, eta ber-tara hurbildu den jendea Erreteria-Oreteran izango da larunbatean.

Hau apustu garrantzitsua da datozen urteetarako. Aurtan batzuek joango dira, hurrengoan gehiago eta horrela jendea ohitzen eta animatzen joango da. Urrats garrantzitsua da aurtengoa ●

tan, "aurten, gainera, fenomeno berri bate-kin egin dugu topo: iazko Erromeria Egu-naren ostean hainbat dantza taldetan urte osoan zehar antolatu dituzte ikastaroak,

eta horrek aurrerapauso oso garrantzitsua suposatzen du jaialdiak duen helburu horietako bat lortzeko" ●

◆ JON MAYA

GASTEIZ

Irailaren 22tik urriaren 8ra, Gasteiz Etorbidean

- Euskal musika eta libururik onenak
- %10eko beherapena

Bizi irakurriz

EUSKADIKO LIBURU GANBARA

A R T E A

Urriaren 15a bitarte Gasteizko Caja Vital Kutxa aretoan "Biluziaren sekretuak" izeneko erakusketa zabalik izango da. Azken mendean Euskal Herriko eta Espainiako hainbat artistek biluziaren inguruan egindako ia 80 lanek osatzen dute erakusketa.

ABANGOARDIA BILUZIAN

■ Cristobal Toral, 1980.

Arte Historiako biluziei errepaso egitea, garai bakoitzean giza gorputzaren inguruan nagusitu izan den irizpide morala ezagutzeko bide egokiena da". Marisa Oropesaren hitzak dira, egunotan Gasteizko Caja Vital Kutxa aretoan zabalik den "Biluziaren sekretuak" erakusketako komisariarenak. Urriaren 15a arte izango da ikusgai 75 artelaneko bilduma hau. Gaia -biluzia- eta garaia -XX. mendea- dira artelan horien lotura. Baita egileen jatorria ere, gehienak espainiarrak eta euskaldunak baitira. Margoak nagusi badira ere, eskulturek -Manuel Hugué edo Baltasar Loborenak kasu- eta argazkiek ere -Ouka Lele, Man Ray, Brassy...- badute euren tokia erakusketan.

Mendetan, biluziaren artea arte ede-

■ Guillermo Muñoz Vera, 1998.

rren akademiekin lotu izan da. Figuratibismoarekiko eta topiko akademizistekiko haustura bilatu zuen XX. mendeko abangoardiak. Horregatik, joera berriek biluziaren krisia ekarri zutela pentsa daiteke.

Ez zen horrela izan, ordea. Konposizio, baliabide tekniko eta irizpide berriek ere estaldurarik gabeko giza irudia, biluzia, erabili dute euskarri gisa. Aurreko mendetako errealismoa eta arrazionaltasuna alde batera utzi eta subjektibotasunera eta esperimentaziora jo da azken ehun urtetan. Formak ez dira hain zorrotzak, abstrakzioa jotzen da batzuetan eta gai ikonografiko eta sinbolikoak nahasten dira bestetan.

Formarekin hausteaz bat, moral estuaren mugak ere hautsi ziren. Lehen-

JOSEBA OLALDE

■ Eduardo Úrculo, 1971.

■ Roberto Gonzalez, 1983.

■ Matias Quetglas, 1993.

go biluziaren arteak aitzaki bat zuen atzean: jainko eta heroi klasikoak, haurra elikatzen ari diren ama maitagarriak edota geziz jositako martiriak irudikatzen ziren estalkirik gabe.

XX. mendean artista askeagoa da eta helburu friboloagoekin egiten du lan askotan. Erotismoa nabarmenago bilatzen da eta horregatik maiz emakumearen irudi biluzia dekorazio huts bilakatzen da. Izan ere, bizpahiru lanek salbu, erakusketako artelanen gehiengo zabalak emakumearen gorpua irudikatzen du. Vital Kutzako aholkulari artistiko Antonio García Díezen hitzetan: “*gizarte industrialean, emakumea dekorazio objektu bilakatu zen*”.

PICASSOTIK OUKA LELE-RA.

Baina hau bezalako erakusketa anitz batean, ez da orokortzea komeni; mendearen lehen hereneko artista postkubista eta surrealstek, adibidez, dekoratibismo horretatik ihes egin zuten. Horren adibide dira Oscar Dominguez, Pablo Picasso, Cecilio Pla edo Salvador Dalí-ren lanak. Aurrerago, aldiz, Pablo Serrano, Eduardo Úrculo, Cristobal Toral edo Francisco Peinado bezalakoek desmitifikatu egingo dute eta egunerokotasunarekin lotu. Erakusketa osoa abangoardiaren isla izanik ere, biluzi klasikoaren eragina hor dago, eta mendearen azken urteetan klasizismo berri hori are nabariagoa da, Ouka Leleren argazkietan edota Matías Quetglas oliotan, esaterako.

Nekeza egingo zaio bisitariari Eugenio Granellen konposizio abstraktuan gorputz biluzia bereiztea. Guillermo Muñoz Veraren margo errealistan, aldiz, zehaztasun txikiena ere ikus ahal izango du. Eduardo Úrculoren forma sinple eta kolore biziak, Fernando Boteroren bolumenak... eta tarteka, oso tarteka, gizonetako baten biluzia ere topatuko du, Roberto Gonzalezen lana kasu. Gorputz biluzietan joera abangoardista ugari ageriko zaio islaturik.

Azken finean, Marisa Oropesak dioen moduan, “*artelan oro biluzia dela esan daiteke. Artistaren begiradak beti biluzten du bere artearen objektua, bertan aurki dezakeen ezaugarri intimoenaren bila, berau argitara eman eta bere lanaren emaitzera hurbiltzen garenokin konpartitzea*” ●

◆ NAGORE IRAZUSTABARRENA

■ Fernando Botero, d.g.

■ Oscar Dominguez, d.g.

■ Gustavo de Maeztu, d.g.

■ Francisco Peinado, 1989.

Emakumeen "eskandaluzko" jantzi, ohitura eta eskubide politikoengatik haserre, artikulu luzea eskaintzen zien Larreak irakurleei gaiari buruz hausnar zezaten.

Emakumeen gogo gaiztoei... aurre egin behar

EMAKUMEAREN ESKUBIDEAK

Egunero aipatzen dira emakumearen eskubideak. Oraintsu Espainiako legeak, lanaren arloan, lantokietan, emakume eta gizonaren eskubideak berdindu egin dituzte.

Gure gizartean, aspalditik, emakumearen eskubideak, gizonaren bestekoak izan dira arlo askotan eta beste batzuetan gizonarenak baino andiagoak. Hori ikusteko horra hor hainbeste andra alkate. Guk, gizonak, eta batez bere mutil zahar geranak, eskubide hori ez daukagu, esan nahi dogu, alkate izateko eskubiderik ez daukagu, emakumeen besteko eskubideak, baina neska zaharrek bai oster. Bizkalan iru andra dira alkate, baina Bilbokoa, ezkondua bera, baina beste biak, Arteagan eta Ubidea, neska zahar txokor dira.

Beste eskualdeetan bere orixe bera gertatzen da, gizon "zindorik" ez bada agertzen, neska bat ezarriko dute alkate bezala.

Auteskundeen legeak aldatzen ez badira laster, datorren urtean, emakume goiako eukiko doguz alkateen jakiekuten.

"Psikologoa" ez naiz ni, batez bera, emakumeen mundua ulertzeko, baina esango nuke, gure gizaldian, iraultza berezi bat egin dala. Gure arbasoak sinestu ezin bestekoa. Guro aitetek edo ememek, ez zuten onartuko emakume bat, herrian, alkate izendatzea. Eta zer esan geinika egungo emakumeen jakkeraz gogoan artu ezker? Eta emakume batzuen ohiturak gogoan artu ezker? Gaixok!

EMAKUMEEN ESKUBIDEAK
ERBESTEAN

Emakumeen eskubideak, auteskundeetan, Iparramerikan, orain 50 urte, onartuak izan ziran. Horregaitik, igaro dan ilean, Abuztuaren 26'an, emakume amerikarra kalera irten eta eskubide gehiago eskatzen esai da. Askatasun eta eskubide gehiago eskatzen dute.

Bardintasuna eskatu dute emakumeentzat, lantokietan eta jakintzan, ezieran. Eskubide gehiago bere eskatu dute. Umeak galtzeko eskubidea bere eskatu dute. Eskubide larregi, benetan. Zorionik ez dute arkitu askatasun barrien, horraitio.

Europa aldean bere ikusten dira emakumeen igitze batzuek. European bere, emakumeak, auteskundeetan eskuartzeko eskubideak badituzte, ministroak bere badira, baina ez daude oraindik konforme, gehiago eskatzen dute.

Orain, Italian, ikusten dira emakume batzuek ezkontzaren aurka eta ezkontza austeia nahi dute. Senar-emazteak aserretzen badira eskontza autsi egin bear dala diote.

Beste laterri batzuetan, umeak galtzeko eskubideak eskatu dituzte eta iritxi bere bai eskubide hori.

Amaitu ezinezko eskatzeak egin dituzte. Noiz arte?

S. Larrea

■ Larrearen artikulua.

■ "Zer esan geinke (...) emakumeen jakkeraz?"

Ez dira hainbeste urte igaro emakumeak, oro har eta salbuespenak salbu, bere independentzia pertsonala eta ekonomikoa eskuratzen hasi zirenetik, gaur egungo gazte bat baino gehiagorentzat harritzekoa bada ere. Oraindik orain, 1970.enean kasu, "jauzi" horiek zeharo arriskutsuak iruditzen zitzaizkion gizon -eta, tamalez, emakume- dezenteri. Z. ARGIAren 395. zenbakian argitaratutako S. Larrearen "Emakumearen eskubideak" idazlanak horren froga garbia dirudi, behintzat.

AMAITU EZINEZKO ESKATZEAK

"Euskalduna" zeritzan editorialaren ondo-ondoan ezarria zegoen aipatu berri dudana lana, zutabetxo batean. Eta idazlea gizonetako zela baieztatu dezaket, bere tripako minak azaltzerakoan adierazten zituen zenbait gauzatxorengatik. Horrela hasten zuen bere jarduna: "Oraintsu Espainiako legeak, lanaren arloan, lantokietan, emakume eta gizonaren eskubideak berdindu egin dituzte". Beno, eta zer? "Gure gizartean, aspalditik, emakumearen eskubideak, gizonaren bestekoak izan dira arlo askotan eta beste batzuetan gizonarenak baino andiagoak". Jakin

■ Emakumeen eskubideak erbestean

S. Larrea, 1970-IX-27

Emakumeen eskubideak, auteskundeetan, Iparramerikan, orain 50 urte onartuak izan ziran. Horregaitik, igaro dan ilean, Abuztuaren 26'an, emakume amerikarra kalera irten eta eskubide gehiago eskatzen esai da. Askatasuna eta eskubide gehiago eskatzen dute.

Bardintasuna eskatu dute emakumeentzat, lantokietan eta jakintzan, ezieran. Eskubide gehiago bere eskatu dute. Umeak galtzeko eskubidea bere eskatu dute. Eskubide larregi, benetan. Zorionik ez dute arkitu askatasun barrian, horraitio.

Europa aldean bere ikusten dira emakumeen igitze batzuek. European bere, emakumeak, auteskundeetan eskuartzeko eskubideak badituzte, ministroak bere badira, baina ez daude oraindik konforme, gehiago nahi dute. Orain, Italian, ikusten dira emakume batzuek ezkontzaren aurka eta ezkontza austeia nahi dute. Senar-emazteak aserretzen badira ezkontza autsi egin bear dala diote. Beste laterri batzuetan, umeak galtzeko eskubideak eskatu dituzte eta iritxi bere bai eskubide hori. Amaitu ezinezko eskatzeak egin dituzte. Noiz arte? ●

beza mundu osoak! Baina Larrea jauna ez zen baieztapen borobil hori egitearekin konformatzen, inondik ere, eta berorren froga eskaintzen zuen gero: "Hori ikusteko horra hor hainbeste andra alkate. Guk, gizonok, eta batez bere mutil zahar geranok, eskubide hori ez daukagu, esan nahi dogu, alkate izateko eskubiderik ez daukagu, emakumeen besteko eskubideak, baina neska zaharrak bai ostera".

Esaten ari zenaren egiaztapenik nahi? "Bizkaian iru andra dira alkate, bata Bilbokoa, ezkondua bera, baina beste biak, Arteagan eta Ubidean, neska zahartxoak dira". Eta hori ez zen guztia: "Beste eskualdeetan bere orixe bera gertatzen da, gizon 'zindorik' ez bada agertzen, neska bat ezarriko dute alkate bezela".

Eta noski, horrelako gehiegikeriei aurre hartu beharrean zirela uste zuen Larrea jaunak. Bestela, "auteskundeen legeak aldatzen ez badira laster, datorren urtean, emakume geiago eukiko doguz alkateen jarlekuetan". Eta horretan bukatuko balira heltzear zeuden zoritxar guztiak, gaitz erdi! "Psikologoa" ez naiz ni", argitzen zuen zintzoki, "batez bere, emakumeen mundua ulertzeko, baina esango neuke, gure gizaldian, iraultza berezi bat egin dala. Gure arbasoak sinestu ezin bestekoa. Gure aitetek edo amamek, ez zuten onartuko emakume bat, herrian, alkate izendatzea. Eta zer esan geinke egungo emakumeen jazkeraz gogoan artu ezker? Eta emakume batzuen ohiturak gogoan hartu ezker?". Zer esango zenuke zeuk, irakurle? Edozein gauza, ziurre-

ZERUKO ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 27 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26096 - PREZIOA 5 PEZETA

Eutsi pelotari, gurea da-ta

Entzun, arren!

Aldizkariaren oharra, 1970-IX-27

Astero Euskalerriko berriak emanaz, erriari serbitzen saiatu gera, etengabe eta gureganako etenik gabe. Baina gaurko ekonomiko giro estuari so egin ezker, nahita nahiez, behartuak aurkitzen gara ZERUKO ARGIA-ren salneurriak aldatzera. Astez-aste gure periodikua aztertzen duan edozeinek antzemango dio zenbaiteraino obetu dan bai azalez eta bai muinez. Horregatik, periodista eta idazleei dagokiena ordaindu nai badiegu, papera eta irarrolako literari erantzun nai badiegu,

ZERUKO ARGIA-ren prezioa jasotzera behartuak aurkitu gara. Adibidez, prezioen igoera ikusi dezazuten, papera bera ehuneko 35 igo da. Atera-ba kontuak...

Aste hontatik asita, ZERUKO ARGIA-ren prezioa 250 pezeta izango da; jakina, aurrez Informazio eta Turismo Ministeritzari adierazi-ta. Gure gogo bakarra asterokoa obetzea da, eta erabaki hau irakurleen onerako izango delakoan gaude. Laster adieratziko dizuegu ere datorren urterako ditugun asmo-berri bikainak ●

NON ZER

- EMAKUMEEN ESKUBIDEAK
Larreak ... 3 garrenean
- «EUSKALTZAINDIAREN OHARRA»
DALA-TA
Gaztañagak ... 3 garrenean
- RUSIA HERRI ATZERATUEN
LAGUNTZAILE?
Mikel Ugaldak ... 4 garrenean
- TIBET-EKO BERRI
Larresorok ... 5 garrenean
- UIZI, NAFAR EUSKAL LUR BEREZIA
Latxagak ... 6 garrenean
- HAMABI URTE EUSKAL-EKONOMIAN
Ansoak ... 12 garrenean

Batasuna Behar Mitxelenaren Hitzaldiak

Hil beren aizen aldeko Mitxelena jaunak emango dituen hitzaldiak hurrengo orduetan egingo dira. Hurrengo orduetan egingo dira. Hurrengo orduetan egingo dira.

Hitzaldiak egingo dira. Hurrengo orduetan egingo dira. Hurrengo orduetan egingo dira.

Hurrengo orduetan egingo dira. Hurrengo orduetan egingo dira. Hurrengo orduetan egingo dira.

Munduko Pelota-Txapelketak Donostian

1970-1971-eko txapelketak Donostian egingo dira. Hurrengo orduetan egingo dira. Hurrengo orduetan egingo dira.

Irailaren 27ko aleak Donostiako Pelota Txapelketei jartzen zien arreta.

nik, batez ere emakumea bazara. Gure idazleak, ordea, ondo hausnartua zeukan gaia eta, ondorioz, erabakia bere epaia: "Gaixoak!". (Ikus jarraipena Hemerote-kan).

EUSKALTZAINDIA GAZTELERAZ PENTSATZEN

Mamitsua bazen Larrea jaunaren lana, Gaztañaga jaunarena zer esanik ez. Pare bat aste aurretik sagardotegiei egin-dako bixitaldian indarrak hartu ondoren, kezka uxatzeko erarik onena aurkitu

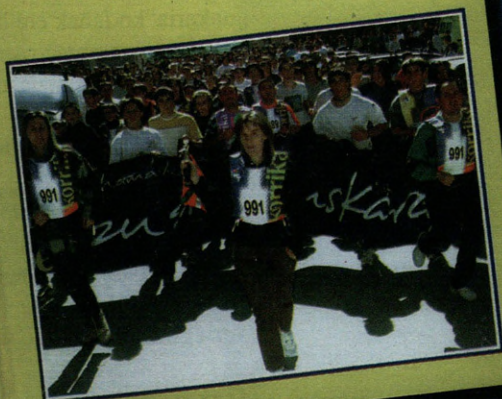
ARTEA GAZTEENTZAT ETA GUZTIONTZAT

Liburu honetan artearen historiaren inguruan ibilbide ederra egiten da argazki ezin ederrez osaturik. Arte greko eta erromatarra. Erromanikoa, gotikoa eta islamiarra. Errenazimendukoa eta barrokoa. Errealismo eta inpresionismoa. Eta azkenean, kubismoa, figuratibismoa eta surrealismoa pinturan nahiz arkitekturan aztertzen dira. Euskara bikainez osaturiko ezinbesteko manuala, beraz.

ARTEA GAZTEENTZAT ETA GUZTIONTZAT

EUSKARA ETA HISTORIA

EUSKARA ETA HISTORIA

Erlantz Urtasunen pentsamendu bikaina eta zorrotzaren bidez, liburu honetan, euskaraz, euskaraz historikoki hitz egin diren herriez, euskaraz hitz egin duten jendeaz eta, azkenean, euskararen unibertso sinbolikoaz, azterketa sakona bezain liluragarria egiten da. Gainera, Nafarroan azkeneko garaietan hitz egindako euskaraz eta euskaldunez aipamen berezia egiten da.

**Jadanik
salgai zure
liburudendan!!!**

GAIK

ARGITALDARIA

Astia Hartuta

A S T E K O L I B U R U A

LAUAXETA GAUR ETA HEMEN

AGUR, EUZKADI

Juan Luis Zabala
SUSA, 2000
159 orrialde
1.900 pezeta
76 libera

Imajina al dezakezue zer senti zenezaketen zeuok hil eta urte mordo batera berpizteko aukera izango bazenute? Zaila da asmatzen, ez da? Bada, horixe bera gertatzen zaio Lauaxetari, Juan Luis Zabalaren laugarren nobelan, "Agur, Euzkadi" izenburua duen honetan: faxistek fusilatu zutenetik hirurogei urte igaro eta gero, atxilotu zuten lekutik oso gertu berpizten dela, Gernikan. Gerra aurreko traje dotorez jantzita dago, gorbatahun eta betaurrekodun, baina fusilatu zutenean aurpegia estaltzen zion bizarrik gabe. Eta zer ote da ikusten duen lehenengo gauza? Ertzantzaren kotxe bat, hara!

Haren poza! Agian gerra irabazi egin zuten, azken batean. Beharbada Euzkadi aske da orain! Ertzainei galdetzeko gogoia egotzen du, halere, zergatik garbi ez dakien arren. Baina nahiz eta ezer esan ez, ertzain-autoari begira-begira geratzen da Lauaxeta, eta ertzain-txoferrak susmo gaiztoz begiratzen dio aldamenetik pasatzean. Lauaxeta ez da kezkatzen. Oraingo Euskal Herria ezagutu nahi du, eta nonbaitetik hasi behar duenez, ertzain-autoaren norabideari lotzea erabakitzen du. Nazien bonbaketaren ondorioz guztiz suntsituta geratu zen hirian, zutik iraungo ote du Gernikako Arbolak?

▼ Egileari Galdezka

"Heriotzarekin adiskidetzeko ahalegina izan daiteke"

Juan Luis Zabala

■ "Agur, Euzkadi" zenbait euskal idazleri eginiko omenaldia al da?

Badago, bai, omenaldi bat liburuan, baina euskal literaturari orokorrean. Nik lehenago ez nuen fede handirik euskal literaturan. Nahiz eta idazlea izan, ba... oso idazle indibidualista nintzen, oso neurekasa idazten nuen. Euskal literatura horren barruan sartuta egongo nintzen, baina integratua sentitu gabe. Orain, berriz, urte gehiagorekin (eta "Euskaldunon Egunkaria"ko lanak ere izan du bere zerikusia horretan), euskal literaturan integratuago sentitzen naiz. Eta bai Lauaxeta, bai Lizardi, lehenago erreferentzia urrunak zirenak, gaur egun anaia zahar batzuk bezala ikusten ditut.

■ Ez dakit nolakoa izango zen Lauaxeta bizitzan, baina zure nobelakoa hunkigarria da...

Nik ere ez dakit garbi nolakoa izango zen. Dokumentazio gutxi dago, eta, beraz, ez dago gehiegi jakiterik. Egia esan, neuk asmatu dut Lauaxeta neurri batean... oinarri erreal batzuetatik abiatuta, noski!

■ Beste pertsonaia nagusia zure alter ego-a dela esan daiteke?

Ja, ja! Lasai asko, bai.

■ Bere heriotzarenak mikaztu dit irakurketa.

Beno, oso heriotza leun eta goxoa du, nik uste. Ez da konturatu ere egiten, gainera heriotza horretan gustoko konpainia dauka... Ez dago zerurik, baina hor dabil mendian, Lauaxetarekin batera... Beharbada horregatik asmatu dut. Nola literatura askotan kontso-la bidea baino ez den, eta heriotzak erremediorik ez duen, ba... beno, heriotzarekin adiskidetzeko ahalegin bat ere izan daiteke.

L I B U R U A K

**LA BELLE
EPOQUE DE LA
BANDA DE
BONNOT**

Bernard Thomas
TXALAPARTA, 2000
281 orrialde
1.900 pezeta
76 libera

ZEUKANARI KENTZEN ZION TALDE ANARKISTA

Lapurrik handienak kapitalistak zirela uste zuten Bonnoten banda osatzen zutenek, eta beraz, kapitalistek herriari kendutako guztitik ahal zutena berreskuratzen saiatu ziren gogotik, "legezkontrakotasunaren doktrina" defendatzen zuten anarkista hauek. Parisen, 1911 urte amaieran hasi zuten beren eginahala, jende xehearen miresmena lortuz. Baina ez zuen asko iraun, ezinbestean 1912ko apirilean amaitu baitzuten, berehala banketxeak, Polizia eta Armada atzetik jarri zitzaizkielako, ehizakiak balira bezala jarraitu eta harrapatzeko, indarrez moztuz haien jarduera. Honetaz guztiaz dihardu Txalaparta argitaletxeak orain dela gutxi kaleratu duen Bernard Thomas-en idazlan honek. Gaztelerazko itzulpenaren egilea, bestalde, Carmen Suárez León dugu.

**TRADITIONAL
BASQUE
COOKERY**

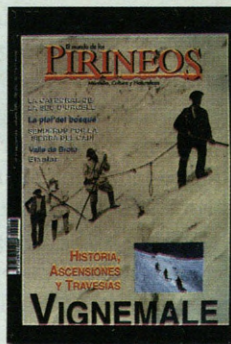
Juan D° de Echeverria
EDUARDO
IZQUIERDO
249 orrialde
2.600 pezeta
104 libera

EUSKAL SUKALDARITZA INGELESEZ

Juan D° de Echeverriak bere garaian idatzi zuen "Gastronomia vascomun" sukaldaritza liburua, euskaraz, gazteleraz, frantsesez, ingelesez eta alemanez argitaratua izan zen. Orain, berriz, "Cocina vasca tradicional/ Traditional basque cookery" kaleratu dute, bi hizkuntzazko argitalpenean, hots, gazteleraz eta ingelesez. Sheila T. Vaughan-ek itzuli du ingelesera. Baina argitaratzaileek argitzen dutenez, ziur aski hasieran aipatzen genuen sukaldaritza liburua dagoeneko etxean duenak jakin dezan, azken liburu honetan "Gastronomia vascomun"eko errezeta kopuru berdina eskaintzen da. Dena dela ere, ahoa ur egiten zaio edonorri bertan agertzen diren zopa, barazki, arrain, haragi, hegazti, postre eta abar gozoen egiteko era desberdinak irakurtze soilarekin.

**EL MUNDO DE
LOS PIRINEOS**

Javier Pascual
Otalorak zuzendua
SUA
130 orrialde
750 pezeta
30 libera

PIRINIOETAN BARN

Bilbon argitaratzen den aldizkari honen 17. zenbakiaren arreta Pirinioetara eta zenbait mendi gailurretan, eta inguru horietan aurki daitezkeen kultura eta naturan jarrita dago, gehienbat. Vignemaleko mazizora historian zehar egin diren igoaldi eta zeharkaldien berri ematen du, hala nola Cadí mendilerroak dauzkan bide-zidorrena ere, edota La Seu d'Urgell-eko katedralak gordetzen dituen altxorrena. Euskal Herriari dagokionez, Etxalar dauka protagonista, bere baserri eder eta larreek, bertako jendea, historia eta kondairak. Baina Saioa mendiaren gailurrera igotzeko segi daitezkeen bideetako baten nondik norakoak ere agertzen dira bertan. Bestalde, pertsona ospetsuen saila Madeleine Jauregiberri ekintzaile eta idazle zuberotarrari eskaintzen zaio.

**EZ EROSI ZURE
PROGRESIBOAK
ITSU ITSUAN**

Urrutira eta hurbilera betaurreko berekin bikain ikusteko ez dira aski kristal progresiboak. Hoberenak behar dira: VARILUX, oso ongi graduatuak eta aditu batek egokituak: MULTIOPTICAS.

Horregatik, VARILUX MULTIOPTICASekin fidatzen da eta MULTIOPTICASek VARILUX gomendatzen du.

Ez erosi itsu itsuan.

MULTIOPTICAS kreditu txartelarekin ordain ezazu nahi duzun moduan eta unean

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**

ZERBITZU OPTIKOETAN 1a

Hernani, 4 - DONOSTIA

**VARILUX BEZALA,
FIDA ZAITEZ
MULTIOPTICASekin**

LIBURUAK

BAT, SOZIOLINGUISTIKA ALDIZKARIA

J.L. Enparantzak

zuzendua

LIZARRA

128 orrialde

1.000 pezeta

40 libera

EUSKAL SOZIOLINGUISTIKA INSTITUTUA SORTZEN

Orain Euskal Herria osoan euskaldun elebidunak %22,5 omen gara, eta orain dela hogeitazero urte ere hala ginen. Non dago, beraz, euskaldungoaren gorakada? Honela mintzo da Iñaki Larrañaga, SIADECOKo sortzaile izana, "Bat, Soziolinguistika aldizkaria"ren 35. zenbakirako Joxe Manuel Odriozolak eta Imanol Esnaolak egiten dioten elkarrizketa sakonean. Baina horrez gain, beste gai asko aurki daitezke "Bat"en: Lurraldetasuna eta hizkuntza eskubideak, katalanera Kataluinako "berezko hizkuntza" izatearena zertan den, Euskararen normalizaziorako legea Nafarroan, Donostiako bilakaera soziolinguistikoa datozen 2000-2021 urteotan...

OIARTZUNGO NATURA

Carlos Aseginolaza
Iparragirre

OIARTZUNGO
UDALA

267 orrialde

625 pezeta

25 libera

NATURA, BIZITZAREN ITURRI NAGUSIA

Oiartzungo Udaren Kultura Batzordeak, alor sozio-kulturaleko gai monografikoak argitaratzeko erronkari jarraituz, "Oiartzungo Natura" idazlana kaleratu berri du. Lurraren ikuspegitik aztertuta, Euskal Herriko herririk zabalenetakoa da Oiartzun, eta lurralde horren zatirik garrantzitsuenak mendiek eta naturak osatzen dute. Era berean, naturak eskaintzen duen zabaltasun horretan, herri-lurrak dira nagusitzen direnak, eta hauetako asko ditu Oiartzunek. Kontuan hartzekoak dira ere bertako urak. Eta gai hauez guztiez mintzo da "Oiartzungo Natura"n Carlos Aseginolaza Iparragirre biologoa, Aranzadi elkartearen eta Arabako Natur Institutorearen barnean Euskal Herriko flora eta landareriari buruz ikerketa ugari egin dituen gizona.

JAKIN Joan Mari Torrealdaiak zuzendua

LIZARRA

139 orrialde

1.350 pezeta

54 libera

119. ZENBAKIA DAGOENEN KALEAN

Jakin aldizkariak, bere azkenengo zenbakian, besteak beste, honoko lan hauek dakartza: Jose Inazio Armentia eta Jon Elexgararen "Interneteko egunkariaren mugak eta aurrerapausoak Estatu espainiarrean"; Txema Ramirez "El País" eta su-etena", egunkari espainiar honek su-etenean izandako jarrera aztertuz; Jesus Casquette-ren "Liberalismoa eta kultura"; Alexander Ugalderen "Euskal nazionalismoaren nazioarteko harremanak. Sortu zenetik (1890) Gerra Zibilera arte (1939)"; Jose Ramon Zabala "Hegoalderantz begira. 1936ko euskal erbesteko prentsa European", eta Koldo Izagirreraren "Errealitatearen arbola", non Susa argitaletxearen XX. Mendeko Poesia Kaierak bildumaren lehen emanaldia aurkezten den.

DISKOA

REVOLCON

Marea

GOR

11 kanta

2.495 pezeta

99 libera

MAREA-REN BIGARRENA ESKURAGAI

Berriozarrekotale honek plazartzuten duen bigarren emaitza dugu "Revolcón", hamaika kantu biltzen dituen CD-a: "Barniz", "Incandescence", "Amor temporero", "Corazón de mimbres", "El perro verde", "Duerme conmigo", "Canto de tierra seca", "Prima tristeza", "Mojama" eta "Si viene la pestaña". Amodioa eta honen etsaierik haundiena, amodio eza, gaitzat dituzten kantu gogorrak dira.

Kutxi Romero (ahotsa), Kolibrí Díaz (gitarra elektrikoa eta akustikoa), Alén Ayerdi (bateria eta ahotsak), Edu Beaumont 'Piñas' (baxua) eta Cesar Ramallo (gitarra elektrikoa) dira Marea osatzen dutenak. Bere lehen diska, "La Patera", RCN multinazionalen grabatu zuten, baina oraingoa Gor-en egin dute. Arantxa Mendoza, "Dikers", "Drogas" eta besteren laguntzarekin.

BILBO, irailak 30
Haurrak euskal jokoetan
Sebastopoleko Titiriteroen
eskutik haurrek euskal
kirol eta jokoetan
jarduteko aukera izango
dute.
Kafe Antzokia
17:30etatik 20:00etara

AZKOITIA, irailak 30
"Manolito Laubegi"
Ados Teatroa taldeak
antiajodun mutiko
famatuaren gorabeherak
eskainiko ditu euskaraz.
20:00

ZUMARRAGA, urriaren 4a
arte
Arte Ederretako ikasleen
lanak
Iragan asteetan ikasle helduen
lanak izan ziren ikusgai.
Egunotan berri, haurrek
egindako margoen txanda da.
Arte Etxea

MIARRITZE, irailaren 25etik urriaren 1a arte
Hego Amerikako kultura eta zinema
"La Cita" izeneko Zine eta Kultura
Latinoamerikararen Nazioarteko Jaialdia burutuko
da bederatzigarrenez Miarritzen.
Informazioa eta erreserbak: 05 59 22 37 00

GASTEIZ, urriaren 31 arte
Euskadi Gaztea maketa
lehiaketa
Hamargarrenez Euskadi
Gaztea oraindik diskorik
kaleratu ez dutenentzat maketa
lehiaketa antolatuta du.
Irabazleak 500.000 pezetako
saria jasoko du. Maketak
helbide honetara bidali behar
dira:
Pasaje Postas, 32. 01001
Gasteiz

IRUÑEA, urriaren 12a arte
XIX. mendeko erretratuak.
Argazki erakusketa honek XIX.
mendean Espainian egiten ziren
erretratuak biltzen ditu.
Zapateria 40. aretoa

OÑATI, urriak 1 eta 2
Errosaixo Eguna eta Bixamona
Larunbatean Herri Eguna ospatu ostean,
igandean, Errosaixo Egunean, ikuskizunak,
bertsolariak, suak eta kontzertuak izango
dira. "Bixamonean" sokamuturra, kalejira
eta mozzorro erakusketa izango dira, besteak
beste.

BIANA, urriaren 4a arte
"Bidearen begindak"
Hainbat nafar artistek bere
ikuspegia adieraziko du
Donajakue bidearen inguruan
erakusketa honetan.
Kultur Etxea

TAFALLA, irailaren 30a arte
Zezenketen argazki lehiaketa.
Hirugarrenez Jose Maria Azcona argazki
lehiaketa antolatuta da Tafallan eta azken
egunak dira hauek zezenketen inguruan
egindako lanak helbide honetara
bidaltzeko:
Club Taurino Tafallés, Auroros 1, 2.A,
31300 Tafalla

Agendarako deialdiak hogeit egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen edizioiko laguntzaile:

kutxa

*gizarte-ekintza
obra social*

Argentinako Senatuak "Canal Vasco"ren seinalea (EITBko nazioarteko kanala), Hego Amerikako lurralde horretan jasotzea interes publikoko gaitzat jo du. Aurrerantzean, beraz, bertako euskal jatorrikoek zuzen-zuzenean izango dute Euskal Herriko berri.

"CANAL VASCO" ARGENTINAN

Ez dakigu Euskal Telebistako arduradunek horrelakorik espero zuten, baina euskal jatorriko argentinarrak senatore baten ekimenez, Hego Amerikako lurralde honetako Senatuak "Canal Vasco" jasotzea interes publikotzat jotzea erabaki du.

EITBk Ameriketako euskaldunei so eratu zuen kanalak hemendik aurrera laguntza ofiziala izango du bere emisioetarako.

Ekimenaren bultzagilea Horacio Usandizaga da, Batasun Zibiko Erradikala alderdiko Santa Fe probintziako senatorea. Bere ustez, "Canal Vasco"k Argentinako euskaldunen historiaren gaineko begirada berria ahalbidez du eta "euskal etorkinek beren ohitura eta tradizioei denboran zehar eutsiz argentinarrak kultura aberatsago bihurtu" dutela aitortzen du.

Senatore erradikalaren esanetan: "Canal Vasco-ren emisioek herrialde honetako euskaldunen eta beren jatorriko lekuaren arteko lotura sendotzeko

balio izango dute, batez ere, orain arte euskal kultura, tradizio, historia eta gizartearen garapenari buruzko informa-

lagunduko duelako, nahiz eta telebista orokor batek ezin dituen beste atal batzuk ere ahaztu".

■ Ana Urrutia eta Luis Barreiro kazetariak.

zioa jasotzeko zailtasunak zituztenei begira".

Ozeanoko alde honetan, EITBko arduradunen artean poza da nagusi, Jose Felix Azurmendi "Canal Vasco"ko zuzendariak dioen bezala, "honek gure seinalea benetan kulturala izan dadin

Kazetariak dagokienez, Ameriketarako kanala honek bere albistegiak indartzea erabaki du Luis Barreiroren agerpenarekin. Hemendik aurrera, Teleberriko aurpegi ezaguna izan den kazetari honek Ana Urrutiarekin batera "Noticias para América" albistegia aurkeztuko du.

Urriaren 17an egingo da euskal kanalaren aurkezpena Buenos Aires-en, Kableko Operatzaileen Elkartek antolatzen duen galan. Gogoratu beharrekoa da "Canal Vasco"k bertan esponsor edo laguntzaile lana betetzen duela.

Argentinakoaren aurretik, irailaren 19an Barakaldoko Sozial Antzokian grabatu eta 22an emititzeko zen saioan hemengo euskaldunok kanala hau ezagutzeko aukera ere izan genuen, Argentinakoaren aurretik. Txoria, beraz, hemendik aurrera hegoamerikar ahoskeraz kantatzen ikusiko dugu ●

Txori Batek Esan Digu

■ DONOSTIAKO TELEBISTA BERRIA PRISAREN ESKUTIK

Prisa Taldeak (El Pais, Canal +, SER...) Donostian telebista kate lokal berria jartzeko asmoa du, bulegoetako lanak ongi joanez gero, urtariletik aurrera. Dena normal, azaroan ajestekartarekin hasiko dira, eta 2001eko hasieratik programazioa emititzen, batez ere satelitez Madrildik eta gaueko bost bat ordutan Donostiatik ●

■ ETB-2N NAFARROAKO BERRIAK NAFARRENTZAT

Irailaren 18tik aurrera nafarreko euren lurraldean sortzen diren albiste berriak dute, "Navarra directo" saioaren bidez. Deskoneksioa 13:35etan da, astelehenetik ostiralera, eta Begoña Elizari kazetaria du buru. Helburua, aurreko bi urtetan bezala, kale eta baserriko nafarregana hurbildu eta interesatzen zaizkien gaiak jorratzea da ●

■ BEHIAK HAURREN HEROI BERRIAK IZANGO DIRA

Betizu eta Eme-u; horrelaxe dute izena "Behi II" espaziountziaren arduradunek eta ETBko haurrentzako saio berezi berria aurkeztuko duten hiru dimentsiotako behiek. Laister hasiko den programan umeek marrazki bizi-dun, telesail eta bideoklipak izango dituzte ikusgai eta ikastetxeen arteko musika lehiaketa, berriz, entzungai ●

Euskadi Irratiak denboraldi berri honetarako berrikuntzak erakusten ditu, hala nola, irratinobela, kolaboratzaileak, emakumeen tertulia politikoa edota Pello Zabalaren itzulera.

ARANTZAZUTIK BABILONIARA

Euskadi Irratiak gogo handiz ekin dio denboraldi berriari, Odile Kruzeta zuzendariak azaldu digun bezala, hainbat direlako aurtengo berrikuntzak.

Hasteko, 18 urtetan sintonia bera erabili ostean, aurten irratiaren "irudia"ri igurtzi bat emateko erabakia hartu dute: "EITBren irudia aldatu ostean guretzat ere une egokia dela pentsatu dugu; horrela, Lau Behi taldeko Mikel Azpirozengana jo eta honek aurreko sintoniaren eboluzioa, baina, aldi berean, sustraia dena aurkeztu digu, garai berriei egokitua; asmatu egin dugula uste dut".

Pello Zabala ere irratria itzuli da eguraldiaren berri ematera. Urtebete Arantzazuko Monastegiaren 500. urteurrena prestatzen ibili ostean, gure eguraldi-gizonik ospetsuena itzulera partzialean da, "Klasikoak gaur" saioa ez duelako inoiz utzi.

Pellok, entzule guztiek bezala, goize-

■ Manu Etxezortu "Goizean behin" saioan taldearekin.

tan irratinobela batekin egingo du topo, J.M. Irigoienek "Babilonia" eleberrian

oinarritutako saioan hain zuzen. "Goizean Behin" saioaren barnean, 11:30etatik 12:00etara eta Gabonak bitartean, 7-10 minutuko 60 ataletan Babilonia baserriko Zipriano (Candido Uranga ahotsean) eta Crispido (Pello Artetxe) bikien arteko lehia eta borroka bizi izango ditugu; narratzaile Zorion Egilea eta musika jartzaile Pascal Gaine izango dira.

"Goizean Behin" ordubete lehenago hasiko da eta ohiko kolaboratzaileen iritziei, besteak beste Andoni Egaña eta Joxerra Gartziazenak gehituko zaizkie; blues musikak ere bere txokoa izango du.

Azkenik, hilean behin emakumeen arteko tertulia politikoa entzuteko izango da, momentuz lau partehartzaile hauekin: Josune Ariztondo (EAJ), Jone Goirizelaia (EH), Gemma Artola (PSE) eta Nekane Alzelai (EA). Debatea ostiralean izango da, gaueko 8:45-9:30 artean ●

Aurpegia

Pantxis Bidart

Gure Irratiko kazetaria eta Hazparne inguruko berriematea

"Mikroaren aurrean gero eta hobekiago moldatzen naiz"

Pantxisek Gure Irratiko Baionako albisteak prestatzen ditu, baina kazetaria ezik euskal filologoa da, eta horrexegatik proposatu zioten irratiaren sartzeari eta Hazparnetik saio bat zuzenean egitea (astearteetan goizeko 11etatik eguerdia arte). Orain dela 29 urte Hazparnen jaioa, ongi baino hobeki ezagutzen ditu inguruko ohitura, historia eta abar aberatsak: "Hemendik aurrera astero Hazparne-

tik zuzenean arratsalde oso bat aritzeko proiektua dut, urritik goiti hastea nahiko nukeen saioan".

Beraz, hasi berria bai -sei hilabete daramatza bere lehen irrati-esperientzia honetan- baina ekiteko gogorik ez zaio falta: "Batzetan mikroarekin zailtasunak izaten ditut, berriak irakurtzean doinu aldetik eta nerbioekin blokatu egiten naizelako, baina gero eta hobekiago moldatzen naiz" ●

Bagak

■ HITZEN GAINETIK

Javier Vizcainok gidatzen duen "Más que palabras" asteburuko magazina Radio Euskadira itzuli da udako etenaldiaren ostean. Atsedengunetako goizeko 10etatik 12etara, Vizcainok, besteak beste, Espainiako zorioneko tertuliazaleek esandako txorakerien errepasoa egiten du "Cocidito madrileño" atalean, elkarriketa pertsonalak izaten ditu pertsonaia ospetsu eta anonimoekin eta asteko albiste bitxiak kontatzen ditu; "Veinte años no es nada" atalean, aldiz, duela bi hamarkadetako albisteak jorratzen ditu, haiek bizi izan zituzten gonbidatuekin batera, ordukoak eta gaurkoak antzekoak direla erakutsiz ●

Sagarra jaso eta sagardoa egiteko garaia iritsi da. Jardun horretan, aukera paregabea dugu hamaika motatako sagarrak dastatzeko.

SAGARRONDOAREN LORIAN

Boskantoia, kamuesa, limoi sagarra, askaribar, aia sagarra, intxaustia, loistin, errezila, mamula, ugarte, txori-sagarra, aramaio sagarra, arrabal, balantzategi geza, urtebi handi eta txikia, abalia, libra sagarra, angiozar, aranburu, aretxabaleta sagarra, agor mokotea, manttoni, mendio-la, sagar beltza, aldakoa, merabi sagarra, mokotea, andres sagarra, martiena, munduate, pelestrina, altza sagarra, palazio, orubia, piku sagarra, periko, andoain sagarra, andramaria, zelai sagarra, ibarbi sagarra, merkelina, olio sagarra, aizpurua, anixa, altzola sagarra, mozolua, aritza, geza molaia, geza purua, lezo sagarra, lopetegi, makatz gorria, potrokiloa, azilo-

ka, amabirjin sagarra, urkizua, azkoneta, saluate, patzoluta, bizkai sagarra, kanpan-doja, burgo gorria, urdan-iturri, burni sagarra, moko, buztinaga, bilandegi sagarra, zizurkil sagarra, danbolina, pikoaga, erramu sagarra, gaztelu, gorri mina, geza

gorria, gorri txikia, san frantzisko, leaburu, argarate, txerlaka, martxiel sagarra, alutxu luzea, esnaola, musu zabala, sagar zuria, zamora, kiskila, txarpa, jexux sagarra, txalaka, opanguren, txorten luzea, udare sagarra, urdin sagarra, larrabetzu sagarra, geza mina, oiartzun sagarra, gazi haundia, saltxipia, geza zuria, goikoetxea, abalegi, sanjuan sagarra, orkolaga, sanmartin, geza zuria, anamendi, muxu gorria, tomate sagarra, orozko, ainastegi sagarra, urtebetea...

Oraintxe aukera. Sagarra jan eta jo. Zizarra edan bapo eta datorrena datorrela... ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@redestb.es

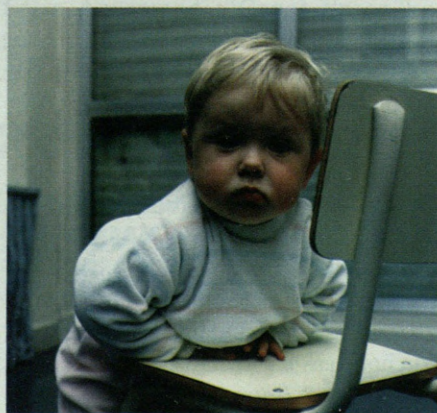
O S A S U N A

Etxeetan hauts pixka bat pilatzeak allergien garapena prebeni dezake haurtxoetan, orain arte uste zenaren kontra.

ETXEKO HAUTSA, ALERGIEN KONTRA?

Orainsu arte medikuek gaixo alergikoaren logela, adibidez, sakonean garbitzea gomendatzen zuten alergiaren kontrako neurririk onenetakoa bezala. Baina bitxia badirudi ere, "The Lancet" aldizkari ospetsuak bere azkeneko alean plazaratu duen ikerketa batek dioenez, etxeko hautsaren osagai batzuen aurreko esposizioak babestu egin ditzake haurrak etorkizunean eduki ditzaketen krisi alergikoen kontra.

Colorado (EEBBetako) Denver-eko Zentro Nazionaleko Jose Gereda eta Andrew Liu zientzialariek zera aztertu dute: ea ingurugiroko endotoxinaren esposizio goiztiarrak (eta toxina hori presente dago bakterio askoren zeluletako

paretetan) immunitatea estimula dezakeen ala ez, asma jasateko arrisku altua duten umeetan alergiaren kontrako babesa emanez bide batez.

Asmo edo helburu horrekin, endotxina-kontzentrazioak neurtu zituzten 9-24 hilabete bitarteko 61 umeren etxeetako hauts-laginetan, izanik haur horiek lehendik ere hiru aldiz asma-moduko krisiak jasandakoak. Eta zera ikusi zen ikerketa horretan, zenbat eta endotoxina gehiago egon beren etxeetan, orduan eta globulu zurien proportzio handiagoa, orduan eta interferoi gehiago eta beraz, ume alergiko gutxiago. Dirudienez endotoxinaren efektu babesleak azalduko luke zergatik dauden alergia gutxiago landa-zonetan eta baita animaliekin kontaktuan bizi diren umeetan, herrialde industrializatuetan eta hiri handietan bizi diren haurretan baino ●

◆ JABIER AGIRRE

Nafarroa Garaiko Iparra I.

90 km • 2-3 egun

Arbasoek utzitako aztarnen bila (I)

Muga guztien gainetik

Muga politiko eta artifizialen gainetik, herri eta kultura bakarra bizi da. Horrelaxe laburbil liteke Gipuzkoa, Nafarroa eta Lapurdi ikutzen dituen ibilbide hau.

Izan ere, Oiartzunaldean hasiko dugun bidea nafar Bidasoaldetik segitu, Lapurdi Garaian barneratu eta azkenik Baztanen bukatuko dugu, hau da, herrialde bakoitzean euskal nortasuna bizi-bizirik mantentzen den eskualdeetan zehar.

Oiartzundik ekarriko gaituen Aritxulegi mendate bihurgunetsuaren ostean, Lesaka, Bera eta Etxalar herrietako etxe eta baserri

■ Lesaka inguruko etxeek horrelako xehetasunak aurkezten dizkigute.

ederrak ikusiko ditugu, geroago azken herri honetako usategi ospetsuak bisitatzera joango garelarik. Lapurdin dagoeneko, bertako herririk polit-ederrenetako batetik pasako gara, Ainhoatik, hain zuzen. Azkenik, ibilaldiaren bigarren zatian batez ere kobazuloak izango dira protagonista, antzinako euskaldunak bizi ziren haitzulo ederrak edota sorgin eta akelarreekin lotutako ingurune magiko eta misterioitsuak.

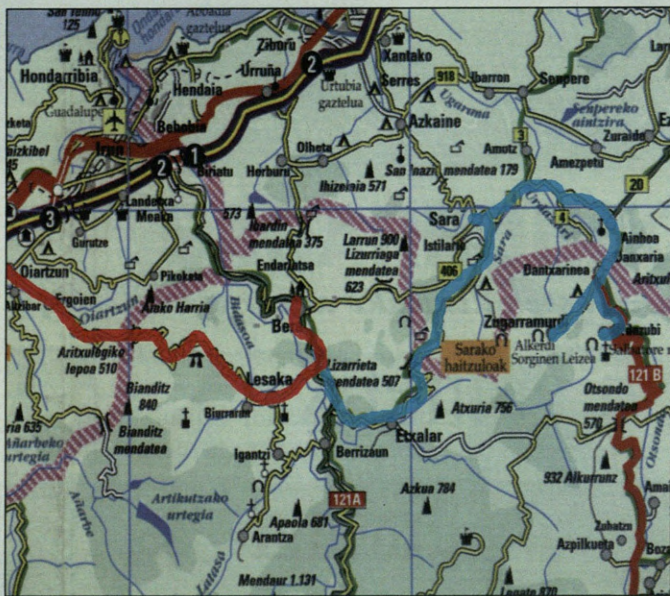
Datorren astean ARGIAN...

**SARA, ZUGARRAMURDI
ETA URDAZUBIKO LEZEAK**

👁️ *Historia, Monumentuak, Informazio praktikoa...*

Ihesi Euskal Herriko Gida Turistikoa

ABIAPUNTUA OIARTZUNGO ELIZALDEA izango da, herria osatzen duten auzoen erdigunetzat har dezakeguna. Aurrehistoriatik populatutako bailara, Ptolomeo grekoak "Oiasso" izenaz aipatzen du, eta Erdi Aroan Donostiaraino ailegatzen zen, hiriak independizatzen hasi zitzaizkion arte.

Elizaldean bertan Esteban Donea Enparantzaren (fija zaitezte iturrian) inguruko kaleetatik paseo atsegin burutu daiteke, bertan dagoen XVII.eko Udaletxea (arkupeak eta haraneko armarri bi), San Esteban eliza (visigotikoa lehenbizi, erromanikoa gero eta gotikoa gaur egun) eta San Joan Bataiatzailearen Basilika-Ospitalea (XVI. mendea) bisitatu ostean. Iturriotz auzoan Ozentzio basiliza eta Dorre Etxe gotikoa azpimarra ditzakegu, eta Gurutze auzoan aldiz, Irungo mugan dagoen Andrearriaga hilarriaren kopia (orijinala Donostiako San Telmon dago).

Elizaldetik Lesakara zuzen doan bide zahar eta estu baina oso politean, 7. km. rako Aia Harria ikusten hasiko gara, eta 2 km. beranduago Aritxulegi Mendatea eta Nafarroa harrapatuko dugu. Jaitsiera ezin basati eta ederragoa da, giza aztarnarik gabeko bailara arbolatsuan zehar, nekazal animaliak aske eta lasai bizi diren txokoa.

Eskumaldean Endarako Urtegia utzi ostean, 24. km. an azkenean "zibilizazioa" agertzen hasten da, hots, Lesakako lehen base-riak. Etxe ederrak soberan dituen erdigunean berriz, 2,5 km.

aurrerago sartzen gara. Plazan ezkerrera Iruñerantz, eta 2 km. geroago Berarantz, laster Nafarroa Garaiko ipar muturrean dagoen herri honen elizalde atseginera iritsiko gara, etxe ederrak Bera osoan zehar barreiatzen badira ere.

LESAKA

Herrialdea: Nafarroa

Iruñera: 75 km.

Altitudea: 77 m.

Biztanleak: 2.728

Euskaldunak: %79

Azalera: 55 km²

Dentsitatea: 50 bizt./km²

Jaiak:

Ihauteriak

Sanferminak (uztailak 6-10)

Olentzero pertsonaia mitikoaren jatorria omen den herri eder honek era berean Bortzirietako (Bera, Lesaka, Etxalar, Igantzi eta Arantza) erdigunea markatzen du.

LABURPEN HISTORIKOA

Bere izena agiri batean lehenengoz 980. urtean aipatzen bada ere, herri gunea ez dirudi XIV. menderarte sortu zenik, Mendialdeko Bortzirriak jaiotzeaz batera.

Gipuzkoarekiko hurbiltasuna zela-eta, Nafarroako muga hori eraso eta lapurren aurka defendatu asmoz, hiriak zenbait pribilegio eskuratu zuen, XV.aren hasieran handituak. Halere, 1444an Gaztelako gudarosteek hiria suntsitu egin zuten.

Bitartean, mende hauetan Lesakako ekonomia jarduerarik nagusia udalerrri osoan zehar barreiatutako burdinolak izango ziren. Gaur egun ere, batez ere industriaduratzatzen den herria dugu.

IKUSTEKOAK

Hiriko monumenturik adierazgarriena XVI. mendeko San Martin de Tours parrokia da, Berpizkundeko eta barrokoaren elementuak erakusten dituen eliza.

Gurutze latindar oinplanoaren barrualdean, gurutzeriako sabaia izardunak ikus ditzakegu, organo erromantiko eder bat eta batez ere guztiaren erdian den erretaula nagusi errokoko, XVIII. mendekoa.

Doloretako Ama Birjinaren komentu interesgarria, edo hobe

ATXASPI OSTATUA

RELAX-GELA / 3 GELA-SUITE / 3 GELA

BITTIRIA KALEA 24 - 31770 LESAKA. TEL: 948 63 75 36

esanda eliza, hori bakarrik geratzen baita, XVIII. mendekoa da.

Eraikin zibilei dagokienez, lehenbizi zera esan behar da, Lesakak jauretxe-bilduma luze eta oso interesgarria gordetzen duela, azken bost mendeetako hirigintzaren adibide adierazgarria suertatuz. Horrela, Lesaka zerbaitegatik nabarmentzen bada, bere baserri-etxe-multzo ederrarengatik da, estilo ezberdinetan eraikitakoak.

Plaza Zaharrean dugun Udaletxea barrokoa baina apaingarri gabekoa da, XVII.lean eraikia. Arku batzuen gainean harlanduz egina, hiriko beste eraikin askoren itxurari jarraitzen dio.

Herria zeharkatzen duen ibaitxoaren inguruan (honen alboetan uztailearen 6an dantzatzen den Zubigaineko ospetsuak bi aldeetako auzoen arteko aintzinako liskarren amaiera ospatzen du), Zabaleta edo Kaxerna Dorretxea aurkeztu zaigu.

Defentsa-eraikin handioso eta ikusgarri hau XV. mendetik oso ondo kontserbatu izan den leinu-dorrea dugu. Oso interesgarria den beste dorretxe bat Miniurineakoa da, XV. mendekoa eta gotiko estilokoa.

XVI-XVII. mendeetako euskal estiloko etxe bildumaren artean ibaiaren alboan dagoen Etzezarrea edo Mikelainea azpimarratuko dugu. 1541ekoa, bere balkoi eta leiho gorriskek horma zuriaren gaineko lerro bertikal beltzekin eta behealdeko harrizko gorputzarekin osotasun eder-ederra sortzen dute.

Etxe ederren zerrenda luzetik beste batzuk aipatzearren, Txalainea (aurrekoaren garaikoa), Domingo Baita eta Txanpalainea beranduagokoak, egurrezko elementuak hoberen gorde dituen Alzateabaita (erreka ondoan ere bai). Azkenik, jauretxeei dagokienez, 1700eko Joanederrene barrokkoa eta Matxikotea, estilo berekoa, nabarmendu behar ditugu.

■ *Lesaka Euskal Herriko baserri-multzorik ederrenetakoa da.*

Euskadi
PAIS VASCO
Atsegin handiz

BERA

Herrialdea: Nafarroa
Iruñera: 75 km.
Altitudea: 56 m.
Biztanleak: 3.480
Euskaldunak: %66

Azalera: 36 km²
Dentsitatea: 97 bizt./km²
Jaiak:
 Ihauteriak
 San Esteban (abuztuak 3)

Bidasoako Bera inguru galantean barreiatutako herria da, eta erdigune moduko bi dauzka: elizalde eta Altzate auzuea. XV. mendeko gerren eta 1638ko sute handiaren ondorioz, aurreko aztarnak desagertu eta aurkituko duguna zera da: XVII-XIX. mendeen arteko jauretxe bilduma zabal eta eder-
 rra.

Honela, Legia kalean (aipatutako bi erdiguneak lotzen dituen kalea) Elzaurrea Etxea dugu, gotiko baka-

rra. Illekueta auzuneko Zelaia Etxea, berriz, Berpizkundeko estilokoa da. Azpimarratzeko beste bat Itzea da, Barojatarren etxea. Dena den, jauretxe bildumarik ikusgarriena Altzate eta Legia kaleetan zehar dugu.

Eliza XV.ekoa da, eta barruan organo ikusgarria gordetzen du. Tenplutik gertu Udaletxea dugu. Bere aurrealdean pertsonaia alegorikoen margo polikromatu ikusgarriak daude.

■ Berako Udaletxearen aurrealde marraztuak segituan gure arreta erakartzen du.

Informazio Praktikoa

OIARTZUN

Udaletxea: Esteban Donea Enparantza. ☎ 943- 49 01 42 / 03 77.

Udaltzaingoa: ☎ 943- 49 33 11.

Anbulategia: Arraskularre. ☎ 943- 49 26 04.

Botikak

Errandonea- Esteban Donea Enparantza. ☎ 943- 49 03 52.

Bankuak

Kutxa, Lankide Aurrezkia, Guipuzcoano, BSCH- Esteban Donea Enparantza.

Garabia:

Cillero- Ergoien auzoa 51. ☎ 943- 49 37 85/.

Kotxe-tailerrak

Zuzendu- Ugaldetxo Poligonoa 12. ☎ 943- 49 43 33.

Jatorduan:

Mateo Jatetxea- Ugaldetxo 11.
 Zuberioa Jatetxea- Iturriotz auzoa 8.
 Kazkazuri Jatetxea- Kazkazuri 1.
 Tolare Jatetxea- Ergoien auzoa.
 Bidebitarte Sagardotegia- Autopista sarrera ondoan.

Jan eta lo egiteko:

**Hotel Lintzirin- N-1 errepidea, 469. km.
 ☎ 943- 49 20 00. Log. bikoitza 7.700-9.800 pta.

**Hotel-Egoitza Gurutze-Berri- Gurutze auzoa.
 ☎ 943- 49 06 25. Log. bikoitza 5.900-7.800 pza.

Lo egiteko:

Arri-Gain Nekazal Etxea- Iturriotz auzoa. ☎ 943- 49 11 04. Logela bikoitza 5.000-6.500 pza.

Arkale-Zarra Nekazal Etxea- Gurutze auzoa.
 ☎ 943- 49 00 65. Log. bikoitza 4.000-5.000 pza.

LESAKA

Udaletxea: ☎ 948- 63 70 02 / 05.

Osasundegia: Antoiu kalea. ☎ 948- 63 73 36.

Botika:

L.M. Lasterra- Albistur 27. ☎ 948- 63 71 34.

Bankuak:

CAN, CRN eta Lankide Aurrezkia- Bittiria kalea.

Kotxe-Tailerrak:

Sarasola- Bittiria kalea z/g. ☎ 948- 63 72 84.

Jatorduan:

Kattu Jatetxea- Arretxea 22.
 Koxkonta Jatetxea- Otxango auzoa.
 Kasino Jatetxea- Plaza Zaharra 14.
 Irubide Jatetxea- Biurriana auzoa 3.

Jan eta lo egiteko:

**Hotel Bureau- Frain auzoa. ☎ 948- 62 75 09.
 Logela bikoitza 6.000-8.000 pza.
 *Ekaitza Ostaturia- Plaza Berria 13. ☎ 948- 63 62

75 47. Logela bikoitza 5.500-7.000 pza.

Agiña Nekazal Etxea- Landan isolatua. ☎ 948- 38 70 57. Logela bikoitza 6.400 pza.

Matxinbeltzenea Aterpetxea- Arretxea 22.

☎ 948- 63 77 96 / 62 75 73. Logela 1.200 pza.

Lo egiteko:

*Tolarena Ostaturia- Plaza Berri 2. ☎ 948- 63 71 06.

BERA

Udaletxea: ☎ 948- 63 00 12.

Jatorduan:

Beola Jatetxea- Xantelerreka z/g.
 Larun Gain Jatetxea- Larun z/g.
 Benta-Zahar Jatetxea- Elzaurdia Auzoa.
 Venta Gora Jatetxea- Ibaridin Gaina.

Jan eta lo egiteko:

*Euskalduna Hostala- Bidasoa kalea 5. ☎ 948- 63 03 92. Logela 5.500-6.000 pta.

Etxeberzea Nekazal Etxea- Zalain auzoa.

☎ 948- 63 02 72. Log. bikoitza 5.000-6.500 pza.

Lo egiteko:

*Hostal Zalain- Zalain auzoa. ☎ 948- 63 11 06.
 Logela 3.500-4.000 pza.

ENPLEGU BILA

40 urte inguruko gizona
“Langai”ren bulegoetara sartu da
lan bila. Harrera bulegoko idazka-
riarengana hurbildu eta:

- Egun on! Lan bila nentorren.
- Ez zara bakarra.
- Bai, baina nik emaztea eta hama-
bi seme-alaba dauzkat.
- Ongi da. Eta beste horretaz apar-
te, zer dakizu egiten?

HIZKUNTZA ARROTZAK

Eskolak bukatu eta txakurkumea
etxera itzuli da:

- * Gaur zer ikasgai egokitu zai-
zue? -galdetu dio amak-.
- Hizkuntza arrotzak.
- Eta zer ikasi duzue?
- “Miaouuu” egiten.

SENDATUTA

Hiru tolosar kalean eta batek beste
biei:

- Aizue, hor doan hori ez al da
Jesukristo?
- Hirurek begiratu eta zaharrenak:
- Egia! Baina hori Jesukristo da

MANIXUT?

22PIAK
BATMAN

PITOKERIA

Garrantzi gutxiko gauza

**Kezkatuta zaudela txiskeroa galdu
duzulako? Ez niregana etorri halako
pitokeriekin!**

CHORRADA /
CONNERIE / SILLY-BILLY

eta! Aizue, aukera hau ezin dugu
alferrik galtzen utzi eta goazemazue
berarengana.

Inguratu dira hirurak eta lehenak:

- Jesukristo! Eztarriko minez nabil
azken bolada honetan, lepoa ondo
jiratzen ez dudala eta... honek ba al
du erremediorik?

Jesukristok eskuineko eskuarekin
lepa zintzurretik heldu eta bat-batean

sendatuta. Orduan bigarrenak:

- Jesukristo! Nik sabeleko mina
izan ohi dut....

Esaldia bukatzerako Jesukristok
eskua sabelean jarri eta sendatuta.
Eta hirugarrenarengana hurbiltzera
doanean:

- Eh! Ni ez ukitu! Ni funtzionarioa
naiz eta bajan nago eta!

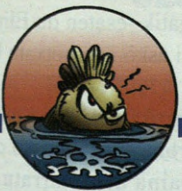

Hitz Gezidunak

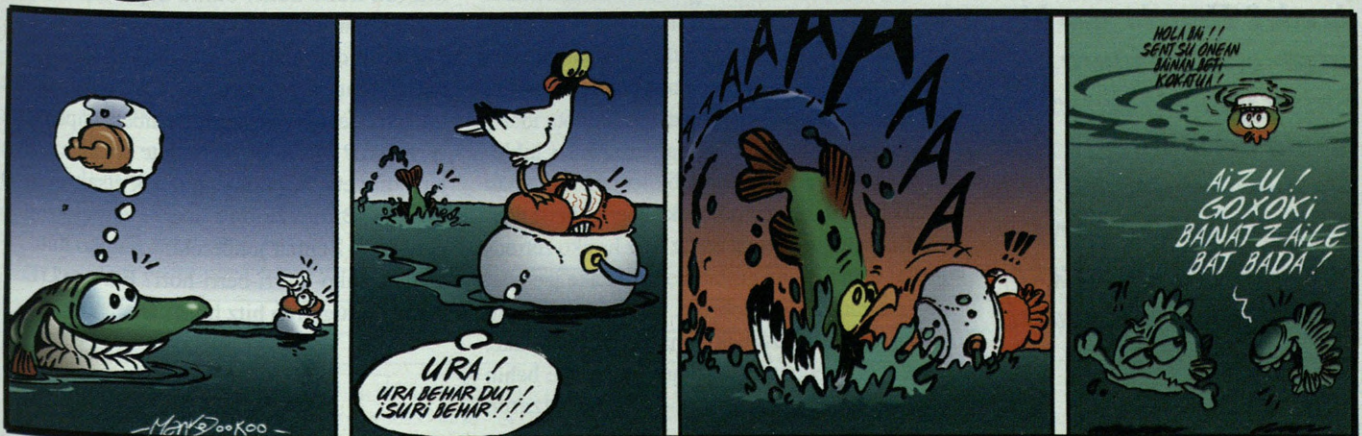
	Infusio- mota	▼		Bada	▼		Emakume izena	▼		Bakioko	▼		Australiako ugaztuna
	Salatzearen ekintzak			Gipuzkoa- ko herria			Suari dario			Erlojuaren hotsa			
		▶			▼			▼			▼		
	Izena	▶											
	Garra												
Deitura	▼		Laboraria- ren tresna	▶	▼		Eguzkia	▶					
Lege			Abian jarri				3						
▶					Eguneroko jakia	▶				Alkoholen bukaera	▶		
					Edari al- koholdun					Hasia			
Hegazti- mota	▶								Juntagailua	▶	▼		
Intsektu- mota									Nago				
▶					Txakur	▶			Perukoa	▶	▼		Modua
					Su				Rutenioa				
Musikagile alemaniar	▶								Interjek- zioa	▶			
Guraso arra									Jainko egiptoarra				
▶					Italiako hiria	▶						Röntgen	▶
					Bokala							50	
Geurea	▶								Larrua	▶			

Pertsonaia: Hizkuntzalari eta politikari bizkaitarra (1921-1998)

Denborapasak: LUMA • Umorea: KIKE AMONARRIZ • Komikia: MARKO ARMSPACH + ZOOK

ERROBIKO PIRANZAK

JOXE MARI ITURRALDE

“Joan dira hogeita bost urte Franco diktadorea hil zenetik. Orduan, garai hartan, guk genituen ilusioak eta itxaropenak Euskal Herriari buruz... nora joan ote ziren? Non ote daude? Honela -garbi dago- ez goaz inora. Baina galdera da: ez ote da beranduegi? Ba ote dugu oraindik denbora nahiko herri hau aurrera ateratzeko inoiz ekintza penagarri horiek amaituko balira?”

HIRU HITZ HITS

Uda txarra izan da eta, dirudienez, udazkena ez dator hobe. Berdin da oporrak bertan eman nola kanpoaldean egon, Espainian edota atzerrialdean. Atzerrian -Europa

aldean- baldin bazaude berehalaxe galdetuko dizute Euskal Herriko egoera politikoaz baina urrutirago joan baldin bazara, Ameriketara esate baterako, Euskal Herriaren berri duten gutxiak ETA-ri buruz hasiko zaizkizu hizketan. Kanpoaldean, eta orokorrean mintzatuz, guri buruz duten iritzia ezin kaskarragoa da, guztiz penagarria dela ez esateagatik. Esan bezala, joan berri den udaldian etengabe (hiler, hamabostero, astero ia-ia) iritsi baitzaizkigu ETArekin hilketak eta krimen lazgarri hauek ezin penatuago utzi dituzte ia guztion bihotzak. Kanpoko jendea eta bertakoa hil dute eta gero, inolako justifikaziorik ez daukan justifikazioa emateko orduan betiko hitz ponposo bezain ahituak erabili dituzte: askatasuna, sozialismoa, iraultza, herria, langileria... Ikusi egin behar zen gero (Korta jauna asasinatu zutenean ari naiz) Zumaiako herria kalean ETArekin aurka protestak eta handik gutxira hildako familiaren negozio bat koldarki txikitu zutenean nola bertako langileak atera ziren kalea ETArekin kontra azaltzera. Honelako hainbat adibide eta kontraesan latz aurki genezake soilik azken hilabete hauetan gertatutakoari begiratuko bagenio eta gauza ez da hemen orain horrelako adibideak pilatzen hastea; izan ere, ETArekin sinesgarritasun guztia galdu dute, sinesgaitz bihurtu baitira aspalditik (Sinesgaitz: hau da lehen hitz hitsa).

JENDE UGARIK gaitzetsi du azkenaldi honetan hilketa mordo hau. Hasi ia partidu politiko guztiekin eta hainbat erakunde eta talderekin jarraituz amaitu beharko genuke zerrenda halako eta halako pertsonaiek esan edota idatzi duenarekin. EH-koen barruan ere Aralar taldekoek garbiki arbuatu dute biolentzia mota hau Euskal Herriarentzat onurazko ezer erdietsi nahi baldin badugu. Hemen ere ez naiz hasiko zerrenda bat egiten baina gustatuko litzaidake izen bat azpimarratzea: Jon Sobrino. Euskaldun ospetsu honek esandako zerbait hona ekarri nahi nuke, alegia: "Lehenengo gauza argi eta garbi: behin eta berriro gaitzetsi behar ditugu bizitzaren

aurka egindako oldar jasanezinok, pertsonen askatasun, demokrazia eta bakearen kontra egindako erasoaldi hauek. Proporzionaltasun printzipioa gailendu behar da beti edozein helburu-mundu honetako duin eta justuena baldin bada ere- lortzeko borrokan. Edonor hiltzeak, edozein pertsonari bizitza kentzeak ez du inolako proportziorik mantentzen edozein helburu etniko, politiko edo kulturaleraino. Ez dago inolako orokorik horretan. Beste edonor izutzeko asmoz egiten den edozein ekintzak gizatasuna kentzen die sakonki hori egin duten borrokoari bereziki". (Desgizatasun: hau da bigarren hitz hitsa).

JOAN DIRA hogeita bost urte Franco diktadorea hil zenetik. Orduan, garai hartan, guk genituen ilusioak eta itxaropenak Euskal Herriari buruz... nora joan ote ziren? Non ote daude? Honela -garbi dago- ez goaz inora. Baina galdera da: ez ote da beranduegi? Ba ote dugu oraindik denbora nahiko herri hau aurrera ateratzeko inoiz ekintza penagarri horiek amaituko balira?

Mircea Eliade idazle errumaniarrak idazten du bere biografian (1930 - 1937 urteei buruzko Errumaniako giro politiko, soziala eta kulturala deskribatzen duenean) bera eta bere belaunaldiak ohartzen zirela urte gutxi batzuk besterik ez zituztela aurrean probetxuzko zerbait egiteko. Izan ere, Errumaniako historia penagarrian menderatzen zehar egon baitziren beste herrien menpe munduko lehen gerratea amaitu zen arte. Begibistakoa zen zetozen urteak ez zirela oso onak izango (Horretan asmatu zuten: nazismoa, munduko bigarren gerratea, komunismoa eta... diktadura berriro), horregatik -esaten du Eliadek- urte gutxi hauek ederki asko aprobetxatu behar genituen.

Berriro Euskal Herria itzuliz ez naiz ari esaten antzeko katastroferik ezagutuko dugunik (ez nuke nahi) baina azpimarratu nahi nuke denbora alferrik galduaren ideia hori. Zenbat indar, kemen, gogo eta ahalmen alferrik galduta azken urte guzti hauetan, zenbat hildako, zenbat sufrikario, zenbat etsipen... eta zertarako? Marra bat egin dute eta alde batean jarri dira eta bestaldeko guztiak etsaitzat hartu dituzte. Baina zenbat dira? Zenbat ari dira geratzen? Zenbat jendekin osatuko dute ez dakit-nolako- herri-berri-hori? Eta non? (Etsipen da hirugarren hitz hitsa) ●

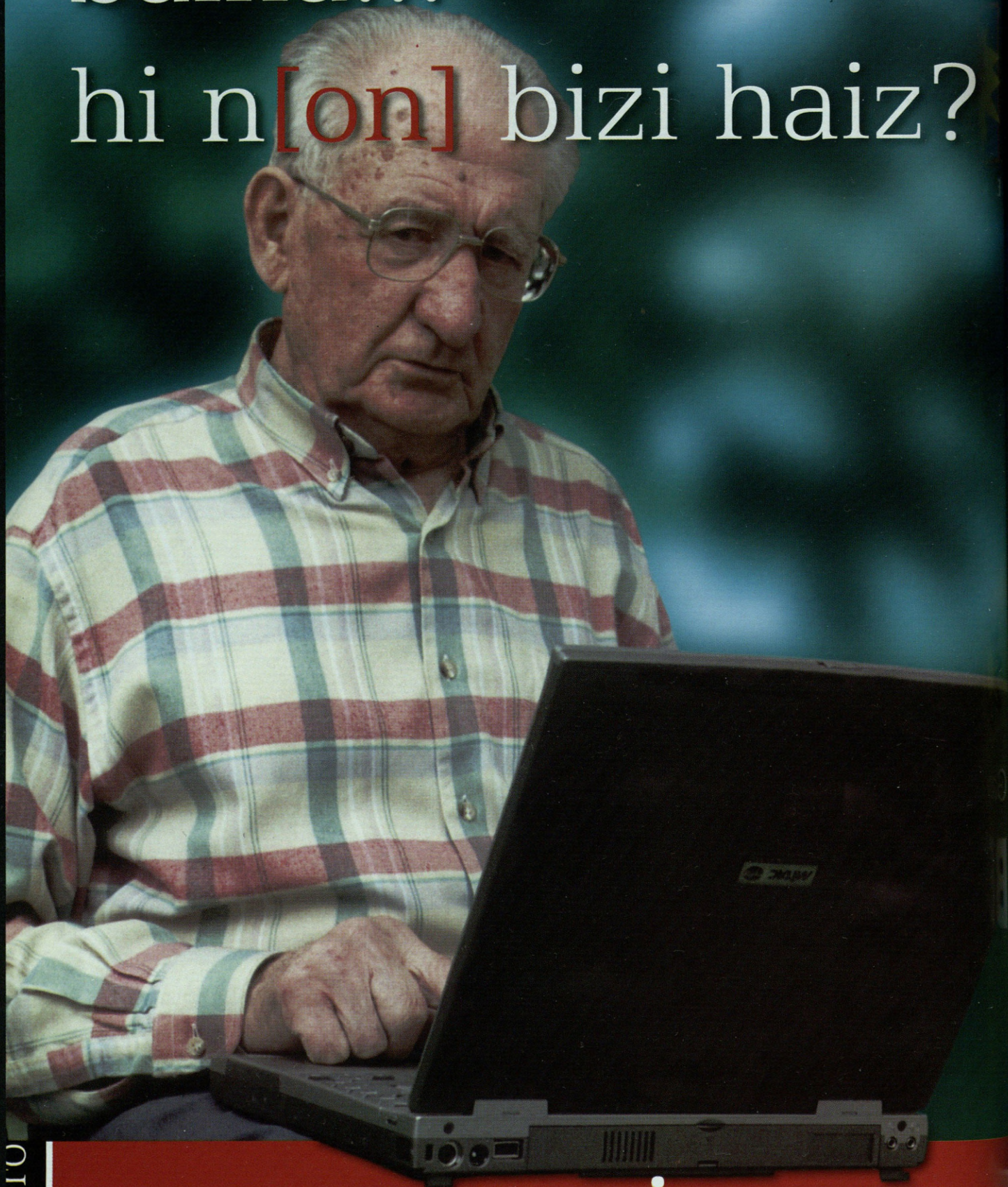

Kontu zenbakia									

baina...

hi n[on] bizi haiz?

www.argia.com

egunero

- SAREKO ARGIAKO ALBISTEAK • KANALAK: euskal kultura (hari@, aurkibidea, gure mendea), sagardoa, umorea
- GAI BEREZIAK: bake prozesua, larrun, hauteskundeak, argiaren gai nagusiak • ZERBITZUAK: bilatzaileak, kioskoak
- euskara, atsoitzak • SAREKO HERRIAK • ARGIA ASTEKARIA ON LINE • BILAKETAK • ELKARRIZKETAK • GUREAZOKA •